This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

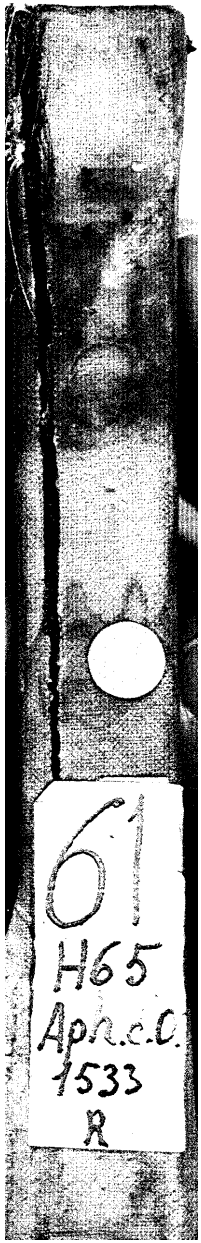
61
H65
Apr.e.C.
1533
R

A 61
165
R

ORIBASII MEDICI CLARISSIMI cõmentaria in Aphorismos Hippocratis hactenus non visa, Ioannis Guinterij Andernaci Doctoris Medici industria velut è profundissimis tenebris eruta, & nunc primùm in Medicinæ studiosorum vtilitatem ædita.

PARISIIS
Ex officina Simonis Colinæi.
1533

MARCOS
y
FRANCISCO VIÑALS
MADRID

FRANCISCO A VICOMERCATO MEDIOLANẽSI, Sereniſſimæ Galliarum Reginæ Leonoræ Medico clariſſimo, Ioannes Guinterius Andernacus, Salutem.

QVVM NVPER in bibliotheca quadam nõ contẽnenda, vir literis ſpectatiſſime, reperiſſem fortè Oribaſii illius, Iuliani Imperatoris Archiatri, in Aphoriſmos Hippocratis commentarios, cum tineis & blattis ſtrenuè pugnanteis, ſubiit demirari craſſam ſupinámque ſuperioris ſeculi medicorũ negligentiam. quibus non curæ fuit vel hoc ſatagere, vt egregios, ne dicam neceſſarios, Medicinæ ſcriptores ex bibliothecis in lucem æderent. Ve-

teres nihil intentatum inexpertúmq; reliquerũt: nihil occultatum, quod non prodeſſe poſteris cuperent. Pompeius cognomento Magnus, ſuperato Mithridate, cõmentationũ Medicinæ, ac Antidotorum exemplaria, quæ ille in arcanis ſuis reliquit, tranſferre ſermone noſtro, vt vitæ hominũ prodeſſet, libertũ ſuum Lenæum iuſſit. Medici illi, quorum huius maximè intererat, authores priſcos non modò ſitu obſoleſcere, ſed etiam barbariſſimos & peregrinos ſcriptores, in vicem optimorũ ſurrogari, ſunt paſſi. Vix nuper Galenus in arte ſua princeps, medicorum filiis cœpit innoteſcere. Ante annũ Paulus Aegineta latuerat. Oribaſius in hunc vſque diem incognitus eſt. Quid multis? Tota veterum medicina, quæ longè erat præſtantiſſima, non neglecta, ſed extincta propémodũ habetur. Hinc eſt q̃ hodie nõ pauci Theſſalei medici antiquos autho-

res,per quos cõſummatur profeſſio,ignorent, contemnãt, deſpuant: formulis aliquot vulgatis medicaminũ contenti. Verùm quanto id mortalium fiat diſcrimine,nemo qui ad aliquam ſyncerioris medicinæ cognitionẽ peruenit,ignorat. Quare nos hactenus quanta potuimus induſtria & labore, veteres Græciæ authores latinitate donare ſumus aggreſſi. Primũ Galeni libros ferè quadraginta,atq; plures ex iis nũquam antea ſiue barbaris ſiue eruditis attactos: quos omneis nũc recèns diligentia quàm licet maxima recognitos,emittemus. Deinde Paulum Aeginetam, qui ob exemplarium vitia & diuerſitatem, plurimum exhibuit negotii. Nunc autem in Aphoriſmos Hippocratis cõmentarios Oribaſii,qui Galeno & ætate & diſciplina proximus extitit,in communem vſum profero. Commentarios inquam non pœnitendos,vt qui ſuccinctius

omnia quàm Galenus, *& ſicubi difficultas lateat, explanatius, tradant.* Hos *igitur diebus aliquot emaculaui, erant enim deprauatè admodum deſcripti, ne vitam alienis bonis, quod alii faciunt, defraudarem.* Quem *laborem tibi vir excellentiſſime, nominatim appendere viſum eſt, qui tum veterem tum nouam percalleas medicinam: qui in mathematis altioribúſque diſciplinis nulli vel* Italorum *vel* Gallorum *cedas. deniq; qui tãta curandi ægros dexteritate & methodo polleas, vt omnibus facilè medium, quod aiunt, vnguem oſtendas.* Hac *enim ratione* Galliarũ Reginæ *illuſtriſſimæ medicus es creatus. hac in grauioribus* Principum *morbis vbique accerſiris. hac te* Galli *amant,* Itali *venerantur, vtrique expetũt.* Proinde *vigilias has noſtras hilari fronte excipias,* Franciſce *doctiſſime, & contra morſus vitiligatorum, vt aliàs ſoles, defende.* Præ-

ſertim aduerſus eos qui falſo eruditionis titulo, in aulam veſtram irrepſerunt. qui ſæpe noſtra reprehendere, nunquam meliora poſſunt reddere. Quod ſi pergas facere, ſenties breui, maius aliquod opus me, quod tua ſit dignũ doctrina, tua familia illuſtriſſima, emiſſurum. Vale. *Lutetiæ, Calendis Martii.*

PRAEFATIO ORIBASII IN APHORISMOS HIPpocratis.

QVONIAM OPORtet ſemper in omni libro quędam neceſſaria prædici, idcirco hic eſſe præfandum mihi exiſtimo. Nimirum & Hippocrates nos in hoc commentario, vt magnanimus paterfamiliâs, ſermone fretus, ad ſuæ doctrinæ pabulum inuitare contendit. proponens enim veluti menſam, copioſas offert dapes, vt quiſque quod deſiderauerit mẽte conſequatur. Nec prætereundum hoc ſilentio eſt, quòd clariſſimus ille author doctrinæ ſecretiora, cõpendioſo atq; diſtincto ſermone, cuncta velut medicinæ candidatis excerpẽs, manifeſtare conetur. In præſenti igitur libro eò ſtudium ſuum dirigit, vt totius artis breuiter capita perſtringat. Quippe deſcribit hic hominis vitam, naturâſque rerum, artis prolixitatem, occaſionis velocitatem, experientiæ fallaciam,

ægritudines,& earum accidentia, locorum,aerum,aquarúmq; diuersitates,curationum modos, temporũ ordinem & eorum qualitates,nec non & varietates totius,vt breuiter dicam,artis. Itaq; particulas breuitatis medicinæ, & absolutionis exequi,libri huius scopus est. Scopum verò dicimus,propositũ, quod absolutionis finem respiciat. Vtilem verò dicimus librum hunc,qui totius artis in se contineat breuitatem. Sed quæstio inter hæc oboritur,an Hippocratis Coi sit proprius? Apud veteres enim multi nũcupati sunt Hippocrates,vnde asserunt aliqui,librũ istum Hippocratis Coi non esse. Quibus hoc pacto respondetur: Rufus,Pelops, Lycus,alijq; multi, librum hunc Hippocratis Coi esse affirmarunt. Deinde,quòd nemo tale opus aggressus sit post Hippocratem,quem Philosophi amicum naturæ dixerũt. Tentauit quidem Democritus talem conscribere,sed non potuit. Quinetiam apud Græcos aphorismi primùm ex studiosissima Hippocratis Coi opera,& solicita indagine, inclaruerunt. Apud Latinos autẽ translatione Pelopis, qui cautissimè verbum

è verbo tranſferens, imitatus eſt Hippocratis breuitatem. Interpretes extitere Hippocratis, Pelops, Lycus, Rufus, Soranus, Domnus, Galen⁹, Attalio, & multi alij. Sed & ego ipſe cõmentarios conſcripſi, monente Ptolemæo Euergete, poſt ſeptuaginta perfectiſſimorum medicorum examinationem, qui vnà medicinã prælegerunt, & Philoſophicas quæſtiones diſcuſſerunt. Porrò, quærendum venit, in quam partem artis medicinæ, liber hic redigatur. Medicina enim ſpeculatiua eſt, & actiua. Sed dicimus, in vtranq; redigi. Omnium enim ægritudinum ſpeculationẽ, nec non & actus, tanquam cognata ſibi comprehendit, connectítq;. Speculatio paruo tẽpore comprehenditur, actus multo indiget. Hoc quod paruo tempore abſoluitur, illud præcedit ſemper. igitur in eo quod nec multo tempore comprehenditur, ſeduló ſtudendum eſt. Sed quis non malit, in ea permanere doctrina, in qua ſemper poſſit eſſe ſecurus? Ergo vtranque medicinæ partem liber hic complectitur. Cæterùm ſi, quo ordine legẽdus ſit, quæras, Certè, quãtum ad candidatos medicinæ

attinet,tertio loco legi debet: ſed quantum ad doctos,etiã vltimo. Etenim qui initiantur arti, primò legant ſacramentum ipſius Hippocratis,inde librũ præceptorum,tertiò librum hũc,in quo totius artis ſpeculatio continetur. Docti hunc poſtremum relegant,vt ea quæ in alijs legerint,hic omnia commemorẽt. Modus doctrinæ ſi quæritur,eſt quadruplex,intellectualis, complexorius,diuidens,& diffinitiuus. Intellectualis dicitur,eò quòd intellectu,id eſt,contemplatione,tam virorũ,quàm mulierum ægritudines exequatur,& conſideret. Complexorius, quòd omnia cõplectatur ſeu comprehendat, nihilq; relinquat. Diuidens,eò quòd corpus humanum in partes diuidat, earúmque ægritudines particulatim declaret.definitiuus,quòd cũcta definiat,rectéq; determinet. Habent quoq; hunc ordinem,vt prior ſit intellectualis, deinde cõplexorius, inde etiam diuidens,ad vltimum diffinitiuus. Prius enim rem intellectu tenemus,pòſt verò intellectam, ſicut eſt, totam complectimur,inde etiam ac ſi per intellectũ comprehenſam diuidimus,ad vltimũ autem

comprehenſione diuiſam definimus, & determinamus. In quos etiam modos liber iſte redigitur. At, in quot partes præſens liber aphoriſmorũ diuiditur? Soranus diuiſit in tres, Rufus in quatuor, Galenus in ſeptẽ. In quibus habentur digeſta omnium ægritudinum prognoſtica, vtriuſq; ſexus, tam in infantibus, quàm in pueris, iuuenibus etiam, ſenibus, & decrepitis. Vt enim Pelops magiſter Galeni dicit, humanæ vitæ partes ſunt quinque, otioſa, laborioſa, iuuenilis, ſenilis, decrepita. Otioſa, in qua infantiæ tarditas oſtenditur. Laborioſa eſt puerilis, in qua exercitationum intemperantias denotamus. Iuuenilis, quæ ætatis perfectæ robore inſignitur. Senilis, in qua iam roboris declinationem videmus. Decrepita, quæ quaſi iam finis aut bona, aut mala dicitur. Si enim roges certam aphoriſmorum rationem, quot ſint, tot nimirũ & libri partes. Quid eſt aphoriſmus? Sermo breuis integrum ſenſum propoſitæ rei deſcribens. Sed iam ad ipſum textum aphoriſmorum redeamus.

Explicit prologus.

ORIBASII IN APHORISMOS HIPPOCRATIS, commentarium incipit.

APHORISMVS. I.

VIta breuis, ars longa, occasio præceps, experimentum fallax, iudicium difficile est.

Statim per initia sermonis, Hippocrates propulsare videtur magis quàm inuitare audiẽtes. Non tamen vt omnes qui artem vel disciplinam medicinam aggredi desiderant, profugos reddat, sed vt quantum candidatorum aures possunt percipere, hanc memoriæ commendent. Sicut enim nutrices infantibus recens natis, quos alendos acceperunt, continuò solidum non offerunt cibum, sed eum quidẽ seruant, dum fuerint prouecti. Sic Hippocrates altioribus cessans quæstionibus, protinus vitam dixit esse breuem, & artem longam: rem mediocrem sciens & reticens, quòd scilicet medicina speculatiua esset & actiua, & quòd multis modis diuidatur speculatio, multis & actus, qui illa maior. Ideóq; longam artem vitæ comparauit breui, vt auditores attentiores redderet. Occasio præceps dixit, quia omne quod immutatur, nisi velocitatem habuerit immutari non potest. Sumas in exemplũ fluuium currẽtem sine intermissione, in quem si volueris digitum ponere, & releuare, iterúmq; deponere, non eandẽ aquam tangis, sed modò vnam,

modò aliam. Quatuor itaq; ſunt tempora, ſiue generalia, ſiue ſpecialia morbis cognoſcendis, vel præſidijs adhibẽdis, ſeu cibo dãdo: initiũ, augmẽtum, ſtatus, & declinatio. Experimentum autem fallax. Quæſtio hic venit contra Hippocratem. Si experimentum eſt, quare fallit? Et occurrit talis ſolutio. Pone eſſe podagricam paſſionem, & inuenit medicus præſidium expertũ in podagricis, & neſcit, vtrum in initijs conueniat, an in augmento, an in ſtatu, an in declinatione. Et ſi conuenit in ſtatu, dat illi in augmento, & fallit. Omne enim quod fallit, tribus modis fallit, aut ex opifice, aut ex materia, aut ex organo. Si opifex peccat, medicina non peccat, materia verò peccat. Iudicium difficile. Ad fallax experimentum, iudicium difficile retulit. Iudicium enim duobus modis fit, aut ad vitam, aut ad mortem. Difficile dicit, propter fallax experimentum.

APHORIS. II.

NOn ſolũ ſeipſum officio fungẽtem exhibere oportet, ſed etiam ægrũ, & aſſidentes, & extranea.

In primo Aphoriſmo de longitudine artis, & breuitate vitæ loquutus eſt, vt hi qui futuri ſunt medici, cum omni fortitudine atque conſtantia animi, ſtudio incumbant. Ideóq; meritò eam arduam & longã eſſe dixit. Deinde volens animos eorum fatigatos recreare, ſedulitatẽ diſcendi addidit. Non ſolũ, inquiens, medicus debet eſſe cautus apud ſeipſum, ſed & omnia rationabiliter agere, vt ægri animum oblectet, & hic illi per om-

nia obœdiat. Sed & miniſtri ægrum obſeruent, vt in nullo peccent,& ea quæ foris ſunt nihil impediant,hoc eſt,nuntius malus, aut ſtrepitus aliquis,aut ſonus,aut pluuia,aut torrens. Iſta enim omnia nocere infirmo, & criſim futuram impedire ſolent.Et quod extranea præuidere dixit, intelligimus eum velle,vt hi qui veniũt ægrum viſitatum,vnà ſint cum medico.Extranea enim dicuntur & ea quæ ſuperius prædiximus.

APHORIS. III.

IN perturbationibus vẽtris, & vomitibus ſpontinis,ſi tale purgetur,quale purgari oportet, res bene cedit, & facilè fertur,Sin minus,contrà.

Quæſtio nobis oritur cõtra Hippocratẽ.Quare à ventre incipiat potius, quàm ab alio principio? Quod rectè illum feciſſe non latebit. Nam quis neſcit, ventrem ab oculis remotum, conſpicuè varios nobis morbos indicare? Innuit etiam author in præſenti, initiandis arti eſſe obſeruandum,vtrum rubrum,an nigrum,ſiue alterius coloris ſit, quod deijcit. Alia verò ratio eſt, Quòd venter receptaculum ſit potus atque cibi,quibus vnà venientibus in ventriculum, & calefactis à iecore,ſucculenta quædam fit ſubſtantia.Et ſicut lacte coagulato butyrum ſupernatat: ſic excocto ſucco fit putredo phlegmatis,quæ ipſi ſtomacho nutrimentum præſtans, inde ad cerebrum pergit.Mundiſſimum verò quod remanet miniſtratur epati,& cõtrahitur per meſeraicas venas quę ab epate egrediuntur, vbi conficiuntur quatuor

humores,& vnuſquiſq; illorum per riuulos quoſdam ad ſuum principalem meat locum. At quoties perturbationem aliquã ſuſtineat natura, per ipſos riuulos, eáq; orificia venarum & meatuum per quæ exierunt, de ventriculo ad epar recurrũt humores,& ſic ab epate & orificijs meatuum & venarum,ventri miniſtrantur,foráſque proijciuntur. Quod verò ait,Si tale purgetur,quale purgari oportet,& reliqua,tale eſt. Ipſa perturbatio variè accidit:aut enim artificioſa eſt, aut naturalis, aut ex accidenti. Artificioſa eſt,quum medici cathartícũ præbent. Naturalis, quoties leuat ſe natura,& ſuperflua expellit. Nunquam enim natura aut maius,aut minus vult, ſed ſemper gaudet moderamine. Ex accidente verò fit, quum caſu aliquo fit,aut qualitate, aut quantitate. Ex accidenti enim duobus modis fit. Qualitas verò eſt, vt cibi ventrem emollientes. Quantitas oppreſſio aut corruptio eſt. Exemplum autem Aphoriſmi tale eſt. Sicut cloaca maximæ ciuitatis,quæ multos in ſe recipit riuulos, quum clauſa fuerit, ſtercus in ciuitate redundat, aperta verò, ſuperflua reiectat. Similiter tunc facilè fert natura,quando ſuperflua deponit,vt puta,reperio tertiana laborantem iuuenem,do illi præſidium, quod ipſum propriè deponat humorem: abſciſa cauſa, facile tulit. Sic & natura quoties ſpõte facit, conſiderare debet medicus quale ſit, aut quantũ, aut ſi vires ſufficiant. Tunc enim facilè fert natura, quãdo ſuperflua proijcit, ſiue per vomitum, ſiue per ventrem. Perturbatio enim comparata eſt mari, quod niſi perturbationem habuerit, ſuperflua à

se expellere non valet.

APHORIS. IIII.

ITidem cõceptaculorum inanitio si fiat qualis fieri debet, res bene cedit, & facilè fertur. Sin minus, contrà.

Secutus est inanitiones, quæ fiunt ab epate, Inanitio enim dicta est, eò quòd inane faciat corpus vel venas nostras, vt est sanguinis missio, clyster purgãs, quæ est subductio ventris. Ista enim omnia inanire solent corpus. Ergo quando oportet vt inaniatur corpus, & plenitudo imminuatur, attendendum est, an vtilis sit ipsa inanitio. Sed vnde animaduertes? Non aliunde, quàm ex ipso ægrotante, si facilè fert, si gaudet, si non deficit, & si non conqueritur. quomodo diximus & de spontanea effusione. Sin minus, hoc est, si non gaudet, offenditur natura, aut ratione pluris, aut minoris. Aliud verò est inanitio, & aliud purgatio. Purgatio est qualitatis, Inanitio quantitatis. Sed quia potest fieri, vt purgatio inanitio dicatur, inde Hippocrates dicit. Si tale purgetur, quale oportet, & inaniantur, qualia debent.

APHORIS. V.

IGitur & tempus, & regionem, & ætatem, & genera morborum, quibus oportet curationem adhibere, nec ne, cõspicari officium est.

Memor sermonis de inanitione quæ à medico fit: contemplatus etiam, quantum ipsa medicinæ opus sit, coactus est cautè & solicitè admonere

nos, vt antè quàm opus aggrediamur aliquod, ſciamus, ſi bene poſſit fieri, ſi lædi ægrotus, aut iuuari queat, ſi offendi aut melius habere. Non enim oportet incertum experimẽtum in homine fieri. Ideóq; meritò dicit conſpicari tempus oportere. Si enim hyems ſit valida, non debet inaniri ægrotus: quia omnis effuſio extra rationem, duntaxat infrigidare corpora ſolet. Si æſtas eſt maximè ardens, item fugienda eſt inanitio, quia omnium corpora tũc ſoluta ſunt, & debilia. Sed vere & autumno, ſine ſolicitudine inanimus: quia ſunt tempora mediocriter temperata, ſiue calore, ſiue frigore. Et regionem conſpicari oportet, in qua debet operari, in qua non. Si valde eſt frigida, ſicut Scythia, Thracia, vel aliæ earum ſimiles: aut valde calida, ſicut Æthiopia, vel India. Et ætates, ſicut infantum vel valde ſenum. Morbos verò inſpicere cõuenit, vt ſcias in quibus debeas facere inanitiones, vt eſt pleuritis, phrenitis, colica, vel alij in quibus eſt plenitudo. In talibus enim bonæ ſunt inanitiones. Cæterùm in dyſenterijs, cholera, cardiacis, ſudantibus, ſpiritu diffiatis, aut inedia confectis, aut alijs cauſis quæ per diuturnitatem adducũt infirmos ad tabem, an non inimica eſt inanitio? Vides, quare dixit, conſpicari oportet, vt antè quàm inanitio fiat, iſta omnia quærantur à medico.

APHORIS. VI.

EXercitatio ſumma bona valetudo eſt: Si ad extremum deuenerit, periculoſa, vti in athletis.

Postquam verba fecit Hippocrates de effusione siue spontanea, siue quæ ab artifice fit, subiunxit quibus fieri debeat, & quibus non. Consideremus, inquiens, ætates, & regiones, & morbos, & alia quæ sequũtur: inde agit de exercitationibus. Quæstio nobis est, contra ipsum Hippocratem, Quare exercitium valetudini præponat, quum nisi valetudo fuerit, exercitium esse non possit. Valetudo enim duobus modis dicitur, bona valetudo, quæ virtus: & aduersa valetudo, quæ est ægritudo. Sed Hippocrates sciẽs istud exercitium valetudinem facere, dum causam dicit, curationem significat. Vt est in athletis, qui peruncto corpore ex oleo, & perfricato manibus exercitãtur. In ipsis enim naturalis calor, hoc est sanguis, qui crassescere facit corpora. Et hoc tribus modis dicitur, crassus & medius & gracilis, de crassis enim ait, id est, de athletis, vel eis qui in iuuentute sunt, quia in ipsis viget virtus naturalis, & ideo fortes sunt. Quos necesse est omnem cibum bene concoquere, vnde multum quoq; assumere coguntur. Ex quo sanguis quotidie generatur, & ex multo sanguine corpora eorũ incrassantur. Iftam enim crassitiem dicit Hippocrates solui debere. Bona valetudo est carnulentia & crassities. Et quomodo potest solui, nisi per inanitionem sanguinis? Cõtinuo ergo vena diuidatur adacto scalpello, quia si fit ex nimia plenitudine, aut venæ eis rumpuntur, aut arteriæ, aut ipse spiritus vitalis, vel calor naturalis ex constipatione extinguitur. Sæpius & in apoplexiã multos vidimus incidisse, & præfocatos momento temporis defe-

ciſſe. Qui ergo incraſſeſcũt ad ſummum, hoc eſt, non vltrà quàm cõuenit, bonum eſt. Qui vero in nimium, hoc eſt, in vltimum, & ſupra modũ, graue eſt eis, propter rationẽ paulò ſuperius dictam.

APHORIS. VII.

NOn enim in eodem ſubſiſtere poſſunt, aut quieſcere. Quòd ſi non quieſcunt, nihil proficere in melius poſſunt: Reſtat igitur vt in deterius labãtur.

Hoc eſt: Quantumcunq; in illis ſupra mediocritatẽ excreuerit craſſities, tãto peius eſt, dũ appetunt cibũ cui aſſueti ſunt, & nõ quieſcunt, ſed concoquunt, eóq; plus comedunt, & quotidie in illis ſanguis generatur & nutritur: qui iam nõ ad melius proficit, hoc eſt, ad fortitudinem corporis vel vtilitatem, ſed ad peius, hoc eſt, ad periculum præfocationis, aut ruptionẽ venarum. Ergo verũ dixit, propter iſtas neceſſitates & pericula.

APHORIS. VIII.

QVamobrem ſoluere bonam valetudinem expedit, vt denuo refici corpus incipiat.

Hoc eſt, illa obeſitas vel craſſitudo corporis, ſanguinis detractione minui debet. Subdidit, vt denuo refici corpus incipiat, hoc eſt, Noli morari effundere ſanguinẽ, & exinanire corpus, propter pericula quæ multoties diximus, vt dum inanitũ fuerit, incipiat iterum refici corpus, nempe ſanguis creari & nutriri, & illius effuſionem ſanguinis reſarcire. hoc quidem Hippocrates de athle-

tis dixit,tu autem ò medice etiam de omni craſſo & obeſo intelliges

APHORIS. IX.

NEc idcirco cõpreſſiones in extremum ducendæ ſunt, haud enim tutum eſt.

Quoniam Hippocrates de plenitudine vel obeſitate corporis ſermonem habuit,quæ eſt multa vel ſine mẽſura,hoc eſt,in ſummo vel in vltimo, præcipit eam ſolui nulla re alia quàm inanitione. dixit etiam neque compreſſiones ad extremum ducendas,hoc eſt,inanitiones. Compreſſio enim dicta eſt à comprimendo corpus, hoc eſt,ab extenuando,quia omnis effuſio vel inanitio comprimit & inanit corpora noſtra.ergo non debet fieri vſque ad extremum,hoc eſt,præter naturam. Conſiderabit enim medicus, vt ſi cui ſecundum rationem expedit extrahere tres libras,ei ſubtrahat duas,& octo vncias.quatuor enim vncias relinquit naturæ,vnde poſſit conſiſtere & ſuſtentari.Etenim medicus ſecundum rationem faciens, vltra modum non debet ſubtrahere, ne incipiat nimia inanitio periculum facere,& nõ poſſit virtus reparari. Quia quomodo nimia plenitudo præfocat,vel ſtringit:ſic nimia inanitio, vel præfocat vel occîdit.Quia ſi ipſa virtus,& calor noſter naturalis, qui eſt cum ſanguine effunditur, cibus,qui pòſt datur,quomodo poterit concoqui, & ſanguis inde generari:Et ſi ſanguis & concoctio non adminiſtretur, neceſſe eſt, vt tabeſcat corpus & deficiat. Nam ſunt quatuor virtutes

operatiuæ in nobis,quæ siue vigilãtibus,siue dormientibus nobis semper operantur, & dum non habuerint quod consumant,ipsum corpus cessando consumunt. Ipsa enim earum cessatio,corporis consumptio est. Vides,quare dixerit inanitiones modum excedentes incommodas esse.

APHORIS. X.

SEd pro eius qui corrigitur natura ducendum,vt toleret.

Considerare debes, inquit, vires illius ægri qui sustinebit,venã incidi,vel inaniri corpus. Ad hoc ducendum dicit,hoc est, tantũ faciendum,quantum vires tolerare possunt.

APHORIS. XI.

OMnino euacuationes in extremũ deductæ graues sunt: Rursusque recreationes extremæ graues.

Vides Hippocratem,quum nimiam plenitudinem,vel inanitionem reprehendisset, coactus est in isto Aphorismo generaliter docere medicos,q; inanitio vel repletio corporis quæ fuerint vsq; ad extremũ,hoc est,nimiæ vel sine mensura,graues, hoc est,inimicę sunt. Quicquid enim amplius fuerit inanitione congrua,malum est.

APHORIS. XII.

TEnuis exquisitáque victus ratio, tum in affectibus lõgis omnibus, tum etiam acutis quibus non competit, grauis moleſtáque est.

Interrogandus hic nobis est Hippocrates. Si in

longis non conueniunt, nec in acutis, vbi conueniũt: Aut quæ est tenuis victus ratio? aut in quot partes ea diuiditur? aut principales ægritudines quomodo diuidũtur? Dicimus quadrifariam, hoc est, in acutam, & peracutam, mediam, & longã: Quadrifariam verò & victus ratio. Ergo necesse est dinumerari vnicuique ægritudini propriã suam victus rationem. Peracutæ ægritudini, vt est, apoplexia, quæ quarta die terminatur, tenuissima præcipienda est, vt est calida aqua. Et istam quãdo debeo dare? Prima & secunda die noli exhibere, quia adhuc valida est ægritudinis virtus: Tertia verò die dabis duobus modis. Vno, cibi nomine, alio virtutis, vt quarta die inueniatur valida virtus ad expellendos humores. Acutę ægritudini, qualis est tertiana, tenuem victum dari iube, vt est cremor ptisanæ. Et inter acutã & peracutam, quæ media, vsq; ad septimum diem determinatur, huic melicratum dari conuenit, primùm pro virtute, deinde, quia superflua purgat. Et vt scias qualis sit virtꝰ melicrati, superflua purgat, & naturalia cõseruat. Philosophus autem refert, ad odorẽ mellis quadraginta dies vixisse quẽdã. Lõga verò ægritudo est, vt quartana, cui solidum victũ dari cõuenit, vt halicã, & piscium gara.

APHORIS. XIII.

ITémq; victus qui in extremũ tenuitatis deuenerit, grauis est. Nam replẽtio quoq; in extremum acta, molesta est.

Docet Hippocrates medicũ, quid in victu debet obseruare, artq;, non semper tenuem & ex-

quisitū dandum, sed aliquando paulò pleniorem: vt ei qui calidam aquam assumpsit, postea mulsam exhibeat, quæ virtute paulo valentior est: ne tenuis victus, vsq; ad vltimam tenuitatem perducat ægrotū. Docet etiam immoderatas repletiones molestas esse, ne forte incautos lateret hoc medicos, ira vt semper plenum victum adhiberent, additq; dicens: quia & repletiones, hoc est, pleni cibi ad vltimū ducti, pessimi sunt, id est, nō solū carnes diuersæ, præsumptę immoderatè, sed & vinū etiam & panis. Nam extra modum omnia pessima sunt. Ideo repletio si recedit à mediocritate, perdit corpus.

APHORIS. XIIII.

IN tenui victus ratione ægri peccāt, quò fit vt maiore afficiātur detrimēto. Quicquid enim cōmittitur grauius eis obuenit, q̄ in aliquantulum pleniore.

Iterum atq; iterū Hippocrates multoties nos admonet, quòd in tenui victu delinquunt ægrotantes, propter quod grauius afficiūtur. Hoc est, dum aggrediens medicus ægrotum, præcipit, vt succum accipiat, ille aliquando obtemperat, aliquādo non: & dum acceperit, dicit: Hic me vult occidere. postea aduenientes amici ad visitandū, dicūt ei: Accipe halicam. & dum acceperit, è duobus alterum contingit, aut bene, aut malè. Si bene, dicet medico. Quare me occidere voluisti? qui me solo succo tractabas, & me iam occidisses, nisi aliud accepissem. & statim iratus repudiat tenuem victum, & consilium medici, ac vtitur ple

niore. At si malè contigerit, dicit, tu me occidisti, qui me solo succo sustentare voluisti, culpá tq; amicos, & vltra præceptum medici, nimis tenui vtitur. Ideóq; afficiuntur, hoc est, malè offendun tur. Quicquid enim committitur grauius eis obuenit, id est, aut magnum malum, aut magnum bonum, hoc est, non leues sunt casus, qui eis contingunt, vt est, animæ defectus, sudores frigidi, & spirituum digestio, & alia quæ peiora patiuntur, quàm qui aliquãtulo pleniore victu vtuntur, hoc est, in tenui victu maiores contingunt casus, quos suprà diximus, quàm in paulò liberaliore victu & valentiore.

APHORIS. XV.

HInc igitur & sanis tuta non est illa admodum tenuis, diligens, exquisitáq; ratio victus: ob eam rem q; difficilius errorem qui committitur ferũt.

Bene ceu naturæ peritus, seriem orationis sequitur. Non solùm, inquiens, inimica est ægrotis tenuis victus ratio, sed & sanis, verbi gratia, aliquis consueuit vti cibo pleniore, idem ad nauigationem aut carcerẽ missus, nihil comedendo conglutinationem facit intestinorũ. postea verò vbi dimissus fuerit, (vult nimirum ad pristinam consuetudinem redire) largiorem tum potum, tum cibũ assumit, concoctio non obitur, morbi oriuntur. Sic & tenuis victus sanis tutus non est: ægrotis verò, quando non pro morbi ratione assumũt. Sed alio modo sanis, alio modo ægrotis. Sanorũ facit initium ægritudinis: illorum, initium mor-

tis. Quæ admodum tenuis, diligens & exquisita est victus ratio, illa tuta non est, quia infirmus vexatur, quum nimio ieiunio conficitur: vt qui indigeat nutriri, multò magis quàm sani, quia est in laboribus. Meritò ergo, quia victu tenui magis læduntur, & difficilius errorem ferunt, hoc est, quia in se peccãt, molestius & difficilius sustinẽt, nam sequitur eos animi defectio, & macies corporis.

APHORIS. XVI.

ITa fit vt tenuis & diligens exquisitúsq; victus, periculosior maxima ex parte sit eo, qui paulo plenior.

His quibus non satis est aqua mulsa, da illis halicam. Idem enim repetijt, quia tenuis victus periculosus est: plenior paulo, minus. Quia verò culpauit tenuem victũ, ne fortè in omnibus morbis eum præciperent medici, merito subiunxit:

APHORIS. XVII.

SVmmis morbis summa diligentissimè remedia adhibere, ad perfectum perducit. Addere enim nocuum est.

Summos dicit acutissimos, qui aliquando vsq; ad septem dies perseuerant. Istos ergo morbos summos curare, ad perfectum perducit, hoc est, admodum tenuis victus salutẽ & perfectionem in ipsis obtinet. Curationem enim Hippocrates victum vocauit, quia per victum morbi curãtur, & non solum acuti, sed & tardi soluuntur. Sicut enim princeps logicæ sectæ, & non sicut empiricus, ad medicamina properauit.

APHORIS. XVIII.

ET qui remiſſiones habent, in ijs cibo detrahetur.

Circuitus eſt ſpaciũ quod ab vno ad alterum vſque intercedit, vt eſt tertianus, qui tertia hora incipit, & iterum in tertia die eadem hora. Remiſſio eſt, diem ſanũ habere. Ergo ipſum eſt quod dicit Hippocrates, vt die acceſſionis non detur cibus, ſed ſubtrahatur. quia, quod datur, in putredinẽ cõuertitur, adeò, vt ſi quis voluerit in febre calidã aſſumere aquã, plus ei febris protrahatur.

APHORIS. XIX.

VBi morbus peracutus eſt, ſtatim & labores ſummi fatigant, & tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt.

Poſtea quàm abſoluit ſermonẽ Hippocrates de tenui victu, inquiens, peracutos morbos tenui victu & exquiſitiſſimo curari, neceſſe habuit differentias ægritudinum dare: Acutæ dicuntur, quæ finiuntur quartodecimo die, aut ſi multum, vſque ad vigeſimum primũ diem durant, Acutiſſimæ verò ægritudines ſunt, quæ quarto die ſoluuntur, aut etiam occídunt, aut ſi multum, vſque ad ſeptimum diem perdurant. Sed iſti morbi quos Hippocrates cõmemorat, vbi peracuti ſunt, illic ſtatim & ſummi labores fatigant, hoc eſt, periculoſi & graues caſus vrgent, & tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt, nempe aqua calida. Sed ſi multum iam occupata eſt natura ad agonem & pugnam, hoc eſt, criſin, & multus feruor eſt in alto, tunc ſi dederis aliquem cibum ægroto, iam non ob ni-

mium feruorem naturæ concoquitur, neque virtus aut corpus augmentatur, ſed potius inimica & contraria fit ægritudo, magiſq; intenditur febris. Meritò ergo præcipit, vt in peracuto morbo fugiamus omnibus modis tenuem victum, propter rationem quæ ſuprà dicta eſt.

APHORIS. XX.

VBi non ita eſt, plenius agere licet. tantũ indulgẽdum eſt cibo, quanto morbus ipſe ſit ſummo leuior.

Summam Hippocrates curã vitæ hominum tuendæ adhibens, quum præcepiſſet tenuiſſimũ victum, ne auditores de omnibus morbis intelligerent, addidit. Vbi autem non ita eſt, puta morbus peracutus, ſed acutus tantummodo, qui poſſit permanere vſque ad quartumdecimũ diem, plenius agere licet, hoc eſt, victũ tenuem dare, quod eſt, cremorem ptiſanæ, aut halicæ, & vitella ouorum. Tantum, ait, indulgendum cibo, hoc eſt, tantum deſcendendo à ſummo victu & exquiſito, quanto morbus leuior eſt, id eſt, quantum acutiſſimus morbus qui finitur quarto die, aut ſeptimo, ab eo qui finitur quartodecimo, aut vigeſimo, & ſi multũ, vigeſimoſeptimo: tantum tenuis victus à pleno diſtabit.

APHORIS. XXI.

QVum verò morbus conſiſtit ſuo vigore, tunc tenuiſſimo victu vti neceſſe eſt.

Hic Aphoriſmus ad victus pertinet rationem.

Vult enim vt cognoſcãt medici, non ſolum morborum habendam eſſe ſolicitudinem, & præcautionem, ſed & temporum diſtinctiones in omnibus affectibus perſpiciendas. Nam omnis ægritudo ſiue tarda ſiue acuta eſt, quatuor tempora ſua habet, Initium, augmentum, ſtatum, & declinationem. Atque id Hippocrates innuit. Vbi non eſt acuta, inquiens, aut peracuta ſed longa, non coërceas ægrum à cibo, in initio, ſed dum venerit ad ſtatũ, tunc ipſum abſtrahe. Quòd ſi illum volueris per initia cibo abſtinere, nõ poterit per vires ad ſtatum venire. In ſtatu cibo interdicito, vt vacet natura, ad expellendos humores, & non concoctionem ciborum.

APHORIS. XXII.

AEſtimandum etiam colligendúmque eſt, an æger poſſit eo victu quẽ præceperis, obdurare ad conſiſtendi vigorem vſque ægrotationis. & illéne potius deficiat, nec durare poſſit ea ipſa victus ratione, an morbꝰ antè deficiat atque hebeteſcat.

Vt cautum faceret pro ratione quam ſuperius diximus, addidit, Æſtimandũ eſt, an æger poſſit obdurare, hoc eſt, an æger præ nimia debilitate non ſufficiat tolerare inediam, egeſtio ipſa denũciat. Si fortis fuerit, & obdurare poterit, neceſſe eſt, morbum prius deficere & hebeteſcere, hoc eſt declinare, & decreſcere, & vinci, & naturaliter victoriam obtinere. Quia verò recolligunt ſe vires,

attendere debet medicus, vt sciat an fortes sunt, & si possint, vsque ad statum, morbum sustinere. Nam tunc tenuem atque exiguum victum adhibere oportet. Si autē debiles sunt, necesse est nos ipsos ægrotantes reficere, & id est, ob quod debemus scire, quando sunt debiles, vel quādo fortes. Siquidem & in prognosticis perfectissimè ipsas agnitiones exposuit, vt attendas excrementa, hoc est vrinas, & deiectiones. Quòd si sunt cōcoctæ, cognosces virtutes naturales validas esse. Similiter & pulsus si sunt fortiores, & respirationes thoracis rationabiles, scies virtutes cordis fortes esse. Pari modo, si memoriam vel cogitationem integram habet æger, vel facillimè in lecto mouetur, vel surgit sine animi defectu, cognosces virtutes animæ valentes existere. Et per hæc omnia deprehendes, poterítne tolerare morbum, an nō. At quia, si volumus virtutes nutrire, simul nutrimus & humores, melius est continere virtutes, & nutrire affectum vsque ad statum, ne ante statum deijciatur virtus, verbi gratia, Aliquis domū suam nutantem statuit deijcere, sed artifices qui hic consuluntur, subijciunt ei fulcimina, atque sic tuti domum tollunt. Nam sciunt continere. Sic itaque & medicus debilem naturam nutrit cibo, & sic molitur præsidia.

APHORIS. XXIII.

QVibus igitur status morbi continuò accedit, ijs tenuis victus continuò præcipiendus est.

Quibus acutus est morbus, continuò habent

ſtatum. Tenuis autem victus præcipiendus eſt.

APHORIS. XXIIII.

QVibus autē ſtatus poſtea futurus eſt, his cibo ſubtrahēdum eſt. Tēpore autē ſuperiore vberius agēdum eſt, vt æger ſufficiat.

Quibus longus eſt morbus, longum habēt ſtatum: Iſtos autem abſtinere cibo non præcipias, ſed refice propter virtutes, ne deficiant. Ante ſtatum autem abſtinere conuenit, ne ſubminiſtrent naturæ ad concoctionem ciborum, ſed vacēt ad expellendos humores. Superiore autem tempore ſolutóq; morbo, propter virtutem refice vberius, vt poſſit ſufferre is qui poſt tantum laborem ad ſuam priſtinam properat ſanitatem.

APHORIS. XXV.

IN acceſſionibus abſtinēdum eſt. Aſſumere enim cibum nocuum eſt. Et quibus per circuitū veniūt acceſſiones, his in ipſa acceſſione abſtinendum eſt.

In hoc Aphoriſmo multi multa dixerunt, aliqui vt nihil faciat, alij verò alia, Galenus excerpens diuerſorum dicta, ſuam tandem ſententiam protulit in hūc modum: Conuenit ſubtrahere cibum & curam adhibere. Nam tunc indiget aliquis auxilio, quando ab hoſte ſe vinci viderit: Sic & natura indiget auxilio medicinæ, quādo ſe ſuperari viderit ab humoribus. Amica eſt enim medicina naturæ, cuius illa indiget auxilio, quando inimicum ingruentem viderit. Cibi enim ſi acce-

pti fuerint, non corpus reficiunt, ſed morbũ protendunt. Meritò dixit, aſſumere enim cibum nocuum eſt. Quippe tunc inimicum eſt & malum, quãdo infeſtatur natura maximè ab humoribus. Et quibus per circuitum veniunt acceſſiones, vt eſt in tertiana, quotidiana, & quartana, vel omnibus quæ periodis intenduntur, his in ipſo acceſſionis die, abſtinendum, id eſt, hi nullo modo reficiendi ſunt. Meritò in hoc aphoriſmo, tum in ſecundo eadẽ repetijt, quia maius peccatũ ægrotis naſcitur ſi ſe refecerint, non ſolũ in acceſſionibus ipſis, ſed & paulò antè etiam, quũ hora ipſius venturæ conſtet. Solicitus ergo ſis, vt ieiunus vel vacuus ægrotus, ad acceſſionis horam veniat.

APHORIS. XXVI.

ACceſſiones conditionéſque à morbis indicãtur, & anni temporibus atq; etiam circuituum ſucceſſiuis incrementis, ſiue quotidie, ſiue vno interpoſito die, ſiue etiam per interualla ampliora eueniant. Nec nøn per ea quæ ſuperueniunt, iudiciũ accipi poteſt, verbi gratia, in morbo coſtali, ſi ſcreatio purulenta ſtatim inter initia extitit, breuem fore ægritudinẽ oſtẽdit: ſin poſtea puruit, longam. Quinetiam vrina, aluus, ſudor morbos aut difficilè, aut facilè, aut nullo pacto, iudicari finiríve poſſe: aut longos, aut breues fore, ſignificabunt.

Tanquam rogatus Hippocrates, quomodo cognoſcamus longos vel acutos morbos, reſpondit, dicens: Indicantur acceſſiones & conditiones, hoc eſt, declarantur & oſtenduntur. Conditiones verò nominauit ſpecies vel agnitiones morborum, qui quales ſint, vel quomodo agnoſcantur, oſtendunt. Siue enim quotidie, ſiue die interpoſito, acceſſio eſt, tertiana eſt, & velociter ad ſtatum feſtinat. Quòd ſi eiſdem horis, die quidem interpoſito, acceſſio inuadat, vera tertiana eſt. Si autem quotidie veniat, quotidiana eſt, & prolixitatem habet. Si verò interpoſito biduo venerit, quartana eſt, & valde longa, tardáq;, & ſtatum diu habebit, vel poſt longum tempus. Nec minus valet ſd quod dixit, Anni tẽporibus atq; etiam circuituum ſucceſſiuis incrementis, ſiue quotidie, ſiue vno interpoſito die, ſiue etiam per interualla ampliora eueniant. Nimirum quartana & quintana, hoc eſt, qui per circuitum acceſſiones experiuntur. Quos commemorauit Hippocrates ſe multoties vidiſſe in libris quos alij epidemia, alij demia vocauerunt. Sed & tempora anni oſtendunt morbum longum aut breuem fore, hoc eſt, quia æſtas velociter facit trãſire morbos, & ver. Nam calor addit illis acumina: hyems verò vel autumnus, tardos vel lentos facit, propter frigora. Sed & ea quæ ſuperueniunt, vult Hippocrates cautè nos obſeruare: quia portendũt de his quæ ſequuntur, vt in pleuriticis. Et ſciendum, ſigna pleuriticorum quatuor eſſe, quibus ſi vnum deſit, pleuriticus dici non poteſt. Sunt autem illa, tuſſis, reſpiratio difficilis, febris, & dolor acutus. Et quare do

lor acutus? Quia mẽbrana coſtas ſuccingens, turgida intentáque, cum latere quod græcè dicitur pleura confricatur, vnde nomen acceperunt pleuritici. Sputum ſi continuò per initia apparuerit, breuis eſt: ſi verò non apparuerit, prorogatur. Sputum quoq; in quatuor partes diuiditur, aut enim aquoſum erit, aut ſanguinolentum, aut rubrum, aut nigrum. Rubrum ſi eſt collectũ in initio, bonum eſt. Sanguinolentum ſi eſt collectum in initio, non eſt malum: vnde frequenter venam incident. Aquoſum ſi eſt tardum & nigrum, malum eſt. Ob quam cauſam? Quia ſignificat nobis virtutem debilem, quæ illud non potuit maturare, & expellere. Nam quicquid nigrum in interioribus partib⁹ decurrit, ſi ad pulmones migrat, mortẽ infert. Quod verò dicit, vrina vel aluus, ſciendum quòd ſolidæ atque principales virtutes trifariam diuiduntur. In naturalem, ſpiritalem, & animalem. Naturalis eſt, quæ omnes ægritudines ſignificat per vrinas aut aluũ. Spiritalis verò, quę in pulmonibus vel reſpiratione eſt. Animalis autem in capite. Quæ virtutes oſtendunt initium mortis, aut vitæ. Semper vna duas vincit, aut duæ vnam. Sed non ſemper duæ vnam: vt naturalis virtus ſi valida fuerit, & aluum reddiderit cohærentem, vrinas verò concoctas. Si autem debiles fuerint ſpiritalis & animalis, vt non rectè æger loquatur aut intelligat, ſpes tamen vitæ ſupereſt. quia aliquando naturalis virtus propriam habet affectionem, aliquando peregrinam: quod eſt peſtiferum. Ergo quando ſuprafcriptæ duæ minantur mortem, & naturalis valida fuerit, erit ſpes

vitæ. Si verò naturalis debilis fuerit, tũc vincunt duæ vnã, & moritur æger. At ſi ſpiritalis, naturalis, & animalis, fuerint robuſtæ, ſemper bonũ eſt.

APHORIS. XXVII.

SEnes facillimè ieiuniũ tolerant, mox qui firma ætate ſunt, minùs pueri, minimè omnium infantes.

Interrogandus hic venit Hippocrates, Quare quum de ætatibus agat, prius protulerit ſenes q̃ infantes, aut iuuenes, quum niſi infans fuerit, ſenex eſſe non poſſit. Sed bene Hippocrates prius ſeniorẽ dixit. Nam omnis finis initium habet: nõ omne initium, finem. Probè ergo Hippocrates prius nominauit ſeniorem, vt continuo omnes ſignificaret ætates. Cur autem ſcribit ſeniores facillimè ieiuniũ ferre? Quia frigidum habent corpus, & non exercitantur. Etenim quanto frigidiorem craſſiorẽmq; humorem habent, tanto minor eſt illis appetitus, vt qui ex ipſo humore nutriantur. vnde ſi amplius illis offeras, quàm poſſint cõ coquere, ex ipſo extinguuntur. Quemadmodum lucerna quæ ſolet oleo ſuppetẽte lumen clarum facere, ſi plus olei immittas, quàm cõuenit, continuò claritas luminis extinguitur. Mox qui firma ætate ſunt. Eos intelligit qui ſunt iuxta ſeniores. Pueri quare minus? Nimirũ quòd, vt iuuenes calidi ſunt natura: & quum exercitio incaleſcunt, tunc calor calori additur. quicquid ergo acceperint, facilius conſumunt. Sed infantes cur omniũ minimè? Quia & humidi ſunt, & exercẽtur ſuo modo. deinde, quia ad cæteras ætates feſtinãt, &

niſi adiectis cibis, creſcere non poſſunt. Vnde infantes dicuntur eſſe quales porcelli, qui mox vt acceperint cibũ, continuò illum concoquunt. Sed cúrnam infantes cibum aſſumunt? Quia ſine hoc nullo modo poſſunt eſſe.

APHORIS. XXVIII.

EOrúmque ipſorum qui animo ſunt propenſiores.

Quod dicit eorũ ipſorum qui animo ſunt propenſiores, tale eſt, Maximè illi eorum vexantur, qui animo ſunt ad epulas propenſiores, vel qui multum eſuriunt vel petunt. In iſtis verò multus feruor cognoſcitur, qui eos exacuit, & corpora deſiccat, facítque famem, & multi cibi appetitum. Meritò igitur plus ipſi, q̃ alij vexantur ieiunio.

APHORIS. XXIX.

QVi increſcunt, plurimum caloris innati obtinent: itáque plurimo cibo indigent. Alioqui corpus abſumitur.

Sciens Hippocrates obſcurius ſe in præcedente aphoriſmo loquutũ, voluit hoc ipſum clariùs exponere, & dixit. Quòd omnes qui increſcunt, nempe infantes, plurimũ caloris innati obtinent, id eſt, feruoris naturalis. plurimo ergo cibo indigent. Alioqui corpus conſumitur. Sed neceſſarium eſt explicare, quomodo concipiatur infans, in vtero, ex ſemine viri & mulieris commixto in vulua, vt intelligamus, quo pacto infantes qui humidi ſunt, feruorem habeãt naturalem. Sed prius exponenda eſt compoſitio vuluę. Ora ipſius græ-

cè dicũtur pterogomata, medium verò nimphæ-a. habet etenim ceruicem ,pectus,& fundum. At qua ratione in tali ſtructura, poteſt vſque ad fundum pertingere ſemen? dum aliqui virorum penem gracilem habeant, aliqui breuem? Sciendum ſic matricem illud exugere, quemadmodum ceruus ad orificium cuniculi, appoſitis naribus, inde extrahit ſerpentem. Ergo Hippocrates compertũ habens in talibus concauitatibus contineri infantem, neceſſariò dixit, infantẽ dum æditus fuerit, vſque dum immutet ætatem, plurimum habere caloris innati, vnde & plurimo cibo indiget, qui adhuc ex vtero matris contineat calorẽ. Notandúmque quatuor eſſe virtutes, quæ ſiue dormientibus ſiue vigilantibus nobis ſemper ſuo funguntur officio. Nomina verò earum ſunt hæc: vna attractrix dicitur, quam græci ἑλκτικὴν vocant: & altera retentiua, quę continet cibum, græci καθεκτικὴν: tertia alteratrix, quæ dicitur ἀλλοιοτικὴ quæ reſoluit illum: quarta expultrix, cui nomen græcũ ἀποκριτικὴ quæ expellit illum. Hę quatuor facultates, vbi nõ habuerint quod conficiãt, ipſum corpus conſumunt.

APHORIS. XXX.

SEnibus verò parum caloris ineſt, & ob eam rem paucis egẽt fomitibus. quippè qui à multis oppreſſi, extinguantur. Hinc etiam febres non æquè acutę ſenibus accidunt: corpus enim eorum frigidum eſt.

Bene Hippocrates candidi viri & humani of-

ficio functus, voluit singula exponere. Nam sicut in superiore aphorismo, sermonem de infantibus habuit, qui crescunt. sic & nunc ordine de senibus instituit: parum caloris eis inesse dicēs, & ob eam rem paucis egent fomitibus, hoc est, modico cibo satiantur. Et deinceps tanquam interrogatus, hanc reddit rationem. Quippe qui à multis oppressi extinguantur, sicut antea diximus de igne. Meritò ergo & febribus acutis non comprehenduntur, quia frigidum eis est corpus. Sed cur frigidum? Nulla alia de causa, nisi propter calorem naturalem, quem habent exiguum ac modicum.

APHORIS. XXXI.

VEntres hyeme & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi. Itaque per ea tēpora cibi dari copiosius debēt. Caloris enim natiui copia magna inest, vt cibus proinde plenior requiratur. Argumento ætates sunt & athletæ.

Rogandus nobis est Hippocrates, quum dixerit concoctionem non nisi calore fieri, quomodo nunc ponit, hyeme & vere multum nos appetere, multúmque concoquere, quum tempus per se frigidum euaserit. Et, quid somnus ad ventrem faciat. Bene autem Hippocrates hoc subiunxit, qui sciret non solum ætates, sed & tempora conuenire, docétq; nos victus rationem. Etenim hyeme & vere plus appetitur & concoquitur, quàm æstate vel autumno, quia calor naturalis in ventriculi concauitate, in qua maximè continetur, sicut dictum est, hyeme & vere plurimum abun-

dat: eô quòd hyems frigida sit,& ver est ei vicinum:hanc ob rem necesse est,vt cauernæ illæ inuisibiles, quas poros appellant, concludantur & omnino constipentur. Atque hinc feruor noster naturalis non inuenit per quod exhalari & egredi possit. Continet ergo omne quod est intrinsecus,& celeriter obit ciborum concoctionem:ceu princeps & dominus,qui cuncta disponat.Meritò ergo plurimum cibi appetimus eo tempore, quòd,vt dictum est,feruor maximus vel spiritus vitalis intrinsecus abūdet. Tum quia noctes prolixiores tunc sunt,somnūsque multus accidit.Est quidē somnus requies totius corporis,in quo conquiescunt consuetæ operationes.At quia in somno natura cum virtutibus obit concoctiones,vnde nutrimentum necessario accedit corpori,ratio est pro his omnibus concoctionem ciborum magnam fieri.Et si quid superfluum vel alienum in corpore nostro permanserit, in somno coquitur, vel desiccatur.Nam,sicut dictum est,natura cum virtutibus in somno & quiete operatur ea quę ad ipsam pertinent:sicut in vigilijs,anima cum suis virtutibus. Et vt hæc vera tester,exemplum vobis proferam. Sicut pueri & infantes, ob plurimum caloris innati feruorem,multum appetunt cibum,& concoquunt:Sic & seniores pro paruitate caloris facillimè & libenter ieiunia ferunt. Sed & athletis exercitis crescit feruor, & quicquid comedunt, in ipso labore concidit consumitúrque. Vnde ipsi plurimum cibi appetunt. Pro hac re coactus est Hippocrates addere, & ætatum,& athletarum testimonia:vt sua in om-

nibus vera teſtaretur & confirmaret.

APHORIS. XXXII.

VIctus omnibus febricitantibus humidus proficit: ſed præcipuè pueris,& his qui ita viuere conſueuerunt.

Quæſtio nobis oboritur in initio Aphoriſmi, quare prius humida ad febrem præceperit? Nam quia febris calida eſt & ſicca,frigida potius dicere debebat,quòd à contrario remedium eſt. Sed præuidens Hippocrates, quòd plus offendit extenuátque ſiccitas,quàm calor, victum præcepit humidũ,hoc eſt,oua ſorbilia,lactucas, ptiſanam, & cætera ſimilia. Puerorũ verò ætatem ideo cõmemorat,quia plus ſiccitate moleſtãtur. Conſuetudinem quoque requiſiuit, vt ſi quis dum ſanus eſſet,tali,verbi gratia,vſus eſt victu,hic maximè ipſi in febribus conuenit.

APHORIS. XXXIII.

ET quibúſnã ſemel aut bis aſſumendũ ſit, & pluráne an pauciora, particulatim animaduertendum. Tempori etiam ætati, & regioni, & conſuetudini aliquid impartiendum eſt.

Subdit Hippocrates indagandã à medico conſuetudinem comeſtionis ſanorum atque languẽtium:vt poſſit cõgruum offerre cibum. verbi gratia, aliquis ſolitus eſt comedere mane & veſperi, alius verò quater die,alius ſexies, alius decies, vt agricolæ. Idque intelligendum quadrifariam,aut enim edit multum & rarius, aut multum & fæ-

pius,modicum & rarius,modicum & ſæpius,ſeruatis conſuetis horis, imminuta tamen quantitate ciborum. Finge laborantem cauſone aut ſinocho,qui non habet declinationē,huic ſi volumus addere cibum,ægritudinem augemus: ſi non damus, virtutem minuimus. Quid ergo faciēdum eſt? Interrogemus quibus horis ſolitus ſit refici,& eadem hora eum reficiamus tenui cibo. Nam natura cum operationibus ſuis requirit conſuetudinem,& conſeruatur ab ea. Etenim quinq; res, ad cibum offerendum requiruntur, conſuetudo, virtus,concoctio, copia ciborum, & modus aſſumptionis,Exempli gratia. Poma qui habet ad prādium, poſt omnes alios comedat cibos. Qui autem fit vt in cœna prius aſſumātur? Nimirum vt acredinem ſuperius contractam temperent. Sic denique inquires,quo tempore ſit ægritudo: æſtate an hyeme: regionē,calidáne ſit an frigida,Ætatem, iuuenis an ſenex: Conſuetudinem, vt diximus,quibus horis ſolitus ſit refici. Nam conſuetudo altera eſt natura. Et cōſuetudo naturam, & natura conſeruat conſuetudinem.

APHORIS. XXXIIII.

CIbos æſtate & autumno difficillimè ferunt,hyeme facillimè,mox vere.

Controuerſia nobis hic cum Hippocrate oritur,Calor dixit concoctionem obit,nunc autem æſtate non concoquere nos ſcribit, hyeme verò facillimè,quum æſtas calida ſit, humórque calidus in ea præpollet,humor autem frigidus tempore frigido. Sic ipſe ſibi nō conſtare videtur. Sed

nos exemplo illius dictū confirmabimus,ne tantum talémque virum naturæ & veritatis amicū mēdacij insimulemus. Pone æstatem,ceu aquam frigidam:hyemem verò,calidam. Sic itaque sunt & corpora nostra. æstate omnis calor foras emanat,duobus modis. Vno,quia aperti sunt pori. Altero, quia confugit calor ad similem sibi aërem. sicut in Amphitheatro cū dimittunt similem ad similem,semper alius ad alium confugit. quia similia similibus gaudent. Hyeme enim constipatio fit meatuum,& calor interiore parte concluditur,& illic concoctionem maximam operatur. Autumnus simile aliquid habet cum æstate, ver cum hyeme. Ideo hæc comparauit illis,quia sibi inuicem vicina sunt.

APHORIS. XXXV.

QVi per circuitus accessionum exacuuntur,his nihil est dandū,nec assumere quicquam cogendū, sed adiectioni subtrahēdum est ante iudicationem.

Circuitus spacium est, quod ab hoc ad aliud intercedit,vt est tertianus qui die interposito cōmouetur. Id sibi vult quod dicit Hippocrates,vt die commotionis, hoc est accessionis cibum non des, quia natura contendit. duobus enim seruire non potest,humori & cibo. vincitur enim potius, quàm ipsa vincat. Subtrahere oportet,seu per nares,seu per sudorem, seu per vrinā, seu per secessum,seu mēstrua. Adiectionem autem vocat quātitatem ciborum,antè quàm iudicatio fiat.

APHORIS. XXXVI.

QVæ iudicantur aut iudicata ſunt, pari dierum numero, non mouere, neque nouare vel medicamentis, vel alijs incitamentis, ſed ſinere debes.

In hoc aphoriſmo multi multa ſenſerunt. Alij quidem, quòd in die decretorio cibum dari non iubeat Hippocrates: Alij verò diem parē dicunt, duo & quatuor. Nec id eſt quod author intelligit. Galenus enim exponit, cuius ſententiam veram eſſe credo. Parē rem dicit eſſe, quando ſoluta fuerit, per ſolam naturam ægritudo. Vnde & vulgaris ſermo eſt. Parem habe tecū, hoc eſt, cōgruum & conuenientem dilige. Ergo id eſt quod admonet: dum iudicata fuerit ægritudo, natura debilis inuenitur. Poſt talem ac tātum laborē nihil iubet fieri, ne fortè ipſa ægritudo iteretur: neque medicamentum aliquod excogitare, hoc eſt, noui aliquid, videlicet aut venæ inciſione, aut clyſtere, aut vomitu, aut potione calefactoria ad ſudorem, aut diuerſis purgare cauendū eſt, poſt criſin. Sed ſufficiat naturæ quod per ſe effecerit. Nam plus eſt quod facit natura, quàm quod ars. Sinere enim præcipit, hoc eſt, quieſcere naturam permittere.

APHORIS. XXXVII.

QVæ euacuāda ſunt, eò duci debēt, quò maximè natura commodè tēdit. Deiectiones nō copia æſtimandæ ſunt, ſed eo

quòd talia deijciũtur, qualia deijci oportet, & facilè æger fert. Atque vbi ad animæ defectionem vsque ducẽdum est, ita agendum, modò æger durare possit.

Intellectus aphorismi est: quæ vacuanda sunt, euacuẽtur quò natura commodè tendit, dictum est, vt vnusquisq; humor per suum congruum locum descendat, vt si ad ventrem tendat, per ventrem: si ad stomachum, per vomitum educatur. Sic & alia. Copiam verò non æstimare oportet, verbi gratia, ingreditur gnarus medicus, exhibet auxilium quod per ventrem purget, purgat tres sextarios. Nihil proficit naturæ, quia non deposuit contrarium humorem. Accedit enim peritus medicus, & non cõsiderat copiam quam purgauit, & iterat purgationem, & dat humori delinquenti propriam, vnde hemina deijcitur, continuò facilè fert natura, quia leuata est inimico. Ergo id est, quod dicit: Qualia deijci oportet talia deijciantur, & facilè æger fert. Videamus in quibus & in qualibus morbis iubet vsq; ad defectũ inanire corpus. Nimirum in tribus, in mediorum tumore, causone febre, & dolore pedum. Et cur in tumore mediorum? Quia ex putredine fit, ergo ad defectionem ducendum præcipit: quod signum est, abundantiam esse subtractam. In causone verò tam diu iubet venæ sectione detrahi, vsq; dum animus deficiat. Galenus refert quendam hominem venam incidisse laboranti causone, qui dolore excruciabatur. Cui dixit Galenus, homo occidisti febrem. In dolore pedum duobus

modis prodeſt. Vno, quia ſubtrahitur materies: Altero, quia dum excruciantur, doloris obliuiſcũtur. Et hoc quoq; iubet fieri, ſi virtus valida fuerit: Si verò imbecilla, nullo modo.

APHORIS. XXXVIII.

IN affectibus acutis rarò, & inter initia vtendum medicamento euacuatorio eſt: ídque adhibito diligenter examine faciendum eſt.

Hic Aphoriſmus ſuperiori iungitur, & id ſibi vult, vt niſi in peracutis, id eſt, nimium acutis affectibus, per initia præſidium non adijcias. Nam in his ſi differre volueris, ad ſtatũ non peruenĩũt. Perſpectum enim hoc eſt, vt niſi quod natura exigit, nunquam purges: & nunquam in initio acutarum, ſed peracutarum.

APHORIS. XXXIX.

SI quale purgari oportet, tale purgatur, prodeſt, & facilè fertur: ſi contrà, difficulter.

Intellectus huius aphoriſmi talis eſt, vt ſi qualia oportet purgari, purgẽtur, commodum eſt. Si verò ſuperflua purgata non fuerint, contrà.

APHORISMVS I.

IN quocũque morbo ſomnus laborem affert, letalis eſt. At ſi iuuat, letalis nõ eſt. Vbi ſomnus delirium tollit, bene eſt: vbi delirium affert, malè eſt.

Interrogare Hippocratem poſſes: Quum ſomnum laudauerit, quòd totius corporis eſſet requies, cur nunc dicat ſomnum laborem adferre. Hoc reſponſum accipito. Non quòd laborem ſomnus præſtet: ſed talis eſt dicendi modus hoc in loco, vt illud quod ſolet temperare ſæpiſſimè laborẽ, & quo irrepente non meminit laboris ægrotus, quum diſcederet penitus à conſuetudine, diceret adferre laborem. Morbum verò ægritudinem dicit. Si quis ergo in ægritudine conſtitutus, aut dolore imminente, aut in phrenitide dormierit, ac deinde ſomnus non imminuerit affectum, mortale eſt. Simili modo, ſi non dormierit. At ſi ſomnus acceſſerit, & imminuerit affectum, non eſt letale. Sic denique ſi decreuerit alienatio, & ſomnus accedens eam imminuerit alienationem, bonum eſt. Si verò fuerit ſomnus, & ſuperuenerit alienatio, mortale eſt.

APHORIS. II.

SOmnus aut vigilia, ſi alterum modum exceſſerit, letale eſt.

Rogare hic oportet Hippocratem: Si ſomnus

malus eſt,& vigiliæ malæ ſunt,quid exiſtens bonum ſit. Sed videamus, in quibus ætatibus ſomnus aptus eſt,& cõtrariæ vigiliæ:& in quibus vigiliæ commodæ & ſomnus contrarius.Item diſquiramus certam rationem,an ſomnus ſecũdum naturam bene cedat: vltra naturam, malè tutetur. Inſpiciamus quæ vigiliæ naturales ſint, quæ præter naturam. Sciendum eſt,ſomnum iuuenibus bonum eſſe,contrarias autem vigilias. Vnde frequenter iuuenes phreniticos incurrũt affectus, nimio calore & ſiccitate.Senioribus autem & infantibus contrarius eſt ſomnus.Vnde ſeniores ſæpius in puerilẽ memoriã,(vt dici vulgò ſolet)aut in obliuioſum lethargũ, aut caron,aut coma,aut turpiter depilatũ occipitiũ incurrũt.Omnia hæc mulieribus grauius & turpius contingunt . quia naturaliter plus ſunt humidæ quàm viri. Quum enim nimis dormiunt,quod illis contrarium eſt, vetuli ac vetulæ, neque exercentur neque firmãtur neruis,reſidente nimio humore,aut lacerãtur ſæpe mente , aut deturpantur carnis ſuperficie. Infantes autẽ qui humidam ſimiliter habent naturã,incurrunt in hæc mala.quia in interiore parte cerebri,detinetur ipſe humor,& aliquando nõ niſi poſt multos annos loquuntur. aliquãdo verò detinentur imaginationibus, vnde aliqui vociferantes dęmoniaci efficiuntur. Naturales autẽ vigiliæ ſunt conſuetæ: vt in illo qui conſueuit vigilare & omne opus adimplere.præter naturam verò vigiliæ ſunt,vt in phrenitico affectu. Somnus verò vltra naturam eſt,aut in obliuioſo lethargo, caro, comate, & in cæteris ſimilibus affectibus.

Secũdum naturam eſt ſomnus, vt ſi quis conſuetis horis obdormit, poſt cibum: deinde verò ſurgens adimplet officia naturæ, concoctiones omnes & egeſtiones obit per ventrem, ſputum, vrinam & cætera ſimilia. Hippocratis enim ſermo fuit de eo quod naturam excederet.

APHORIS. III.

NOn ſatietas, non fames, non aliud quicquam, bonum eſt, quod naturam excedit.

Scito naturam neque maius neq; minus velle: ſed ſemper gaudere modo, & hoc dicit, Si ſatietas naturam excedit, malum eſt: Si fames, ſimili modo. Non ſolum Hippocrates de ſatietate dicit, aut fame: ſed omne quod ſecundum naturã non eſt, malum eſt.

APHORIS. IIII.

LAſſitudines ſponte eueniẽtes, morbos pronuntiant.

In hoc aphoriſmo variant ſententiæ. Aliqui dixerunt, ſpontaneum eſſe, quod ex natura eſt. Alij alia ſenſerunt. Galenus exponens locum iſtum, ſic ſcribit. Spontaneũ eſt, quum abſq; motu præcedente talis diſpoſitio oritur: Exempli gratia, Quum ægrotus medico accedente, dicit, Sic doleo, quaſi centũ miliaria emenſus eſſem, aut tanquam me fuſtibus aliquis cecidiſſet: Interrogat illum medicus, Nunquid per æſtũ ambulaſti? Nũquid iter longũ peregiſti? Ægrotus dicit, nõ: Medicus pronũtiat, Manifeſtum eſt hæc ſigna præcedere acutas febres. Nunquam enim diſpoſitio

aliqua fit, nisi causa præcesserit. Præcessit dolor, quem Hippocrates lassitudinem seu laborem appellat: qui fit ex humoribus abundãtibus: & subsequitur affectio.

APHORIS. V.

QVicunq; parte corporis aliqua laborantes, laborem ipsum magna ex parte non sentiũt, his mens ægrotat.

Rogare Hippocratem possis, qui testetur cerebrum non pati, quomodo nunc dicat, his mens ægrotat: quum in cerebro sit mens, in mente memoria, & per memoriam sentiamus. Sciendum tibi est, Hippocratis dicendi modum, quinq; modis capi. Hic figuratus est, vt à parte diceret totum, quum mentem nominaret. Notandumque id, quod interpres de quodam philosopho refert, cuius nomen honoris gratia subticuit: hunc, ait, phantasia correptum, & sensum perdidisse, adeò, vt diceret discipulis suis: Mittite foras citharœdos, quid residēt in angulo domus meæ? At illi præuidentes phantasia ipsum laborare, manibus foras se proijcere eos simulabant. Simili modo & Galenus in prognosticis suis testatur, quendam ex nimio studio memoriam & rationẽ perdidisse, adeò, vt aduenies Romam ad pontem lapideum, in alicuius domum qui hoc detinebatur affectu, diuerteret. Lanarius illic pectebat lanam, qui foris erant, dicebant ei, eijce nobis aliquid, at ille cœpit res suas per fenestrã proijcere. postremò dixit illis: Si vultis proijciam vobis istum la-

narium. Reſponderunt: Si habes, proijce. Et com prehẽſum eiecit illum feneſtra, atq; ſic mortuus eſt. Comites eius, qui antea ridebant, in luctum poſtea conuerſi ſunt. His oſtenditur particulam cerebri pati. Sed reuertamur ad rem inſtitutam. Dolor tribus modis non ſentitur, aut paruitate, aut obliuione, vt in Heremitis qui obliuiſcuntur doloris, & non illum continent. Vnde & aliquando dicunt, quum non dolent, oblitus eſt noſtrum deus noſter: aut nimietate, quando in non ſentientis corpore mens ægrotat, quum antea ſenſerit dolorem.

APHORIS. VI.

QVæ longo temporis ſpatio extenuãtur, lente reficienda ſunt: quæ breui, breuiter.

In tria principalia corpus noſtrũ diuiditur, in ſpiritum, humida, & ſolidas partes. Humida, ſunt humores, per quos nutrimur: Spiritus, per quem viuimus: Solida, per quæ conſeruatur corpus atq; ſuſtentatur, id eſt arteriæ, nerui, venæ, oſſa, & alia id genus. Videamus quæ ſit repentina extenuatio, quæ cito reparari poteſt: Subductione ventris multa crebráq; extenuantur, tanquam ſi triginta dies egrotaſſent. Hi quoque cito reparantur, quia humida virtus depoſita eſt, ſolida conſtant, & ſpiritus ſimili modo. Ingredientes balneũ & nimiũ immorantes in aëre, cum inutilibus ſimul & vtilia emanant, hoc eſt, cũ ſudore, & ſpiritus. Itidem deſcendentes in frigidans ſolium, citius recreantur. Frigiditas enim aquæ condenſat ſuperficiem

pororum,& coadunat ſpiritum,& ſubita erit refe ctio. Longa item ægritudine laborantibus,omnia extenuantur. Itaque tanto tempore reficitur ſpiritus,quanto humores extenuati ſunt:quanto arteriæ,aut venæ,aut nerui,aut oſſa,quæ deſiccata atq; extenuata ſunt. dum ergo iſta omnia reficiãtur,longo tempore opus erit:& recreari à morbo non ſtatim poteſt,ſed tardius.

APHORIS. VII.

SI quis à morbo cibum aſſumens nõ corroboratur, plus cibi quàm ſatis ſit aſſumi ſignificatur. At verò ſi non aſſumẽti ita euenit, euacuatione opus eſſe ſciendum eſt.

Hippocrates cauſam exponẽs,curationẽ oſtendit. Sẽſus verò iſtius aphoriſmi ſignificat illos,qui poſt ægritudinẽ conſaneſcunt. Bene igitur à morbo dixit. Tribus nanq; pũctis homines aut ægroti,aut ſani fiunt. Prius enim ſanitas eſt, inde neutrum,pòſt ægritudo. Nunquam enim quis ægrotus eſt,niſi prius à ſanitate per neutralem partem in morbum decidat: Nunquam ad ſanitatem reuertitur,niſi prius ab ægritudine,per neutrum ad ſanitatẽ redeat. Id ſibi Hippocrates vult. Si quis à morbo cibum aſſumens nõ corroboratur, plus cibi quàm ſatis eſt,aſſumi ſignificatur. Virtus imbecilla ad concoctionem obeundam, excretioni magis indulget: & quum excretio maior fuerit, cõcoctio minima accedit. quũmque minima fuerit,nutrimentum naturæ non eſt. At ſi pauciora aſſumenti id euenit,euacuatione opus eſſe ſcien-

dum est. Euacuatio autem nullius rei alterius est, quàm repletionis.

APHORIS. VIII.

CORpora quæcunque purgare libuerit, fluida ea facies.

Huius aphorismi, varia est scriptorum interpretatio. Aliqui dixerũt fluida facere, esse abstinere, vel ciere vomitũ radicibus vel subducere vẽtrem: Alij alia. Galenus verò istum exponẽs locum, ita scribit: Idcirco Hippocratẽ dicimus suo adiecisse sermoni, vbi quis purgare voluerit corpora, fluida ea faciet. ac si dixisset siue per vomitus, siue per alui subductionem, purgare velis, fluidum faciẽs, optimè purgabis. Manifestum est igitur, ex verbis Galeni, Hippocratem de cathartico quod habeat scãmoniã, dixisse in hoc aphorismo. Sed quũ scammonia calida sit & sicca, bilíosus quoque humor eam habeat temperaturam, & similia similibus gaudeant, quomodo similis similem sibi deponere potest? & non potius contrarium expellit humorem? Ad quod respondendum est. Scammoniã ex præcedente humido victu vires accipere, vt quę est calida & sicca, & ideo bili similis, cõtraria qualitate victus, inuitet & educat humorẽ. Nam ideo offerimus cibos humidos, id est, lactucas, oua sorbilia, & alia similia, vt dum datũ fuerit præsidium, eius qualitas cibi temperantia valeat. Titillat enim & deponit humorẽ. Sic item ex cõtrario, pituita calefit & educitur: melancholicus humectatur atque calefit. Sic nãque eodem modo educuntur humores.

APHORIS. IX.

CORpora impura quò magis nutris, eò magis offendis.

Sensus huius talis est. Si quis putredine in se collecta, nutriri cibo cupiat, plus offenditur quàm nutriatur. Finge aquam turbidam, huic si multā immiseris aquam, totam inficies, & in putridam conuertes. Item si aquæ limpidę modicam nigritudinem sepię inijcias, corrūpitur illa, & nigra efficitur. Ita corpora humana sunt. Si parua fuerit putredo, quantumcunq; dederis cibū, totus in putredinem conuertitur. ideo inanitionem expoſcit.

APHORIS. X.

POtu quàm cibo expleri facilius est.

Hic varia interpretes opinati sunt. Sed ita hæc exponenda sunt. Si quis post ægritudinem vult reſici, potu potius reficiatur, quàm cibo. Quæres, quare potu magis quàm cibo? aut de quo potu dicit? quia & aqua potus est. Scito, si volueris cibum offerre ad saturitatem, virtutem non esse quæ illum concoquat. Subtilior autem potus cibo est, & citò replet. Finge tres vesicas, in vnam mitte aquam, in alteram oleum, in tertiam vinum: plus tēditur quæ vinum habet, quàm illa quæ aquam: plus illa quæ oleum, quàm illa quæ vinū. Et quia ipsum vinum trifariam diuiditur, est enim album & tenue, rubrum & medium, nigrum & pingue, Hippocrates modò non tenue dari iubet, sed rubrū. Quare nec illud, nec aliud? Quia tenue plus in vrinam trahitur, quàm ad nutrimentum: Nigrum tardè cōcoquitur. Rubrū verò iubet dari,

quod Romani centria cauponis appellant. Quid ita? Quòd non in concoctione moratur, & nutrimentum corpori mediocriter ministrat.

APHORIS. XI.

QVæ per morbos relinquũtur à iudicatione, faciunt recidiuam.

Nunc Hippocrates admonet: Si quis post ęgritudinẽ habuerit reliquias humoris, eum quoq; recidiuam morbi habiturũ. Quæras forsan: Quomodo cognoscere possimus morbum perfectè non esse iudicatum. Scito: Si fuerint ante criticum diem signa congrua præcedentia, id est, capitis dolor, & concoctio vrinarũ, & alia similia iudicata in critico die, ægritudinem recidiuam non habere. Si verò ista non præcesserint, non est ægritudo perfectè iudicata, quanuis cognosci possit & ex habitudine corporis, imbecillitate & virtute ægritudinis, alijsq; signis, quæ ostendũt reliquias morbi recidiuã facere, aut nõ.

APHORIS. XII.

QVibus iudicatio instat, his nox difficilis est, quæ accessionem præcedit: Subsequens autem nox facilior magna ex parte accidere solet.

Vult Hippocrates, vt par est, doctum esse medicum. In superioribus igitur docuit de morbis & victu: nunc necesse illi fuit de iudicatione dicere eorundem morborum. Accipiens istum locum Galenus, libros exinde commentus est. Hippocrates enim breuiter multa ostendit. Roges, qua-

re noctem dixit difficilem & non diem, quum iudicatio pariter & nocte fiat, & die. Dicimus certam rationem, quia ſicut homo ceſſat ab operibus ſuis, ita etiam quodam modo à corporeis ſenſibus, noctis torpore ſimul & horrore occupatus, corporeorum ſenſuum exercitium non habet. Natura enim humana gaudet ijs excitari, quorum exercitatione moderata ſolet plurimum foueri. Quum ergo acuta ægritudine aliquis detineatur, quomodo grauem noctem nō habet: quum hinc ægritudine premitur, hinc verò torpet adiutorio ſenſuum? Neceſſe igitur eſt, vt nocte ſentiat æger moleſtiam: In die verò quamuis non operetur homo, tamen ſenſus vigilant, & alia officia naturæ. Iterum rogare queas: Quare ante criticum diem perturbatio fit? Nimirum, quia natura velut iudex reſidet in tribunali, ante quod duo litigantes accedunt: vnus ad alterum dicit: En vinco. Alter inquit, non vincis, ſed ego. At vbi ingreſſi fuerint, & ſilentium indictum, diſcernit iudex apud ſemetipſum, & ſic loquitur, Ille vincit: Et quod antea fuit litigioſum poſtmodū efficitur quietum. Sic itaque & natura vt iudex conſtituitur, virtus & humores, cū affectu litigant, natura verò media eſt. dicūt humores: Nos illuc ingredimur quia noſtrum eſt. Virtus reſpondet: Ego aſſumo tanquam quod meum eſt. Si ſe iunxerit natura cum humoribus, vincitur virtus. Si verò ſe iunxerit cū virtute, vincuntur humores & affectus, & fit iudicatio ad ſalutem. Sic itaque confidit virtus naturæ, quemadmodum ſi deploratus homo habeat patronum bonum. Sed quando agnoſcitur iu-

dicatam esse ægritudinem? Quando futura nox leuior superuenerit. magna verò ex parte dicit. Non semper enim id accidit, sed aliquando.

APHORIS. XIII.

IN profluuijs alui, mutationes deiectionũ iuuant, nisi in praua mutẽtur.

Sensus huius aphorismi talis est: Si cui responderit venter, iuuat. Nam plus est quod facit natura, quàm quod ars, nisi in praua mutentur, hoc est, subito ad dysenteriam, de dysenteria in lienteriam: & istud quoque pessimum est.

APHORIS. XIIII.

VBi fauces ægrotant, aut tubercula in corpore oriuntur, excretiones considerandæ sunt. Nam si bilioſæ sunt, corpus ægrotat: Si similes sanis, corpus alere tutum est.

Videamus quid sibi velint fauces, Indubiè labia, palatum, & vua sunt fauces, quæ duobus patiuntur modis, Qualitate aut quantitate. Qualitate, quia palatum nostrum sicut cælum est positum. Quantitate, quia immoderatus vapor humorum ab inferiori parte ascendit superius, & intemperiem in faucibus facit. Nutriri tũc atq; temperari debent per cibos. Si ergo fauces ægrotauerint, aut tubercula in reliquo corpore oriantur, excretiones cõsiderandæ sunt. Si bilioſę sunt, humorum abundantia est, & natura purgari desiderat: Si verò similes sanis, exacerbatio est. Tuberculum corpori obortũ cum valida natura, su-

perfluitatem in ſuperficiem iactauit vt liberaret vitalia loca. Atque tunc non eſt neceſſe purgari, ſed nutriri corpus & tẽperari, quia feſſa eſt tunc natura, quę illud laborando expulit. Quum enim laborauerit natura, ſuperflua emittendo, ſi nutrimentum in tempore non acceperit, auxilium amplius debilitat, & potius morti ſuccumbit, quàm vitam retineat. Quãuis ergo natura per tubercula vlcerationem faciat cutis, tamen ſine periculo eſt mortis. Igitur conſiderandũ eſt, qualis ſit excretio, ſiue bilioſa ſiue ſimilis ſanis.

APHORIS. XV.

VBi fames eſt, laborandum non eſt.

Hunc aphoriſmum variè interpretantur. Aliqui dixerunt famem eſſe defectum ciborum, alij alia: Galenus verò hunc exponens locum, dicit, Qui non ſunt reficiendi cibo, neque illis aliquem laborem iniungere oportet, neque lauari. Quia lauacrum attenuationem facit: neque vngi, neque tunc facere aliquid, neque abſtinere, ſed paulatim reficere.

APHORIS. XVI.

VBi plus cibi præter naturam ingeſtum eſt, morbum id facit.

In hoc Aphoriſmo, aliud ſenſit Pelops, aliud Lycus. Alij dicebant. Qui plus cibi præter naturã, id eſt, menſurã, ingeſſerit. Galenus eam ſententiam interpretatur, Inſpicienda eſt conſuetudo vniuſcuiuſq; , quid & quantũ ſolitus ſit comedere, verbi gratia, Aliqui comedunt duas quartas, aliqui quatuor, alij plures, alij panem cibariũ, alij ſpõgiam.

Is qui ſolitus erat comedere ſpõgiam, ſi aſſumat cibarium, lædítur. Sic item qui ſolitus erat comedere cibariũ, ſi veſcatur ſpongia, offenditur. Tria verò obſeruanda ſunt, vnde proficiũt corpora noſtra, puta concoctio, excretio, & nutrimentũ naturæ. Quoties ergo maior fuerit excretio, minor erit concoctio. Quoties cõcoctio maxima fuerit, excretio penè nulla eſt. Quũ excretio minor eſt, nutrimentum naturæ maius eſt. Id Hippocrates innuit. Vnicuiq;, inquiens, tantum offer, quantum cõcoquere ſufficiat. Nam poteſt fieri, vt multum comedat homo, & plus excernat, quàm nutrimẽtum corporis proficiat. Vnde inueniuntur etiam aliqui qui multum comedant, & tenues ſunt. Ergo tantus neceſſarius eſt cibus vnicuique, quantum ipſe cõcoquere valeat. Sin verò amplius ingeritur, morbos generat.

APHORIS. XVII.

MAnifeſta igitur curatio. Qui copioſè & celeriter aluntur, ij celeriter quoque excernunt.

Hic Aphoriſmus ſenſum talem habet: Si quis comedit tantum, quantum valet concoquere & excernere, & nutrimentum naturæ implere, bonum eſt. Si tamen & facilis ſit venter, optimum eſt, & argumentũ eſt, ſalubre eũ corpus habere.

APHORIS. XVIII.

ACutorum morborũ præſagia non in omnibus ſunt certa, neque ſalutis, neque mortis.

Quæſtio hic oritur: Quomodo Hippocrates,

quũ teſtetur in alijs ſcriptis,ſcienda medico præſentia,præterita,& futura, nunc dicit, non poſſe prædici,neq; vitam,neq; mortem. Videamus ergo quo argumento Hippocrates dicat,ne ipſum damnare videamur. Probè enim noſtis,ſuprà nos expoſuiſſe, quòd quadrifariam diuidãtur omnes ægritudines,hoc eſt,in acutas & peracutas, medias, & longas. Nunc autem de acutis dicit author & peracutis. Sed conſideremus,quas acutas dicat quæ cum febre ſunt,aut ſine febre,aut quibus locis innatas. Sciendum de pleuritica & ſynanchica ipſum ſenſiſſe. Pleuritica paſſio, iuxta vitalia fit loca,quæ quum ſubitò trahitur ad pulmonem,fit peripneumonia,& tranſfertur ex acuta ad peracutam: & propter iſtam mobilitatem, Hippocrates dubium voluit eſſe medicum,ne in aliquo fallax inueniretur. Sic item angina eſt affectio,quæ fit in ipſo principio nutritorij loci,vel vitalis,quæ dum emendari videtur, tunc recidit ad pulmones,& mortem infert. Et in mutatione de loco in locũ dubium eſt. Ideò Hippocrates noluit prædicere medicũ,neq; ſalutẽ,neq; mortem.

APHORIS. XIX.

QVibus iuuenibus adhuc aluus humida eſt, his ſeneſcentibus ficcatur. Contrà, quibus iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, his ſeneſcentibus humectatur.

Sæpe euenit,vt aliquis in iuuentute aſtrictam aluum habeat,& in ſenectute humidam. Sic item in iuuẽtute humidam,& in ſenectute aſtrictam.

Ergo ſi habitauerit in regione calida & ſicca, & cibis talibus vſus ſit, quis ignorat talē eſſe iuuenem? Omnia ſiquidem talia ſolent aſtringere. Immutata verò ætate, neceſſe eſt, vt omnia immutentur, & humentem habeant aluum. Nam bilioſis ſiccus per immutationem ætatis victus, à frigida pituita temperatur, & humectatio ex ea temperatura fit, vnde alui ſolutio. Vt iuuenis verò ſolutum habeat vētrem, ſitu regionis accidit, & ciborum copia: quia à bilioſo incitatur contentiua virtus, & ſolutionem facit ventris. In ſenectute enim immutatio fit. quòd pituita ſoleat cō ſtringere & conſtipare.

APHORIS. XX.

QVicunque morbi ex repletione fiunt, vacuatione curātur: Quicunque vacuatione, repletione. Eodémque modo cæterorum contraria remedio ſunt.

Vult hic Hippocrates oſtendere, quo modo apud eū ſit definita medicina, docétq; morbos ex inanitione factos, repletione: & ex repletione creatos, inanitione tolli. Igitur ſi per omnia contraria eſt inanitio repletioni, & repletio inanitioni, rectè & nos cōſentimus, q; ab Hippocrate amico naturæ & veritatis, bene ſit definitum. Et non ſolū hoc, ſed & omnia cōtrarijs curabūtur auxilijs.

APHORIS. XXI.

MOrbi acuti intra quartumdecimum diem iudicantur.

Vult Hippocrates per iſtum numerum qui ad medicinam pertinet, oſtendere criticum diem, id eſt, iudicationem ægritudinum. & in exemplum adfert acutam paſſionem, inquiens, quatuordecim diebus iudicari. Quærendũ nobis eſt, quare hoc dixerit, quum nos offendamus acutam, quales eſt pleuritica affectio, vſque ad quadraginta dies protrahi. Diſcurramus ergo per iſtum numerum, vt poſſimus reperire rationem Hippocratis, & dictum. Sciendum itaq; quòd primus dies quartum prænuntiat, quartus ſeptimum, & ſeptimus nonum, & nonus vndecimum, & vndecimus quartumdecimum, & quartuſdecimus decimumſeptimum, & decimuſſeptimus vigeſimum primum, & vigeſimuſprimus vigeſimumquartũ, & vigeſimuſquartus vigeſimumſeptimum, & vigeſimuſſeptimus trigeſimumprimum, & trigeſimuſprimus trigeſimumquartum, & trigeſimuſquartus trigeſimumſeptimum, & trigeſimuſſeptimus quadrageſimum. Et veniũt numeri quatuordecim, quos Hippocrates diſpoſuit, hoc eſt, vnum, & quatuor & ſeptem, & nouem, & vndecim, & quatuordecim & ſeptemdecim, & viginti vnum, & vigintiquatuor, & vigintiſeptem, & trigintavnum, & trigintaquatuor, & trigintaſeptem, & quadraginta. Hoc numero definiuntur ægritudines. A qua ratione videtur Hippocrates diſcrepare, quum ponit tantùm decimumquartũ. Aliud verò quia pleuritis poſt quartumdecimum diem dici non poteſt. Sed dicimus tantum philoſophum rectè hoc propoſuiſſe, nec à vero in ſuis dictis vllo modo diſceſſiſſe. Pleuritis enim tantũ

quatuordecim diebus hoc nomine iudicatur, quæ in ipso quartodecimo die aut finitur, aut empyema fit. Hoc autem in quadragesimo die, aut soluitur, aut transit in phthisin. Nõ ergo sic est intelligendũ, vt quidam putant, quasi in quartodecimo die possit definitè & certissimè omnis solui febris, sed magis in quartumdecimum, qui extenditur vsq; ad quadragesimũ. Sunt enim in acutis febribus, veri suprà scripti dies critici.

APHORIS. XXII.

SEptimum diem quartus pronũtiat.

Persistens in numeris ostendere conatur, quem diem quis pronuntiet. Hęc quoque Hippocrates, per subtilem rationem, ad inuersionem refert, nõ ordinationem. Sed doctorum est ista aliquãdo facere. vt per inuersionem, rationem reddant, ostendántque: quemadmodum hoc in loco. Prius enim posuit maximũ numerum, id est, septimũ, postea minorem, nempe quartum.

APHORIS. XXIII.

OCtauus principium alterius septimanæ exorditur.

Septimana septẽ dies habet, vnde & septenarius numerus maximè versatur in arithmetico numero, & criticis diebus: quia in se continet parem & imparem, & intra denarium solus neque generat neque generatur, quum alij aut generent aut generentur. cuius rationem in arithmeticis pleniſſimam inuenies, vt puta, si dicas quatuor & tria septem fiunt, tria autẽ & quatuor pares non inueniuntur. Item septem & septem, fiunt qua-

tuordecim, inuenitur infra metas præscripti denarij. Vides igitur quòd neque generat septenarius neque generatur. Sed quæstio oritur. Quum iudicatio semper in critico die, id est, impari fiat, cur in quartodecimo qui est par, non impar fieri dicat. Cui respondendum, quòd septē & septem quatuordecim fiunt, qui vtique sequestrati impares sunt, hoc est, duæ septimanæ. Octauus autem principium alterius septimanæ, id est sequentis, exorditur. Nam, quod manifestissimum est, finita ea quæ præcessit, incipit quæ consequitur.

APHORIS. XXIIII.

VNdecimus etiam considerandus est. Quartus enim secundi septenarij est.

Vndecimum etiam diem notādum esse docet, qui alterius septimanæ quartus, indubiam ægritudinis crisin demonstrat.

APHORIS. XXV.

INspiciēdus est & quintusdecimus dies. Hic enim tertiæ septimanæ contemplatorius est.

Finitis quatuordecim diebus, id est, secunda septimana, si non fuerit iudicata ægritudo, erit inspiciendus quintusdecimus dies, qui est initiū tertiæ hebdomadis, & à quatuor incipit numerari, quia quatuor vbiq; semper pronuntiantur. A quatuordecim enim vsque ad septimumdecimū, quatuor sunt. Nam iste numerus semper procedit.

APHORIS. XXVI.

ITem decimusseptimus considerãdus est. Quartus enim à quartodecimo, & septimus ab vndecimo est.

Septimumdecimũ diem solertissimè sicut & alios criticos, iudicat esse considerandum, scilicet in quo ordine sit cõstitutus. Dicit enim esse quartum à quartodecimo, & septimum ab vndecimo.

APHORIS. XXVII.

CONsiderandus & vigesimusprimus, & vigesimusquartus, & vigesimusseptimus.

Hi enim critici sunt, in quibus indubiè iudicãtur ægritudines, distincti quaternario, secundum Hippocratis disciplinam.

APHORIS. XXVIII.

SImiliter verò trigesimumprimum, trigesimumquartum, trigesimumseptimũ, necnon quadragesimumprimũ, quadragesimũquartũ, & quadragesimũ septimum inspicere oportet.

His summulis complentur, quatuordecim dies, quibus Hippocrates acutas ægritudines iudicari proposuit. Et ne nimium grauetur quispiam huius disciplinæ subtilitate, dicemus de ipsis criticis diebus manifestius, vt tanta subtilitas Hippocratis, quasi de tenebris prolata eluceſcat. Sit naturalium numerorum series ab vno vsque ad quadragintaseptem disposita, vnũ, duo, tria, quatuor, quinque, sex, septem, octo, nouẽ, decem, vn-

decim,duodecim,tredecim, quatuordecim, quindecim,ſedecim,ſeptendecim, octodecim,nouendecim,viginti,vigintivnũ,vigintiduo,vigintitria, vigintiquatuor,vigintiquinq;,vigintiſex, vigintiſeptẽ,vigintiocto,vigintinouem, triginta,trigintavnũ,trigintaduo,trigintatria, trigintaquatuor, trigintaquinq;,trigintaſex,trigintaſeptem,trigintaocto,trigintanouem, quadraginta, quadragintavnum, quadragintaduo, quadragintatria, quadragintaquatuor,quadragintaquinq;, quadragintaſex,quadragintaſeptem. Hanc totã ſeriem diuidi oportet in quinq; partes.Sic inueniemus cur Hippocrates in diebus criticis,quaternariam differẽtiam faciat. Sit ergo prima pars quæ hos numeros cõtineat, vnum, duo,tria,quatuor,quinq;, ſex,ſeptem. Secunda verò hos, vndecim,duodecim, tredecim, quatuordecim, quindecim, ſedecim,ſeptemdecim. Tertia autem hos,vigintivnũ, vigintiduo,vigintitria,vigĩtiquatuor,vigintiquinque,vigintiſex,vigintiſeptem.Quarta quoq; hos, trigintavnum,trigintaduo,trigintatria, trigintaquatuor, trigintaquinque, trigintaſex,trigintaſeptem.Quinta quoq; hos,quadragintavnum,quadragintaduo, quadragintatria, quadragintaquatuor,quadragintaquinq;,quadragintaſex,quadragintaſeptem.Quæ quinq; partes,à ſe quaternario diſtant.A ſeptenario enim qui eſt vltimus primæ partis, vſque ad vndecim,qui eſt primus ſecundæ partis , quaternarius differentiam facit. Atque ad hanc rationem cæteræ partes diuidun tur.In his etiã partibus ſingulis,tres criticos dies

ineſſe videndum eſt: in hac, vnum, duo, tria, quatuor, quinque, ſex, ſeptem, initium criticorum habet vnum: in medio loco, quatuor: in vltimo, ſeptem: omnes à ſe quaternario numero diſtinctos. Secunda pars in primo vndecim, in medio quatuordecim, in extremo ſeptemdecim. Tertia & quarta, & quinta ſimiliter. Illud quoq; notandum eſt, quaternarium non vno modo differentiam facere. Nam in ipſis partibus à præcedente numero incipit, inter ipſas verò partes abſque præcedente numero procedit. Sic igitur quaternarius per omnem horum ſupputationem decurrit. At nouenarius qui criticus ſine dubio eſt, à Galeno non immerito additus eſt, non quòd ab Hippocrate hoc ignoratum ſit, (nihil enim in hominis natura, tãtum philoſophum latuit,) ſed quòd inter cætera, ab eo prætermiſſum ſit. Nõ enim quicquid prætermittitur, etiam ignoratur. In quo numero diſcrepat tantum quaternarij ſuprà dicti concinnitas. Quum enim in ſuperiori naturalis numeri diſpoſitione, à ſeptenario vndenarius, quaternario numero diſtet, inter vtrumque à Galeno nouenarius collocatus, ibi ſolummodo in computatione, non in natura diſcrepantiam facit. A ſeptenario enim nouenarius modò tertius eſt, nõ quartus: à nouenario vndenarius ſimiliter tertius eſt, non quartus. Galenus quoq; hunc locum pertractans libros ædidit, quos de diebus criticis nominauit. Atque hæc de criticis diebus dicta ſufficiant.

APHORIS. XXIX.

QVartanæ æſtiuæ breues magna ex parte ſunt: Autumnales longæ, præſertim quæ hyemem attingunt.

Abſoluens rationem criticorum dierum, hoc dicit, qui velit oſtendere eam in affectibus: & incipit à quartanis, hoc pacto, Æſtiuæ quartanæ breues magna ex parte ſunt, autumnales verò longæ. Si cauſam quæras, Scito, ꝙ quartana ex melancholica fiat materia, & melancholicus humor autumno creſcat. Si æſtate infeſtent quartanæ, ex bilioſo humore peruſto creãtur. & quatuor quædam efficiunt vt breues ſint, vnum, quia ex bilioſo ſunt humore, qui citò iudicatur: aliud quia æſtate generantur: tertium, ſi fuerit ſanguis detractus: quartum, ſi crapulis non indulſerit æger. Vt verò in autũno longæ ſint, multæ res conueniũt in vnũ. Primùm, quia ex melancholica fiunt materia, quæ (vt dictum eſt) autumno creſcit. Deinde ſi crapulis vacauerit ægrotus. Inde, ſi venam nõ inciderit. Quartum ſi ſit in tali ætate. Poſtremò, ſi hyemem attingant. vnde & aliæ veniẽtes ad hyemem, nõ ſic concuſſionem patiuntur. quia inſicitur ſiccitas & acquirit ex frigore humiditatem, & inde eſt commotio minor.

APHORIS. XXX.

FEbrem cõuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm conuulſionem febri.

Mirum eſt quod Hippocrates dicit, affectũ curare affectum, & affectum affectui eſſe calamita-

tem. Videamus quid ſit ſpaſmus, aut vnde fiat, aut quomodo affectus affectum curet,& quando affectus affectui calamitas ſit. Spaſmus eſt motus inuoluntarius,voluntaria obtinẽs loca.Fit autem aut ex repletione, aut ex inanitione, quoties ſenſus præfocãtur,& vires corporis cum ſanguine ad interiora refugiunt,& ad tẽpus opprimuntur.vnde & membra perfrigeſcũt,vtpote ſanguine deſtituta,& deficiũt.Omne enim quod in longum tendit in alto eſſe non poteſt. Omne verò quod in alto eſt,in lõgo eſſe nõ poteſt.Scito enim, Sicut mulieres ordiuntur telas, & texunt: ſic & prouidam naturam habere in homine neruos & intextos muſculos & venas carnium, quæ omnia,dum ſpaſmus occupat,obſtupeſcunt,& quaſi diſtenditur tela naturæ. Sed ſi febris ſuperuenerit,agitatur corpus, & extendũtur nerui ſuper muſculos,& venæ reparãtur per omnia.Affectus autem affectum curat,quoties ex nimia repletione fit ſpaſmus,& ſubſequitur febris,& perfundũtur nerui. Superueniens verò calor qui frigori eſt cõtrarius,ſubtiliat,relaxat,& euaporat:& ſic meretur affectus affectui. Sed calamitas affectui eſt affectus,quoties ex nimia inanitione,multo tempore laborando febris extenuat,deſiccat,& debilitat: ſuperueniens verò febris & ſpaſmus magis occîdit. Et in iſtis omnibus ſola natura non ſufficit,ſed morbus morbo calamitas eſt.

APHORIS. XXXI.

HIs quæ non ex ratione leuant,cõfidendum non eſt.

Sensus est, Si critico die non iudicantur ægritudines, aut præcedentia signa, quæ solent crisin futurã prænuntiare, non fuerint, non confidas, quia non est iudicatio, sed remissio.

APHORIS. XXXII.

NEc admodum vereberis mala quæ eueniũt præter rationem. plerũq; enim huiusmodi sunt incerta, & nõ diu permanere nec immorari solent.

Mala præter rationem euenientia dicũtur, quæ ex nimio aut insolito ciborũ appetitu malum colorem membrorum producũt: vt sunt nautarum & rusticorum qui comedũt incompositè & præter rationem, prætérque consuetudinẽ, & nutriũt crassos humores. Ergo de ipsis dicit, non vereberis quum incurrũt ægritudinem, quia validi sunt propter copiam illam ciborum, vnde & cito iudicantur eorum morbi, & non debilitantur. Plerunq; autem, dixit, huiusmodi sunt incerta, & difficilis eorum cognitio. Vnde non dubitabit medicus exquirere eorũ rationẽ & nationem. Refert Galenus, Marco Antonio imperante, Glauconem philosophum ægrum quẽdam visitasse, cui nemo potuit succurrere, ob quod Glaucon excruciabatur: quẽ quũ Galenus videret, rogat. Quid habes Glaucon? ille verò respondit hoc de ægro. Mox Galenus dixit, Si iubes, ingrediar & visitabo illũ. At ille cœpit etiam rogare. Quum esset Galenus ingressus, interrogauit ægrũ. Quę tibi fuit vitę ratio? Ille, rusticus fui mõtanus. Iterũ Galenus, Quę tibi consuetudo fuit cibi? Ille inquit, Erucas agre-

ſtes ſolitus erã comedere. Ingreſſus Galenus hortum, colligit faſciculum erucarum, & obtulit ei. Ille vt vidit, cõtinuò iactare ſe de lecto voluit. Dixit ei Galenus, Non expectabis dum coquantur? Reſpondit, non, ſed tãtum crudas date obſecro. Et vt comedit, continuo ſanus factus eſt. Vnde nunquã pigeat medicum, ſemper diſquirere originem cauſæ: vt quod ars non prodit, interrogatio manifeſtet.

APHORIS. XXXIII.

FEbricitãti ſi per ſumma corpus perſtat, nec collabitur extenuatúrque, non eſt graue. Contrà, ſi magis conſumitur quàm ratio poſtulat, graue eſt. Alterum enim morbi longitudinem, illud verò imbecillitatem oſtendit.

Febris aut internas corporis partes tenet, aut externas. Quoties ergo externas occupauerit, ſignum eſt, non craſſos eſſe ægros, & valida natura ſuperfluitatem ad ſuperficiem expellere. In his verò non moratur febris. Quoties verò interna cœperit, ſignum eſt craſſas eſſe habitudines, & obeſiores, & nimiam pinguedinem conglutinationẽ facere pororum, & non dimittere calorem euaporari foras. Habitudo quæ ſolida videtur, interius extenuat & occîdit. Vnde hoc cognoſcitur ex ratione malum eſſe, quantum pinguis eſt materia: & aliud, quia quantò interiùs detinetur calor, tantò maior accidit debilitas.

APHORIS. XXXIIII.

QVum morbi incipiunt,ſi quid mouẽdum eſt moue:quum conſiſtũt & vigent,quieſcere melius eſt.

Dubites forſan:Quum ſuprà dicat Hippocrates in initijs purgãdum,quomodo nunc dicit vſque ad ſtatum ſinere melius eſſe.Quòd in initio purgari iubet, de peracuta dicit ægritudine,quæ ad ſtatum peruenire non poteſt. Statum autem iubet expectari acutarum ægritudinũ,tum quia initio dum moti fuerint humores non eſt adhuc apprehẽſa tota habitudo corporis,& ex ipſis nõ laborat tota natura:& idcirco deponẽdi ſunt humores. Si verò in augmento fuerit morbus, melius eſt vſque ad ſtatum ſinere.

APHORIS. XXXV.

OMnia quum incipiunt & finiunt leuiora ſunt:quũ conſiſtunt, grauiora.

Inſpiciamus cur leuiora ſint omnia quum incipiunt & finiunt,in ſtatu verò grauiora.Sciendũ, in initio turbatam eſſe virtutem,dum mouentur humores è ſuis locis,vſq; dum apprehendant totam habitudinem corporis. tunc enim humores & morbus cum virtute certãt,vnde & virtus ſola debilitatur. Et tale quidem patitur natura in initio per omnia,quale patitur ciuitas,dum eam ingreditur caterua militum,turbatur, tumultuatur, vexatur. Vbi conſtiterit morbus, virtuti requies eſt.quippe iam perfecta eſt affectio,& non perturbatur natura,neque acrius certant humo-

res. Natura itaque affectui obœdit, ob quod certans virtus non frangitur, sed ad finem peruenire contendit. Ideóq; natura post statum cum functionibus & virtutibus suis erigit se, veluti quærens inimicũ foras expellere. Et post tantum laborẽ fessa & debilis natura reperitur: ac tale quid in his naturæ accidit, quale venatori in theatro. Qui dum intus est ludit cũ vrso, & tam diu fugit quousque ad posticum veniat, at vbi foras egressus fuerit, angitur qui antè timore fugiebat velociter. Vnde dicitur: Timor addidit alas.

APHORIS. XXXVI.

SI cui ab ægrotatione bene assumenti cibum, corpus nihilo proficit, signum est vitiosum.

Cui ab ægritudine, &c. Non dicit de illo qui à sanitate ad morbum venit, sed qui ab ægritudine ad sanitatem reuertitur. Tum quod dicit; Si bene assumenti cibum corpus nihilo proficit, graue est. Nam significat in illo putredinẽ esse, quæ refici corpus non permittit, sed totum ad putredinem trahit.

APHORIS. XXXVII.

OMnes ferè qui sese malè habent principio bene assumentes cibũ, nec quicquam proficientes, in fine inedia exigunt.

Persistit Hippocrates in ratione victus, dicítq; qui pessimè habent, principio bene assumẽtes cibum nec quicquam proficientes, carnibus absti-

neant. Iſte aphoriſmus ſuperiori iungitur.

APHORIS. XXXVIII.

QVi principio vehemẽter abſtinẽt, poſtea paulatim ſe reficiẽtes, melius morbo leuantur.

De peracuto loquitur morbo, monens vt in initijs abſtineant. Olim enim vſq; ad tertium diem nihil dabant medici. Vnde & dia triton dies illi vocantur. Sed malè id, quia in omnibus ægritudinibus agebant. Et ſi erat diaria ab intemperie profecta, magis vexabatur æger exercebatúrq;, & maius fiebat è paruo. Ergo admonet, vt initio abſtineant vehementius, & paulatim ſe reficiant: atque ſic morbo citius liberabuntur.

APHORIS. XXXIX.

IN quouis morbo mente conſtare, & cibum appetere, eſt bono: contrariũ, vitio datur.

Vult Hippocrates per omnia doctum eſſe medicum, & oſtẽdere conatur, qualis ſit mens ægrotantium, inquiens. Si æger cibum appetit, bono eſt. Nam neceſſarij cibi ſunt aliqui, vt poſſit cognoſcere medicus, vtrum conſtet mens, an non. Conſiderare ſemper debet medicus, qualis ſit ægrotans, aut quibus delectetur rebus. Si eſt religioſus, apponere debet illi diuinam ſcripturam, ſi tamen antea hanc amauerit. Si vero ludum literarium frequẽtet, fabulas Vergilij inſerere: breues tamen, quæ illum ad furorem non prouocẽt. Si fuerit adultus; Terentij fabulas & comœdias: & inde aliquid illi recenſere. Sic enim cognoſces

an ſana mens ſit. Si enim hæc omnia aptè ſuſceperit, tunc & medico ſe committet, & quicquid ei offerre volueris promptè ſuſcipiet. Bene igitur mentem ſanam dixit eſſe, quod eſt principium corporis. Cibi autem ſunt, quicquid eſui offertur. Si hæc facile aſſumpſerit, bonũ eſt. Si omnia hæc reſpuerit, cõtrarium eſt, eò quòd ſignum ſit mentem ægrotare. Deinde, quia medicum à quo debebat auxilium ſuſcipere, repudiãs, cibos non aſſumit: & hæc omnia contraria ſunt.

APHORIS. XL.

PEr morbos minus periclitantur ij quorum naturæ morbus cõuenit, aut ætati, aut habitui, aut tempori, q̃ quibus non conuenit aliqua ex his ratione.

Controuerſia videri queat: Si regula eſt, ſimilia ſimilibus gaudere, & calorem calori augmento eſſe: item ſi æſtas calida eſt, humor calidus, iuuenis calidus, iſta omnia coëuntia, non faciunt à ſe alienum morbũ, ſed magis augent calorem. Verùm ſciendum eſt, omnia hæc ſimul incidentia non efficere peregrinam ægritudinem, ſed ſecundum naturam. Nam ætas ſecundũ naturam eſt, & humor, iuuenílque in tali regione. Sed febris quæ naturæ non conuenit, id eſt, accidentaria, ſuperat omnes res naturales, quia à natura recedit. Omne enim quod ex calido eſt, cito mouetur, & iudicatur. Si ſecundum calorem non fuerit, malũ eſt: vt eſt iuuenum ægritudo in hyeme, & ſenũ in æſtate. Atq; hi morbi naturæ non cõueniunt, qui non in ſuo tẽpore veniunt, nec in propria ætate.

APHORIS. XLI.

IN quauis ægritudine partem vmbilici & imum ventrem esse pleniorem melius est: admodum extenuari atq; tabescere, vitiosum est. Ad inferas etiam purgationes, hoc tutum non est.

Hippocrates dum vmbilicum nominat, media corporis nobis ostendit, hoc est, à parte totum. Si quis ergo multo tempore confectus ægritudine, media pleniora habuerit, quale signum est? Scias malum nō esse. Quoniam illic epar, stomachus, & cor est, illic operationes obeunt naturæ: Quæ dum omnia sana fuerint, quicquid accipitur, citò concoquitur, & nutrimentū naturæ ministratur. Et quanuis longa fuerit ægritudo, extenuata corpora non sunt, si vitalia & nutrimentalia bene habeant. Si verò extenuatum corpus fuerit, veluti quibusdam subsidet stomachus, ita vt spina & venter vnum sint, malum est, testatúrq; non longum vitæ spaciū supereſſe: quia omnia extenuata sunt: & tum, cū nutrimentum non datur corpori, afficiuntur simul principalia membra. Vnde non vitæ, sed potius mortis erit expectatio.

APHORIS. XLII.

QVi salubri corpore sunt, celeriter per euacuationes oppressi, dissoluuntur atq; etiam qui cibo prauo vtūtur. Nam qui corpore bene cōstant, in purgatione laborant,

Hic aphoriſmus hoc modo intelligendus eſt. Aliquibus iubet fieri purgationem, aliquibus nõ. Videamus quid ſit ſanitas, aut quare purgatio ſit contraria ſanitati. Nimirum quia ſanitas eſt temperies naturæ calidi & humidi. Igitur ſi ſanitas temperies eſt, auxilium calidum & ſiccum vtiq; intemperiem facit. Sani ergo ideo accepta purgatione grauãtur, quia apti humores perturbantur, & pro bonis mali eueniunt & emittuntur boni. His verò qui malo cibo vtũtur, hoc eſt, mala miſtura ciborum & humorum laborant, neceſſaria eſt purgatio: vnde & non læduntur, quia malos humores vnde grauabantur eijciunt.

APHORIS. XLIII.

POtus & cibus paulò deterior, modò ſuauior ſit quàm qui melior ſed inſuauior, anteponendus eſt.

Roges, Si potũ & cibum aſſumere malum eſt, quid bonum? Videamus quot modis cibus intelligatur, quot item modis potus, aut de quo potu cibóve loquatur. Indubiè de pane & vino. Inſpiciamus igitur quot modis panis dicitur. Eſt appetibilis, vt muſteus: Conſuetus, quem comedere ſolent homines: & neceſſarius, vt ſpõgia. Vinum ſimiliter cognoſci debet, quod quis, vel quo tempore, debeat bibere. Quod etiam à Galeno probatũ eſt. Itaque eſt vinum Siculum, Samellum, quod potari debet hyeme, Surrentinum, quod cõuenit in æſtate, Gaietum, Palmatiũ, & Leucanenſe. Sed reuertamur ad inſtitutum. Quare in periculo eſt, qui nihil aſſumere poteſt? Exempli gratia, Medi-

cus ægroto iniungit ſuccum aliquem: Ille renuit accipere, imò ne audire quidem ſuſtinet. Rurſus medicus rogat, quid ergo tibi vis? ægrotus reſpõdet, Si iubes, buccellam vino imbutam aſſumam. is ergo cibus ipſi ſuauior eſt, eúmque deſiderat. Qui verò etiam pauxillũ reſpuit, deterius habet. hoc ergo præuidẽs, & quia forſitan aſſumet poſt triduum ipſos cibos, conſidera virtutem & deſiderium, & concede illi pauxillum. Illud ſi acceperit, melius & ſuauius eſt. Si non acceperit, peius eſt, quia & virtus debilitatur, & appetitus nõ ſatis reſpondet. dabis ergo illi buccellas. Si roges, quales? aliquando ex ſpongia quæ pridie antè ſit decocta. Nam ſimila modicã aquam recipit, atq; diutius emollit, fermentum autem recipit. Ideóq; poſtero die exhibetur, vt quod humoris habet, abſumatur, plus autem fermenti non acquirat. Sed & illud prius aqua frigida diluẽdum eſt. Vinum verò Leucanenſe accipere debet. Nam electum eſt ab authoribus. Si talis ſit locus vbi nõ ſit Leucanenſe, facies ex arte vinum quod vbique reperiri poteſt, hoc eſt, hydromel, & concedes deſiderãti: atque hoc ſuauius recipit. quo modo dicitur apud Romanos. Quod bene datur, bene ſuſcipitur, bene concoquitur. Si verò volenti nõ dederis, inſuaue eſt, & inde deterius habet, quando non conceſſeris virtuti & voluntati.

APHORIS. XLIIII.

SEniores & iuuenes plerunque pari modo multum ægrotant. Attamen illis longi morbi accidunt, & ſæpe eis

commoriuntur.

Quæritur ex Hippocrate, Si ſenex multũ ægrotat, & iuuenis item multum, vter minus ægrotat? Huic quæſtioni reſpõdens, iuuenes poſſunt multũ ægrotare, eò quòd acutam nimiũ ſemper incurrant ægritudinem. Senes autẽ, quia quanto habẽt craſſiores humores, tantò longiore tempore protrahitur ægritudo. Et quod iuuenes breui tempore laborãt acuta ægritudine, hoc ſenes multo tẽpore protrahunt, & reperiuntur ambo ſimiles. Ille longo tẽpore, qui acutam incurrere nõ poteſt: alius breui, qui repẽtinã, quę citò debilitat. Adeò, vt ſenibus ad mortem vſq; durent morbi: & dicuntur conuiuæ, qui ipſis commoriuntur.

APHORIS. XLV.

RAucedines & grauedines maioribus admodum natu concoqui nequeunt.

Vt ſuperius dictum eſt, quòd ſenioribus aliquę ægritudines commoriantur, id nunc denuo teſtatur: Quòd raucedines & grauedines cõcoqui nequeant. Quid eſt raucedo? Nimirum quum fauces præfocationẽ à frigido humore ſuſtinuerint. Et quia calor in ſenibus minor eſt, quàm vt illum relaxare poſſit, ideo in eis non concoquitur, neq; relaxatur. Grauedo eſt obſtructio meatuum naſi, qui à colando ethmoides dicuntur: qui affectus eodem modo fit, & non concoquitur, propter rationem quæ ſuperius dicta eſt: & hæ dicũtur conuiuæ ægritudines, quæ iam cũ ipſis cõmoriũtur.

APHORIS. XLVI.

QVi ſæpe & multum exoluuntur ſine cauſa manifeſta, ij derepente moriuntur.

Notandum,niſi cauſa præceſſerit,affectum nõ oriri.Præcedit ergo offenſa,teſtatúrque morbum repentinũ eſſe,qui citò mortem inferat.Si tamen nulla cauſa præceſſerit,hoc eſt,aut vẽtris fluxus, aut ſanguinis,qui poſſit debilitare,aut longi temporis inferre ægritudinem, aliáve ſigna quæ noxam ſolent afferre,derepente morietur æger.

APHORIS. XLVII.

APoplexia vehemens ſolui non poteſt:leuis,non de facili poteſt.

In præſenti aphoriſmo diſquirendum eſt, quid ſit apoplexia,aut quot ſint differentiæ, aut vnde gignatur,aut quis locus patiatur, aut cur alia nõ ſoluitur, & alia difficilè curatur. Apoplexia, eſt omnium quatuor humorum exuberantia præter naturam,occupans ratiocinationem,memoriam, & imaginandi facultatem.In qua vẽtriculi meatus replentur humoribus.qui extendunt mẽbranas cerebri.& ſine motu acceſſiones facit,his qui patiuntur. Propriam tamen originem habet ex phlegmatico humore.Differentię autẽ ſunt duę, maior & minor,id eſt, apoplexia & hemiplexia. Apoplexiæ læſio duobus modis fit. Nam qualis fuerit eius vis,talem facit læſionẽ.Sed quare non curatur apoplexia maior? Demus exẽplum, per quod poſſimus cognoſcere proprietatẽ eius. Pone eſſe in curru aurigam,vinctis quatuor equis &

cinctis fasciolis per iugulum, alijs dextra & sinistra parte, alijs per medium ductis. quod duobus modis fit: vno vt equos regat: alio vt se cõtineat. Sic prouida natura interius fecit musculos. Iste verò dum currum ascenderit, & virtus illi fuerit circumijciendi loris ora equorum, directo itinere equi pergunt. At dum vnus ex eis erũpit, victus tunc auriga & raptus, proijcitur quò non vult, & morti succumbit. Sic itaque & humores dum secundum naturam fuerint, conseruant naturam: dum autẽ vnus ex eis exuberauerit, ægritudines gignit. Et si vnus periculum facit, quantò magis omnes quatuor, quum exuberauerint, & principiũ corporis obtinuerint? Sed interrogare posses Hippocratem. Quũ dicit, Nisi corde affecto homo non moritur, in apoplexia quo modo cor patitur, dum repentina fuerit affectio cerebri? Quibus id respondendum est. Quoniam ex cerebro nerui habent originem: pulmones qui sunt cordis nostri flabellum detinẽtur ab ipsis neruis, per quos & agitantur. Ergo dum cerebrum afficitur, nerui non mouentur, dum verò nerui nõ mouentur, pulmones nõ exagitantur, & cordi temperamentum non ministrant. & sic in suo loco cor periclitatur, & mors euenit. Item cognoscimus esse apoplexiam, dum spumam ædit, & extensionem molitur, & oppressionẽ: Hemiplexiam verò quæ solũ extensionẽ. vnde & aliquando curatur, quia minor est læsio. Ergo, vna totum corpus possidet: altera, partes aliquas relinquit. & hoc, quia maior ex omnium humorum superfluitate constat, minor verò ex aliquorum superabundantia.

APHORIS. XLVIII.

QVi ſtrangulantur & exoluuntur citra mortem, ſi ore ſpumant non reficiuntur.

Videamus quot modis fit ſtrãgulatio, aut quare hi qui ſpumam ẽdiderint moriantur. Nimirũ, quia ſtrangulatio, quatuor modis fit, aut intrinſecus, aut extrinſecus aut cum voluntate, aut citra voluntatem. Intrinſecus, vt in apoplexia. Extrinſecus, vt quum cadẽs quis ipſe ſe opprimit. Cum voluntate, quum aliquis ſe laqueo ſuſpendit. Citra voluntatem, quum aliqui cruci applicãtur, vel in foueam cadunt. Ergo vtroſque dum inueneris ſpumantes, iam non de vita ſperes. Spuma enim humor eſt, quem calor naturalis cum flatu & ſpiritu vitali ad fauces veniens, facit. Sicut in cacabo fit, vbi impoſitę fuerint carnes, aut legumina. Ex calore fit flatus, ex flatu ſpuma, & ea tã diu fit, quouſq; flatus amittatur. Sic itaq; & in mari concepto flatu nimis exagitando ſpuma ad littus fit, vt ſi quis voluerit in lagenam, aut vtrem liquidum inijcere, celeriter ad os ſpuma eleuatur. Sic itaq; & natura dum ſpumam fecerit in ore, ſignificat calorem naturalem cum flatibus & ſpiritu vitali relinquere oſſa interiora. nulla ergo ſpes eſt vitæ. Si quis roget: Epileptici dum ſpumant, quare non moriuntur? Reddimus talem rationẽ. Quia ea ſpuma non eſt ex interiori parte, ſed ſolummodo ex palato & faucibus.

APHORIS. XLIX.

QVi obeſi admodũ ſunt ex natura,

celerius moriuntur, quàm qui graciles.

Quæras fortè, Cur Hippocrates dixerit neminem incrassari posse nisi copiosè fuerit refertus, & sanas habuerit facultates operatrices. dicimus, quia nunc supra naturam dicit crassum, & gracilem secundum naturam. Moritur enim celerius crassus. Nam præfocantur venæ seu arteriæ, & officium naturale non potest perfici, & sic præfocati moriuntur celerius, quàm graciles secundum naturam. Contrà, graciles præter naturam celerius moriuntur. Nam apertis meatibus ex nimia siccitate omnis calor euaporatur. Id nos docet vasus corij, quod dum siccatum fuerit, transluceat, imbutum autem perfusúmque spissatur. Homo enim plures cauernas habet & maiores, quàm cætera animalia, vt qui plus algeat, quàm cætera animalia. Iussit quidam Persidis imperator, corium à quodam tolli, atq; inde aliquas vmbras tegumenti fieri. vnde probatur, patentiores texturæ cauernas hominẽ habere, q̃ cætera animalia.

APHORIS. L.

QVi morbo comitiali laborat, si iuuenis est, liberari mutatione potissimũ ætatis, loci, & victus munere potest.

Cõsideremus, vnde fiat morbus comitialis, aut in quo iuuene fieri dicat Hippocrates. Comitialis morbus est affectus cerebri sine sensu ac motu: qui ex melancholico fit humore, quoties exuberauerit, & ad cerebrum conuenerit. Aliquando etiam ex pituita. Iuuenes dicit, à quartodecimo

anno vſque ad vigeſimumtertium,non autem vigeſimumquintum attigerint.Sanãtur multis modis:vno,quia immutatio eſt humoris:deinde,quia immutatio eſt ętatis,& in termino hoc ætatis amputatur affectio,modò fuerit æger abſtinẽs à cibo & potu,quæ Hippocrates victũ dixit.Si verò exceſſerint tempus iſtud,cum ipſis cõmoriũtur.

APHORIS. LI.

SI dolor geminus eodem loco infeſtat,qui vehementior eſt,alterum leuiorem obſcurat.

Succurrit quærere, quomodo in vno loco duo ſentiantur dolores.Videamus ergo quid ſit locus. Locus eſt pars vna,multa in ſe continens membra,vt eſt domus,multa in ſe habens cubicula,in vno cubiculo habet multos conſidẽtes homines: deinde manus vna multos habens digitos,& digitus vnus plures habet iuncturas . Ergo id eſt, quod Hippocrates dicit:Si fuerit dolor in vno digito, & poſtmodum ſubſequutus fuerit dolor alius,plus vrget dolor poſterior.Nam ille prior iam tumet, tumor euaporat diſcutitúrque & minus habet doloris.Hic ergo qui poſtmodum venit,vehementior eſt,& illum minorem dolorem opprimit.Exemplũ pone:Sicut ſi alicui moriatur proprius canis, & pòſt caballus: magis dolet ob caballum, quàm canem.

APHORIS. LII.

DVm pus conficitur,dolores ac febres accidũt magis,quàm vbi cõfectum eſt.

Sanies in nullo loco eſt niſi vbi ſanguis aduene rit. Ergo ſiue ex pituita, ſiue ex bilioſo ſit tumor, ſiue ex melancholia, niſi ſanguis aduenerit, nunquam fit ſanies: quia omne quod putreſcit, niſi ca lidum & humidum fuerit, (qualis eſt ſanguis) putrefieri non poteſt. Dolor igitur fit, quia extenditur locus. Febris verò duobus modis fit, vel quia pus ex ſanguine eſt, qui eſt calidus & humidus: vel quia vbiq; ſunt nerui, & arteriæ, & venæ, quæ aggrauata, principia febris quia patiuntur, prouocant: & ideo cõfecto pure fugiunt magis febres, quàm antea.

APHORIS. LIII.

IN omni corporis motu quum fatigari incœpit, ceſſaſſe protinus laſſitudinis leuatio eſt. Qui aſſueuerunt ferre labores, etiamſi inualidi ſunt, aut ſenes, facilius ferunt, quàm qui non ſunt aſſueti, quanuis robuſti & iuuenes. Quæcunque longo tempore aſſueta ſunt, etiam ſi deteriora ſint, minus infeſtare ſolent, quàm quæ inſueta ſunt.

Abſoluens ſermonem Hippocrates de apoplexia, morbo comitiali, & pure, inſtituit hic de exercitio diſputare, ob quod quærendum nobis eſt, Quod exercitiũ vniuerſaliter mouet, & quod particulatim: aut de quo exercitio Hippocrates in præſenti loquatur. Quum enim ſiue pedibus, ſiue manibus quilibet exercetur, toto corpore commouetur: vtputa ſcriptor manibus exagitatur, & to-

tum corpus laborat: fullones pedibus laborant, & totum exagitatur corpus. qui verò currunt pedibus laborant, & totum exagitatur corpus. Sunt & alia multa quæ nunc nobis necessario sunt exponenda. Veniamus ergo ad propositum. Sciendũ Hippocratem nunc de opere loqui, quod non solùm corpus totum verũetiam memoriam exagitat, & humores extenuat, & ad pristinam revocat sanitatẽ. Sed & ipsum aliquãdo fit particulatim, quũ hos qui pro consuetudine manu aliquid eijciunt, facimus modicè respirare: aliquando etiã vniuersaliter, quum post ægritudinem volumus alios exercitare, & spatium illis dictamus. isti id experti dolent: dum requieuerint, desinit dolor: & quia cessauit causa, cessat & affectus. Hippocrates itaq; ponit duos, vnum consuetum, & alium inconsuetum, in quibus qui consuetus est nõ tantum læditur vel laborat, quantum, qui consuetus non est. Pone esse duos facientes iter, vnum solitum ambulare triginta miliaria, & aliũ qui nunquam iter agressus sit: hic qui cõsueuerat perficere triginta miliaria, si sibi addat & alia decẽ, nõ multum læditur. Ponit igitur & iuuenem & senem, aítque, Senex facilius fert laborẽ quàm iuuenis. Quare ergo potius posuit Hippocrates, senem tolerare laborẽ quàm iuuenem? quum hic tam exercitio & ciborum copia, quàm calore naturali vegetior sit, senex verò nec exercitium, nec laborem, nec ciborum copiam, nec virtutem in se habeat. quomodo ergo magis sustinet laborem? Huic quæstioni ita respondetur. quia senex consuetudinem habuit, iuuenis non item. Nam idem

ipſe Hippocrates dicit, Conſuetudo cõſeruat naturam, & natura conſeruat conſuetudinem. Aliter, Corpus noſtrũ tribus dimenſionibus conſtat, longitudine, altitudine, latitudine. Senex omnia tria in ſe habet, Iuuenis verò ſi duo habet, tria habere non poteſt. Propter iſtam itaque rationem Hippocrates poſuit, ſenem magis ferre laborem, quam iuuenem.

APHORIS. LIIII.

AD inſueta igitur mutaſſe neceſſe eſt. Nimis, repentéq; euacuare, implere, calefacere, refrigerare, quóve alio modo corpus mouere tutũ non eſt. deniq; de alio tranſire in aliud præſtat.

Quæſtio oritur hic, Quum ſuperius conſuetudinem laudauerit, & illam dixerit ſecundam eſſe naturam, cur nũc ipſam immutari deſiderat? Sed videamus quam conſuetudinem dicit, propriámne an accidentariã. Nimirum non propriam, quã laudauit, ſed adiectitiam reprobat. Pone ruſticũ eſſe qui delicijs ſe tradiderit, hic dum ægrotauerit, ad conſuetudinem propriã reuocatur per immutationem accidentariam. Sic enim refert Galenus, quendam ægrotaſſe ex familia ſplendida, ſub Marco Antonio imperatore, & iſte nullo modo poterat ſanari, donec conſuetos cibos aſſumeret. Ergo in his nõ cõſueta mutãtur, ſed magis ad cõſueta reditus eſt, donec ſani fiant. hoc ergo ipſum Hippocrates dicit in præſenti Aphoriſmo, & præcipit à contrario, vt quæ inanita ſunt, per copiam repleantur: & quæ repleta ſunt per ine-

diam inaniantur: quæ verò refrigerata, recalefiãt, ita tamen vt non nimium repetat, sed paulatim. Nam ex multo offenditur natura, mediocri autem gaudet.

APHORIS. LV.

SI quum omnia ratione feceris, non id prouenit quod ratio postulat, noli in aliud transire, dum maneat quod principio visum est.

Hippocrates per omnia vult doctum esse medicum, dicens, Si tibi visum fuerit adhibere auxilium, vt puta in podagrico affectu, adhibe, si auxilij congruum fuerit tempus, & virtus apta, & regio talis. quòd si id non profuerit statim, non est mutandũ continuò aliud præsidiũ, quia tunc magis læditur ægrotus. Pone hominem laborantem bilioso humore, cui exhibeo medicamẽtum quod deponat illum humorem, idque pondere vnius drachmæ. Inde non timendum est, neq; aliud cõtinuò adhibendum præsidiũ, sed post paucos dies tantùm illi reddere id ipsum. Si ne sic quidẽ profecerit, nec inde afficior, sed considero epar naturam igneã habere. ergo ante horam qua illi offeram medicamẽtum, do illi oua sorbilia, aut aliud tale, vt epar tẽperetur & adiuuet præsidium, quò humores purget. Sic & in curatione stomachi facimus. Curamus triduo, & intermittimus duos dies, & denuo curamus. Curatio enim stomachi tribus modis fit, aut minimè, aut mediocriter, aut maximè. sicut & calor minor, medius, & maximus. Minor, vt fomentum quod poros ad sudorẽ

prouocat, & euaporat: Medius, vt cataplasma quod relaxat: Maximus, vt Mallonis & Ortomillæ medicamenta, quæ desiccant. Ergo dum omnia secundum rationem præuideris, nõ continuò aliud offeras medicamentum.

APHORIS. LVI.

QVorum aluus humida est, hi quã diu iuuenes sunt melius degunt, q̃ quibus sicca est: at in senectute deterius. Siccatur enim aluus magna ex parte his qui senescunt.

Hippocrates laudat iuuenem qui solutum ventrem habet, quia crapulis vacat. Solutio enim vẽtris inanitionem superfluorum molitur. Si enim quis obesior sit, quomodo nisi educto malo humore extenuabitur? Quare in senecta desiccãtur? Ratio huius aphorismi cum illo cõsentit, qui habet, Quibuscunque iuuenibus adhuc aluus humida est, his senescentibus siccatur. Causam illic exposuimus.

APHORIS. LVII.

MAgnitudo corporis in iuuenta quidem formã liberalem adfert, nec iniucundã, sed in senectute vsu difficilis est, atq; deterius quod procerius est.

Magnitudo corporis dicitur ab Hippocrate, quã in iuuentute subito acquirimus, sed iniucũda est, id est, incommoda. Sæpius enim tali prædíti citius óccidunt, & ante annos legitimos moriuntur. Sicut enim ante tempus ad integrum excre-

ſcunt,ita & ante tempus intereunt. Quod enim intempeſtiuum venit,intempeſtiuum recedit. Videamus nũc quot modis dicatur magnitudo,quã Hippocrates in iuuene laudat. Tritariam enim accidit,pulchritudine, forma, poſitione. Iuuenis enim etſi non omnia,vnum tamen ex his tribus habebit:Senex autem nihil horũ habet,ſed marceſcit ipſius caro,curuũſq; & inutilis fit. Sed quæritur, cur incuruatus ſenex ambulat? Sciendum, quòd natura fecit muſculos quatuor,quorum nomina in anatomicis ſcripta ſunt:duo antè & duo poſterius ſunt, qui etiam noſtrum dirigunt corpus. Ergo in ſenibus illi interius deſiccantur, & tabeſiunt,& curuantur.Modicos autem dixit vel ſtaturæ minoris, eò quòd firmiores ſæpiſſimè fiant; vel infantes, qui etiamſi inutiles ſint, accedente ætate melioreſcunt.Senex autem in peius magis quàm in bonum decidit.

LIBER TERTIVS.

APHORISMVS I.

TEmporum mutationes potiſſimum pariunt morbos.

Abſoluta atq; digeſta ſecũda particula de affectibus, id eſt, de apoplexia, vel alijs ſignis, nunc quoq; introducit phyſicam rationem breuiter, & ventorum ac temporum immutationem. Videamus igitur quot modis fiat immutatio. Quinq; nimirum, id eſt, natura temporum, natura inuiſibilium, natura corporum, ætatum, humorum. Summatim ita fit, particulatim & menſium & dierum, & horarum, & locorum. Sed quia nũc de temporum immutatione nobis ſermo eſt, videamus, quot modis fiat eorum immutatio. Trifariam, aut quum naturaliter frigida tẽporibus calidis corrumpuntur, aut naturaliter calida frigidis inficiuntur, aut naturaliter media in aliquod contrarium vertuntur. Quod etiam bipertitò fit. Quod enim tepidum eſt, aut calore ſuperatur, aut frigore vincitur. Horum ergo tẽporum immutationibus maximæ immutationes humorum noſtri corporis fiũt. licet immutationes fiant, vt iam dictum eſt, non ſolum temporibus, ſed etiam ætatibus, locis, humoribus, & cibis. Sciens ergo Hippocrates temporibus ſubiecta eſſe corpora noſtra, dixit, in his immutationibus temporum, maximè generari morbos, quia per iſta nutriuntur corpora noſtra, eiſdémque inficiuntur.

APHORIS. II.

MAgnæ temporũ mutationes, aut frigoris, aut ęstus, & reliqua ex ratione grauius incidunt. Et naturarum aliæ ad æstatem, alię ad hyemem bene maléve se habent. Eodem modo ætates ad tempora, loca, & victus genera.

Exempli gratia: Si æstate contagium luis alicuius sit, aliquando æstus, aliquando frigus, morbos significat. Nam sunt ætates & corpora, quibus magis est contrarium. Nam alicui ista imperant, & alicui non. Hi autem qui sustinent, nec multum læduntur in æstate, vt sunt fabri ærarij aut ferrarij, qui consueti sunt ad ignem laborare, & credũt se semper in æstate esse: sicut & phthisicus, qui quum sine calore nunquam sit, oblitus est se sanum fuisse. Hyeme quoq; non læduntur rustici, aut hi qui consueti sunt in syluis morari. Ideo dixit: Aliqui in æstate bene, aliqui malè: aliqui hyeme bene, aliqui malè: scies non omnes homines vnam habere temperaturam. Victum bene addidit. Nam sunt qui ferunt ieiunium, sunt qui non ferunt: aliqui sustinẽt labores, aliqui non: Alij contenti sunt pauco cibo, alij etiam appetũt multum. Ætates verò dicit temporibus, regionibus, victu, bene aut malè consistere: quia si ætatibus hæc apta fuerint, ætates se bene habent: Si autem incommoda vel inconsueta, malè. Vides enim seniores laborem non ferre, nec infantulos ieiunium. Quorum ratio superius est ostensa.

APHORIS. III.

PEr tempora, quoties eadem die modò frigus, modò æſtus exiſtit, morbos autumnales expectari oportet.

Quare hic autumno potius quàm alio tempore morbos expectãdos ponit? Quia dies tunc immutantur maximè. Ergo mane quãdo debet eſſe frigidior aër, ſi æſtus fiat: & iterum meridie quãdo debet eſſe æſtus, ſi frigidior ſit aër, iſta intemperies, ſi in vno eodémq; die fiat, aut dies ſecundum tempus horarum naturam ſuam non cuſtodit, imitatur intemperiem autumni. Vbi propter frigus & ſiccitatem morbi eueniunt mortiferi. Bis aëriam intemperiem ſignificat, & tunc dicit expectandas ægritudines, quia quãto maior eſt intemperies, tanto magis creſcit contagium.

APHORIS. IIII.

AVſtri hebetãt auditum, caliginem oculorũ obducũt, corpora diffundunt pigrioráque faciunt, caput aggrauant. Vbi tempeſtas ita præualuerit affectus eiuſmodi exiſtunt.

Ventorum nobis qualitatem introducit Hippocrates, oſtenſurus quo modo corpora noſtra ſuſtineãt immutationes eorum. Sed quum iſtud in rerũ naturalium ratione ſit, breuiter tamen quãtum ad medicinam pertinet locum conſiderãtes, non omittamus. In præſenti ergo Aphoriſmo requirendum eſt, quot ſint venti, & quot ſint naturæ eorum, vel vnde oriantur. Deinde vtrum venti

tempora immutẽt,an tempora vẽtos. Sciendum aliquos philoſophorũ duos dixiſſe ventos,aliquos quatuor, aliquos duodecim.hi qui duos dixerunt, ſecũdum orientalẽ plagam & occidentalem hoc voluerunt,vt ab oriente eſſet ſubſolanus, ab occidente eſſet fauonius. Hi verò qui quatuor dixerunt,ſecundũ plagas cæli voluerunt,vt à meridiana ſurgat auſter, à ſeptẽtrionali boreas,ab oriẽte ſubſolanus, ab occidente fauonius, vt ſcriptũ eſt.Hi autem qui duodecim dixerunt, ſecundum quatuor temporũ duodecim menſes,quatuor vẽtos principales voluerunt,vt vnuſquiſq; in ſe duos alios contineat, & vnamquamq; plagam tres occupent, verbi gratia, Boreas vnus duos habet alios, qui cum eo vergunt & conſentiunt, quum vernum tempus & cum hyeme propinquitatem habeat & cum æſtate.Sic & de cæteris. Sed quæ ſint nomina, vel naturæ eorum,in phyſiologorũ libris latius dicitur. Oriuntur autem venti à quatuor lineamentis mundi, vnde & oriuntur ſol & luna,& alia ſigna.Quorum natura aut eſt calida, aut frigida,aut mixta.Natura etiam eorum talis eſt qualia tempora, vnde & in temporibus ſuis vnuſquiſq; dominatur ventus.Siquidem ſi ſecundum ſuam naturam fuerint tempora,non immutantur, ſed venti tempora immutant,& temporibus deſeruiunt. Sed cur prius oculorum caliginem,deinde auditus hebetudinẽ ponit, quum ſimul viſus & auditus ex cerebro procedant? Hæc nõ poſſunt agnoſci leuius,quo modo inde habeãt principium,quãm ex officio ipſorum. Ergo dum auditus & viſus minor fuerit,tunc intelligo cere-

brum resolutum quidem esse, sed euaporari non posse. Hoc autem incommodum duobus modis fit, vno, quia crassa resoluit calor venti, quæ euaporari nõ possunt: & alio, quòd humiditas humiditati augmentũ est. Ergo quando hic fuerit ventus, ipsas præcedit futuras ægritudines. Austrinus verò calidus est & humidus, calor dissoluit, humectatio replet.

APHORIS. V.

SI tẽpus aquilonium est, tusses faucis, alui duræ, difficultates vrinæ, dolores horrifici costarum & pectorum accidunt. Vbi ita tempestas exuperarit, affectus èiusmodi expectato.

Naturam huius venti frigidam & siccã ostendit, vt tussim faucium dicat. Notandum, tussim duobus nasci in locis, aut in altitudine, quod & tussis vocatur: aut in superioribus, quod in faucibus vuã titillat, & tussicula nominatur. hãc Hippocrates tussiculam vocauit, id est, modicam tussim. Ventres quoque duros facit, & siccos, & vrinam difficilẽ. vnde multi ex frigore molestãtur, & stranguriam patiuntur: horrificos quoque dolores laterũ & pectorum frigus facit, quia q̃maximè in concauitatibus dominatur is ventus. Ergo dum istùd cognoueris esse, ea prædices.

APHORIS. VI.

QVoties æstas fit similis veri, sudorum copiam in febribus expectare oportet.

Finito ſermone de diuerſis efficacijs ventorum, quem interpoſuit, nunc ad ipſam temporũ diſputationem, quam ſuperius cœperat, redit. hoc ergo dicit, Si infecta fuerit æſtas, & ſimilis facta verno tempori, ipſo anno febris qualiſcunq; fuerit, per ſudorem finitur. Quia natura quoties tẽperata fuerit, calida eſt & humida, & ex ipſa tẽperie gaudet natura. Deinde quia calidum & humidum celerius putrefit, humectatio euaporat, calor deſiccat.

APHORIS. VII.

PEr ſqualores febres acutę fieri ſolẽt. Et ſi magna ex parte talis ſit annus, qualẽ fecerit conditionẽ, morbos quoq; expectare magna ex parte oportebit. In temporibus naturæ legitimis, cúmque tempeſtiua tempeſtiuè redduntur, morbi conſtantes, ſynceri, & faciles veniũt. at verò iniquis, inconſtantes, & iudicatu difficiles exiſtunt.

Hippocrates temporũ nobis dat cognitionem, dicens, Si annus fuerit talis conſtitutus, vt æſtas ſecundum ſe calida & ſicca non ſit, nec æqualitates temporum, æqualitas corporum ſeruari non poteſt: niſi quum fuerit rata temporum qualitas pro natura ſua. tunc qualis fuerit annus, tales erũt ægritudines. Si verò æſtas ſimplex fuerit, æſtiuales morbi orientur, iiq; ſecundũ tempus, qui non diu vigent, ſed ſoluuntur finiuntúrque, quia naturales ſunt, non peregrini.

APHORIS. VIII.

PEr autumnum morbi acutiſſimi atque exitioſiſſimi accidunt magna ex parte. Ver ſaluberrimum eſt, minimeque exitioſum.

Autumno ægritudines acutæ & mortales fiũt, quia hoc tempus per ſe duplici qualitate aëris variat. Aliquando enim frigus mane eſt, in medio æſtus,& veſpere iterum frigus: aliquando mane æſtus, in medio frigus, & veſperi iterum æſtus. quod malum eſt. Quoties ergo æſtus mane fuerit, multis modis læditur homo: vel quia ſe minus veſtit,& frigus adueniẽs penetrat illum: vel quia calor aperit, & frigus ingreditur. Vnde aëre geminus dicitur autumnus. Item malum, quia materia melancholica creſcit in eo tempore. Vernũ autem ideo melius dixit autumno comparatum, quia ægritudines quæ ex ſanguine fiunt, leuiores aliis ſunt. Et rurſus, quoniam tempus temperatum eſt: in quo & ipſa gaudet natura.

APHORIS. IX.

AVtumnus tabidis malus eſt.

Sæpius Hippocrates autumnũ vituperat, tanquam ſi aliquis de inimico ſuo loquatur. Dicimus enim, non quòd vt inimicum eum vituperet, ſed quòd humanis corporibus quàm cætera tempora deterior ſit. Videamus quid ſit phthiſis, aut in quo loco afficiatur aliquis, aut quare huic autumnus malus eſt. Sciendum phthiſin ſecundum Atheniẽſes nihil eſſe aliud, niſi vlcerationem & tumorem in pulmonibus: vnde & phthiſicus voca-

tur. Phthisis dicitur consumptio totius corporis, quæ fit duobus modis. Aliquando enim præcedit vlceratio, & tumor in pulmonibus nascitur, & sic fit consumptio. Aliquando verò primario fit tumor, & postea vlceratio, & sic consumptio. Autumnus autem phthisicis malus est, vel quòd siccitas siccitatem auget, vel quia innatum calorem, vnde corpus viuit, occîdit.

APHORIS. X.

QVod ad temporum attinet rationem, si hyems squalida & aquilonia fuerit, ver pluuiũ, australéq; febres acutas fieri æstate necesse est, & lippitudines, & intestinorum difficultates: maximè mulieribus & ijs qui humidam habent naturam.

Instituit hic Hippocrates temporum qualitates permiscere, & ostendere quid ex istis euenire possit. Ait enim, hyemem vitiatam siccitate, & carere humectatione, vt dicat illam frigidam & siccam, quæ ex natura antea fuit frigida & humida. Vernum autem tempus inquit vitiari ab hyeme, vt sit frigidum & humidum, quum ex natura sit calidum & humidum. Ergo hisce temporibus vitiati sunt humores crassi ac humidi, sicut & ipsa sunt vitiata tempora. quod apparere in ipsis non potest, sed adueniẽte æstate resoluuntur, & erumpũt hæ ægritudines, febres, & dysenteriæ. Quia verò dysenteriæ mentionem fecit, dicendum est quid sit, aut vnde fiat, aut in quibus

locis consistat, aut quot sint differētiæ. Sciendum itaq; nihil aliud esse, quàm continui diuortium, id est, vlcerationem intestini, hoc enim continuum est. aduenies autem bilioſus humor radit intestinum & exulcerat. Fit autem duobus in locis: in tenuibus intestinis, & in crassis. Vnde vlcera mucosa videntur deijcere. Est dysenteria hepatica & cruenta. Hepatica est ab hepate, quum rosaceum ægri reddunt sanguinem. Cruenta autem, quum ex inferiori parte fluxerit abundantia sanguinis, ex intestino maiore, diuersi coloris, nigri, subpallidi, & crassi. Sed hæc ex accidentario ita nominatur. Proprium enim dysenteriæ est, habere diuisionem continui, id est, vlcerationem. Et si ex bilioso fit humore, talis eius ratio est. Materies illa quæ per anni tempora colligitur, vitiatur calore æstatis, & fit salsa: salsedo exasperat, & vlcerationem parit. Vnde regula est, nihil aliud dysenteriam esse, quàm vlcerationem intestini. Lienteria autem fit ex conglutinatione ipsius humoris. ac dicitur in qua cibus nec retineatur, nec mutetur in ventriculo. Accidit id quammaximè mulieribus, & his qui humidi sunt, propter ipsum glutinosum humorem.

APHORIS. XI.

SEd si hyems australis, tepida, & pluuia fuerit: ver squalidū aquilētumq;, mulieres quarum partus iuxta ver properant, abortū ex qualibet causa faciēt.

Tres qualitates in hyeme fieri dicit, australem, hoc est, calidam: tepidam, hoc est tranquillam:

pluuialem,hoc est,humidam:vere enim dicit omnibus modis immutari naturam, vt qui fuit calidus & humidus,postea sit frigidus & siccus.Mulieres quarum partus iuxta ver properant abortum ex qualibet causa facient. Sed inspiciamus causam.Sciendum,quomodo sese habuerit aer,sic se habitura & corpora nostra,vitiũ aeris corrumpit & obtundit corpora. ob quod matrix afficitur,quę est inferior pars corporis, quũq; partum sustinet,os eius clausum est.Quia verò aer penetrabilis adeò est vbique,vt quoties aliquis refrigeratur, doleat ventre & intestinis: quanto magis omne tempus veris sentit celerius?Ergo dum frigus penetrauerit penitus,infans aerem frigidum sentit,extenditq; manum aut pedem vndiquaq;, & rumpit secundas quæ ipsum cõtinent,& proijcitur foras.Abortus enim multis fit modis,quoties mulieres aut clamant,aut currunt,aut abstinent,aut foueam transiliunt.

APHORIS. XII.

QVę autem pepererint, imbecilles ac morbidos ædent infantes, ita vt aut statim pereãt, aut tenues atq; valetudinarij viuant.

Si enim abortum non fecerint vitio temporis, & pepererint mulieres,fœtus aut statim moriũtur,aut non vitales,morbidi,& imbecilles erunt. Vnde dicũtur naturales ægritudines,hoc est,iam inde ab vtero conceptæ.aliquando scabies, & alia quamplurima illis obueniunt,atque inde moriuntur.

APHORIS. XIII.

CAeteris difficultates inteſtinorum, & lippitudines aridæ accident. Senioribus verò deſtillationes, quæ citò interimant.

Temporibus vitiatis, ipſóque inde humore, hæ oboriuntur affectiones. Dyſenteria enim fit ex ipſo glutinoſo humore vitiato, qui in ſalſedinem conuertitur. Sed quomodo in ſene, ſi defluxio, catarrhus dicitur, ex frigido eſt humore, & ſenex frigidus natura, celerius recedit? Huic quæſtioni ita reſpondetur, quòd ipſa materies vitiata eſt calore. vnde & ſalſa effecta ſubtilior quidem eſt, & ideo celeriter recedit.

APHORIS. XIIII.

SI æſtas ſqualida aquilentáque fuerit, autumnus pluuius auſtrinúſque, dolores capitis, tuſſes, raucedines, grauedines, per hyemem exiſtunt: Tabes etiam nonnullos inuadit.

Æſtatem ſcribit aliquando poſſe à ſiccitate & frigiditate vitiari, vt relinquat calorem: Autumnum verò perdere ſiccitatem & acquirere humiditatem, hoc eſt, ſi æſtas ſit ſimilis autumno, & ſimilis hyemi autumnus, capitis dolores erunt ex frigiditate. ſicut & tuſſis, & raucedines, ex eo tẽporis vitio fiunt. grauedinem verò nunc pituitam dicit, quæ meatibus colatorijs obſtructis fit.

APHORIS. XV.

AT ſi aquilonius ſit & ſiccus, viris

natura humidis,& mulieribus proderit: reliquis accident lippitudines aridæ, & febres acutæ, & grauedines: nonnullos etiam atra bilis vrgebit.

Aquilonium dicit frigidum & ſiccum, qui cõuenit mulieribus, & viris natura humidis, quia ſiccitas humiditati cõtraria eſt. ergo alijs, id eſt, qui nõ ſunt humidæ naturæ, lippitudines aridas facit. febres etiam acutas ſiccitas parit: & grauedines ex frigiditate fiunt. Item atram bilem excitat,& ideo diuturna erit ipſa propter hoc, quia vẽtus hic frigidus & ſiccus eſt, ſicut & illa ex qua fit melancholicus. Naturaliter enim atra bilis frigida eſt & ſicca.

APHORIS. XVI.

COnditionum anni ſqualores (quod in totũ dixerim) ſalubriores quàm imbres minúſque mortiferi ſunt.

Si temporũ annua ſiccitas fuerit, ſalubrior erit, quia minus inficiuntur corpora, & magis deſiccantur: vel ſi ægritudines ipſo anno natæ fuerint, non ſunt malæ.

APHORIS. XVII.

MOrbi per imbres magna ex parte conſiſtunt, febres, alui fluores, putredines, attoniti, comitiales, anginæ.

Magna ex parte, dicit, febres prolixæ ideo fiũt, quia humectatio aëris cõſtipat ſuperficiẽ, & euaporari calor nõ poteſt, ſed magis geminatur. Fluxus alui ex humiditate fit, quia humida reſoluũt.

Putredines nutriuntur humido, vt quod plus putrefaciat quàm ſiccum. Comitialis morbus nunc ex humiditate fit. apoplexia eodem modo, ſicut & angina.

APHORIS. XVIII.

PEr ſqualores, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, ſtillicidia vrinæ, difficultates inteſtinorum, fiunt.

Siccum tempus lippitudines aridas facit. Sed quomodo articularis morbus in ſicco tẽpore fit, qui ex humido humore eſt? Huic quæſtioni ita reſpondendũ, quia morbus ille multis modis contrahitur, ex humore, & ſiccitate. & deinde, quia vitiũ hoc alterius tẽporis eſt. Dyſenteria enim ex ipſo tempore eſt, Stranguria verò ex ſiccitate fit.

APHORIS. XIX.

COnditionum quotidianarũ, aquilones corpora conſtipatiora, contentiora, mobiliora, coloratioráque faciũt: auditum etiam adiuuant, ſed aluum ſiccãt, oculos mordent. & ſi in pectore dolor aliquis præeſt, acrius excitatur.

Aquilonem hic commẽdat antè reprobatum, ſed hoc nomine quòd condenſet corpora, hoc eſt, confirmet. vnde facit homines fortes, & facilitatem auditus, deſiccans humiditatem cerebri. Colores enim ideo bonos facit, quia deſiccat humida, deſiccatis excitat calorẽ, & rubicundi efficiũtur homines. Quæras fortè, quomodo duo contraria operẽtur in vno tẽpore, vt ventres ſiccen-

tur,& oculis lachrymæ oboriantur. Quod ita accipiendum. Siccitas ventrem constringit, sicut & in febricitantibus. Ipsa quoque siccitas interiora premit & lachrymas excitat. Sicut spõgia, si plena fuerit supra modum, destillat: si mediocriter, continet: quæ si in manũ viri fortis detur, humorem reddit. Dolores laterum facit & pectorum, quia semper in cõcauitatibus dominatur hic ventus. Exempli gratia, Si quis in cõcauitatibus steterit, inter duo hostia, amplius illi vẽtus obuenit. vnde & in vallibus magis spirat. Si antea fuerint dolores in pectore, quamuis mediocriter spirauerit iste ventus, tunc increscunt dolores illi.

APHORIS. XX.

AVstri corpora dissoluunt & hume faciunt, caput aggrauãt, auditum obtundunt, vertigines mouent oculis, & corporibus afferunt tarditatem, aluos etiam humefaciunt.

Naturam australium repetit, eò quòd per eos plura incommoda fiant. Natura verò ipsorum calida est & humida, & dissoluũt corpora: sicut mar mora videmus resudare in tali aëre, & cætera quę in terra sunt. His contrarius est septentrionalis, eò quòd ab illis omnino qualitatibus cõtrarijs recedat. Quantum ergo septentrionalis desiccat, tantum auster humectat. Capitis itaq; grauedinem auster facit, quia cerebrum nostrũ frigidum est & humidum. Humectatio aëris, humidum auget, vnde parit grauedinẽ. Vnde & auditum obtundit, hoc est, difficilem facit. Vertiginem verò

in oculis affert, quia ſicut vētus ſeſe eleuās & pul uerem in ſublime rapiens circuitū molitur: ſic & vertici noſtro arteriæ & venæ ventos ex reſoluta humectatione miniſtrāt, & tūc oboritur in oculis gyrus, & videtur eſſe vertigo. Hinc corpora ex his humectantur, quia humida humidis reſoluuntur.

APHORIS. XXI.

PEr tempora anni, pueri & qui ætate his proximi ſunt, vere atq; prima æſtate optimè degūt, & maximè valent.

Oſtendit Hippocrates duo tempora, & duas item ætates, inquiens, in fine veris, & initio æſtatis, pueros & iuuenes bene valere. Videamus quare. Nimirum quia ver vbi finem habet, æſtas incipit. Sic finita ætate puerili, iuuenilis initium habet, congruæ ſunt ætates ad tempora. Simili modo humores ſuaues periculū facere non poſſunt. Item bene valent, quia etiam ſi ægrotent, citò ſiniuntur ægritudines eorum.

APHORIS. XXII.

SEnes æſtate & autumno aliqu ādiu, reliquo autumni tempore, qui media ſunt ætate melius valent.

Sicut iuuenis & puer in ſuo tempore ſani ſunt, ſic qui tranſeunt à iuuentute in ſenium, fine autumni & initio hyemis ſani ſunt: quia ſicut tempus eſt, ita & ætas.

APHORIS. XXIII.

MOrbi omnes quidē temporibus omnibus accidunt, ſed nonnulli

certis quibuſdam & oriũtur & irritãtur.

Hoc docet in præſenti, omnes ægritudines in omnibus fieri temporibus. Tamen qui in tempore ordinatim fiant, paulò inferius eſt dicendum. aliter: Omnes ægritudines dicit in omnibus temporibus, hoc eſt, in continuatione temporum fieri, id eſt, non omnes in ſingulis temporibus, ſed aliquas in aliquibus.

APHORIS. XXIIII.

VEre enim atræ biles, furores, comitiales, profuſiones ſanguinis, anginæ, tuſſes, grauedines, raucedines, lepræ, impetigines, vitiligines, puſtulæ vlcerоſæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

Suprà Hippocrates cõmiſcuit tempora, æſtatem, hyemem, & autumnum, cum vere: & docuit quæ potuiſſent euenire ægritudines, quod in ſuperioribus probè explicatum eſt. Nunc quoque conatur oſtendere quid ſecũdum ſe faciant tempora. Sed antè quàm incipiamus, quæramus de vere, cur dum ſæpius illud laudaſſet, & præpoſuiſſet cæteris temporibus, nunc tantas taléſq; ægritudines in ipſo fieri denũtiet. Huic quæſtioni reſpõdendum eſt audacter. Omnia non eſſe ex eodem tẽpore, ſed ex alijs etiam hic prodire. Quod enim colligitur in autũno & hyeme, vere ſe prodit. Nam craſſa calor veris reſoluit, & ſuggerit ægritudines non ſolum ex poſteriori, ſed etiam præcedẽte tempore: quia vnum tempus duobus

finitimum eſt, vt veris initium propinquum eſt hyemi, finis autem ipſius, æſtati. Ergo proprium non habet niſi vnum menſem, qui in medio eſt conſtitutus. Sic & æſtas, & omnia quatuor tempora. Vbi enim finitur æſtas, autumnus incipit: vbi verò autumnus finitur, hyems exorditur: vbi hyems terminatur, ver initium habet. Videamus ergo quæ ægritudines ſunt ex autumno, & quæ ex hyeme: & quæ æſtate, quæ vere prodeunt. Et quæ propriè veris ſunt? Inſania, morbus comitialis & melãcholia, quia ex atrabilari materia fiũt. Sed ſi ex vna ſunt materia, vnóq; loco, quomodo differentes ſunt hæ paſſiones? Huic quæſtioni ita reſpondemus. Omnis læſio tribus modis eſt, aut nimia, aut media, aut maxima, ſicut nunc ex vna materia ſunt tres affectus, & ab vno principio, ſed diuerſis locis. morbus comitialis in imaginatione, melãcholia in ratione, inſania in memoria eſt. Sed cur non magis inſania in ratione, quàm in memoria? Quia ratio memoriæ miniſtrat. Dicitur enim illud maius eſſe, quod congregatur in memoria, quàm quod in ratione, ideo fortior læſio eſt in memoria: quãto ergo imaginatio minor eſt illis, tanto habet minorem offenſam morbus comitialis. adeò vt aliquibus poſt duos mẽſes, aliquibus poſt ſex eueniat: ſi tamen ſe bene gerant, etiam poſt vnum annum. Melancholia enim fortior eſt morbo comitiali: nam quotidie commouetur, quum rationẽ obtinet. Inſania remiſſionem non habet: ideo & demẽtes ſemper ſunt: omnes tamen tres principia occupant cerebri. Sãguinis verò fluxus ex verno eſt tẽpore. Itẽ angina, & quæ è ſangui-

ne fiunt: grauedo verò ex hyeme est, quæ è crasso humore nascitur, quum meatus narium colatorij obstructi sunt. Raucedines ex humectatione sanguinis fiunt, adeò vt quicquid humidi ædiderit, sonitum non reddat. Tussis ex hyeme est. Lepræ & impetigines ex sanguine pituitoso oriuntur, hoc est, pituita salsa. Lepra enim dicitur quũ in toto corpore excoriatio fuerit, & inflammationes, in circuitu squamæ, & in medio rubor. Atque hæc ex hyeme prodeunt. Vitiligines dicit, quæ aliquando ex pituita, aliquando ex melancholico humore fiunt. Item pustulas dicit, vt est putredo & scabies quæ ex sanguine & melancholico humore est. Articulorũ dolores ex hyeme sunt, qui ex pituitoso humore contrahuntur.

APHORIS. XXV.

A State nonnulli ex his, ac febres continuæ & ardores, & tertianæ plurimæ, vomitiones etiam, alui profluuia, oculorũ & auriũ dolores, oris vlcera, genitalium putredines, & sudamina.

Æstate enim accidũt aliqua ex vere, aliqua ex æstate, vt sunt febres acutæ. Continuæ enim febres sunt, causon, & synochus, & cõtinua febris. Causon enim incendiũ dicitur. Fit ex bilioso humore alijs intermixto. Item tertianæ hoc tempore potissimùm subnascũtur: adhæc vomitus. Alui profluuia ex bilioso humore sunt, qui ad excretionẽ titillat. Oculorum item dolores ex illa materia constituuntur, vnde & sicci sunt. Tum aurium dolores, quia per has excrementa ferun-tur,

& dum craſſa fuerint obturationem faciũt. Oris autem vlcera ipſa acredo bilioſa concitat. Putredines genitalium adiunxit, quia loca ſunt calida & humida, ſuperueniens illis bilioſus humor celeriter putreſcit. Sudamina hoc tẽpore plurimum erũpunt, quia bilioſus humor celeriter euaporat.

APHORIS. XXVI.

AVtumno, magna pars æſtiuorum, atq; etiam febres quartanæ & erroneæ, lienes, aquæ inter cutẽ, tabes, ſtillicidia vrinæ, lęuitates inteſtinorum, coxendices, anginæ, anhelationes, voluuli, comitiales, atræ biles, furores.

In fine æſtatis, & autumni initio febres fiunt quartanæ. Nam aliquando ex bilioſo peruſto fit melancholicus, vnde contrahitur quartana. Erraticæ autem fiunt febres, quia aëris qualitas dupliciter euariat. Hydrops quoque à liene fit, quum ignari medici tumorẽ in ſplene deprehendentes, dicunt ſe poſſe illum per cataplaſma reſoluere, ille in aquam conuertitur, & fit hydrops. Phthiſis verò ex ipſius temporis ſiccitate & frigore contrahitur. Stillicidia vrinæ ſunt, quum aliquis guttatim mingit. vnde dicitur Græcè σταγγουρία. fit autẽ ex frigore ipſius tẽporis. Lienteria quoque, hoc eſt, læuitas inteſtinorũ, ex glutinoſo humore & hyeme contrahitur. Coxendix ex pituita fit, quum deſcendit per recta oſſa in cõmiſſuras, & fit ibidem cõglutinatio. idq; ex hyeme eſt. Angina ex pituita naſcitur, ſicut & anhelationes. Voluulus dicitur affectus, qui propter vehemen-

tiam doloris tale accepit nomen. Fit autẽ pituitoſo humore reſoluto in flatus, vnde aliquando torquetur inteſtinũ. Morbus comitialis, inſania, & melancholia ex ipſo tempore fiunt. Articulorũ dolores ex pituitoſo humore fiunt, quod etiam eſt ex hyeme.

APHORIS. XXVII.

HYeme, coſtales, pulmoniæ, grauedines, raucedines, tuſſes, dolores laterum, pectorum, lumborum, dolores capitis, vertigines, attoniti.

Pleuritis multis modis cauſisq; accidit: aliquando ex calore, aliquando ex frigore. Vnde aliquibus ſanguinem dimittimus, aliquibus non, alijs lanam oleo calentẽ imponimus, vt æſtate, quando fit ex bilioſo humore, qui adurit membranam illam coſtas ſuccingentem, vbi fit propriè pleuritica affectio. Aliquoties medicamina calida & vnguenta adhibemus, vt in hyeme, quum fit ex frigido humore. Bilioſus adurit & tumorem facit, pituita aggrauat, ac per hoc vtraque tumorem faciunt: Tumor extendit membranam illas coſtas integentem, & confricatur ad latera, quæ pleura dicuntur, vnde & pleuriticus morbus eſt nũcupatus, dolores autem graues facit, quia molle cum oſſibus confricatur. Raucedo quæ Branchos dicitur, id eſt, præfocatio thoracis, fit ex pituita. Item tuſſiculæ, & laterum, & pectorum, & lumborum, & capitis dolores omnes inde cõtrahuntur. Sicuti & apoplexiam diximus originem ex pituita habere.

APH. ORIS. XXVIII.

PEr ætates hæc accidunt, paruis & recèns natis puerulis, vlcera oris, vomitus, inſomniæ, pauores, inflammationes vmbilici, humores aurium.

Exequutus temporum rationem, ad ætates deſcendit, oſtenſurus, quæ in quibus ætatibus euenire poſſint ægritudines. Sed quũ ſæpius de ætatibus loquutus ſit Hippocrates, nunquam talem definitionem ætatum dedit, qualem nunc. Nam ſæpius ſex definiuit ætates, nunc mutato ordine plures enumerat, adeò vt ab his qui recèns nati ſunt, incipiat diſputare. Sed quæſtio nobis eſt, vtrum de pueris tantum dicat, an de puellis. Sed nunquã reperimus de puellis eum diſputaſſe. Dicimus verò, quia quũ omnia corpora noſtra medicinæ ſubiecta ſint, vtique de puellis ſimul cum viris differere. Ponit autem vomitus, iactationes manuum, & vigilias. Sed quomodo vigilias in infantibus nuper natis adducit, quum ſomnum ex frigiditate & humectatione fieri dicat? Infantes autem tam ſunt humidi, vt & oſſa humentia habeant. huic quæſtioni reſpondemus: Multa in vnum conueniunt, vt è contrario vigilias patiantur. Sciendum infantem ab vtero per vmbilicum pendere, per quem & nutritur, & dum recèns æditur multis patet iniurijs: primò, quia abſcinditur illi vmbilicus: ſecundò, quia ab aëre vexatur: tertiò, quia adueniẽtes mammæ aperiunt illi os, recèns ſuſcipit palatum, recèns ventrem, recèns virtutes operatrices. Hæc omnia de nouo ſuſce-

pta exacerbationem præſtant, vt vmbilicus dolorem, dolor vigilias faciat. Vomitus patiuntur propter copiam lactis ingeſti: Iactationes manuũ propter frigiditatem aëris. Vnde & colligantur à nutricibus. Idq; triplici de cauſa: Vna, vt directæ ſint manus & pedes: altera, ne iactitantes cõtorqueantur: tertia quoque, vt conſtricti ab aëre minimè corrumpantur. minimè enim corrupti minus dolent. Aurium humorem patiuntur, quia paruum nutrimentum accipiẽtes, totum ad concoctionẽ naturæ tranſferunt, in cerebro verò cõcoctio obitur, quum in aurium cauernis quatenus nouitas ſinit, pinguis inuenitur materia, quæ in duritiem concocta, tumorem aurium facit, vnde humores procreantur. Dicimus enim ipſum lac quod accipiunt cõcoctioni magis proficere quàm excretioni. Ideóque humoribus miniſtratur, qui adhuc indigent.

APHORIS. XXIX.

PAulo ætate progrediẽtibus, quum dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulſiones, alui fluores, maximè quum caninos ædunt, & ijs potiſſimum pueris, qui corpulentiſſimi ſunt, & aluos habent aſtrictas.

Diſcedens ad aliam ætatem quæ eſt à ſeptem menſibus vſque ad annum, ait, dum dentire incipiunt, affectúſq; commemorat. Et quoniam nobis ſermo de dentibus ortus eſt, videamus quot ſunt dentes, vtrum naſcantur, an inſint naturæ, & vtrum oſſa ſunt, aut quid ſunt, ſi oſſa nõ ſunt,

quare cadant & renaſcantur,aut quot differẽtiæ eorum exiſtant,aut aliqui eorum quomodo nuncupentur.Sciendũ,dentes oſſa eſſe,qui propterea non apparent dum natus fuerit infans, quòd inter gingiuas ſunt.& tale quidẽ accidit iſtis, quẽadmodum caballis,dum ordeũ adhuc comedũt. pòſt enim dum creuerint,dẽtes erumpunt:vnde & aliqui eorũ cum dentibus naſcuntur.Differentiæ dentium ſunt tres.Anteriores,inciſorij nũcupantur,quia omne quod aſſumitur,ipſi primùm incídũt,ideo debiliores ſunt radicibus,vt qui primum egrediantur, & quantò infirmiores radicibus,tantò & ſuperius ſubtiliores. Ab his, canini vocantur quatuor numero,duo in dextra maxilla,& duo alij in ſiniſtra. dicti autem quòd canes ipſorum præſidio oſſa frangunt. Sic itaque in hominibus eſt:quod inciſorij non poſſunt rumpere, illis traditur vt confringant.Poſt ipſos ſunt molares,qui inciſa atque confracta ſubigunt,& molliunt.Hi poſtremi naſcuntur.Ideo autẽ renaſcũtur dentes,quia à radicibus remittũtur. ſicut ſæpe in arboribus videmus,quũ abſciſa talea, à radicibus germinant frutices.Videamus ergo quomodo pariant gingiuarum prurigines.Nimirum, quoniam ex alto pungũt ſuperficiem, titillatum excitant, febres aliquando inde naſcuntur. Spaſmum dicimus duobus modis fieri,aut ex repletione,aut ex inanitione. Nunc ex repletione eſt, quia febres reſoluunt craſſam materiã,faciũntq; tumeſcere muſculos. ſolutio enim ventris ex febre fit. Maximè iſta patiuntur, quando caninos eijciunt dentes,quia maiorem excitant dolorem,

& pueri qui craſſi fuerint, ventris conſtrictionem patiuntur, propter ipſam craſſam materiam.

APHORIS. XXX.

A Dultioribus iam, tõſillæ, vertebræ in occipitio, ſiue luxatio in partẽ interiorem, anhelationes, calculi, lumbrici teretes, aſcaridæ, verrucæ, ſatyriæ, ſtrumæ, & reliqui abſceſſus, ſed præcipuè quæ enumeraui.

Digreſſus hinc ad aliam ætatem ſe cõfert, ſcilicet, mediam inter pueritiam & pubertatẽ. Tonſillæ ex pituitoſo humore fiunt, quia in iſta ætate iam comedunt incompoſitè, & minus exercitãtur, & propter hoc craſſos nutriũt humores. Vertebræ in occipitio viginti quatuor ſunt in nobis, ſex ceruicis, & duodecim ſpinæ, & ſex renũ, quorũ nomina & ratio in anatomicis dicta ſunt. Ceruicis vertebræ in iſta etate interius ingrediuntur, & mouent præfocationem & anhelitum. vnde & in angina cucurbitulas ceruici apponimus. Intus autem ideo, quia nouiter ad ſarcinas applicãtur, & tenues ſunt, & ideo intus merguntur. vnde & tũc in ceruice nihil poſſunt ferre. Deinde craſſus humor reſoluit illos, intróq; inclinat. vnde & luxatio ipſa affectio nũcupatur. Calculos petras dixit, quæ in veſica fiunt, ex ipſa materia pituitoſa. Lumbricorum verò tres ſunt differentiæ, aſcarides, qui ſunt ſimiles cucurbitæ ſeminibus, rotũdi, alijq; longi: qui etiam quatuor cubitorum longitudine reperiri ſolent. Hæc ergo ſunt corpora animata in corpore, quæ ex humoribus naſcũtur.

Sed loci qualitas facit vt alij sint rotundi, alij longi. Quare autem non dixit ascaridas omnes? quia suis differentijs inter se separantur. Ascarides autem vocati, ex melancholia nascuntur: qui rotundi, ex bile rufa procreantur: longi ex pituita sunt. Verrucæ verò singulatim sunt: satyriasis vna excellens, & circa ipsam plures inueniuntur, tamen vtræq; ex pituita fiunt. Struma eiusdem humoris congelatio est: reliquiq; abscessus, vt steatomata, ganglia, inde contrahuntur.

APHORIS. XXXI.

A Dolescentibus iam & puberibus, magna eorum pars accidit, atque etiam febres diutinæ potius, & sanguinis è naribus profusiones.

Confert se ad aliam ætatem, quæ iam ad iuuẽtutem tendit. hoc enim de adolescentibus & puberibus dicit. Nempe febres acutas ipsis oboriri: ac id, quia sanguis in ipsis abũdat, & pituita. Sanguinis enim fluxus ex copia humoris accidit.

APHORIS. XXXII.

PLurimi verò affectus puerilis ætatis, iudicantur aut intra quadragesimum diem, aut intra septimũ mensem, aut intra septimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autem perdurarint, nec solui potuerint pubescẽti, aut fœminæ quum menstrua erumpunt, ijs consenescere assolent.

Ostēdit Hippocrates suprà dictarum affectionum iudicationem, atq; solutionem. Dicit enim, aliquas intra quadraginta dies iudicari, vt pleuritidem in peripneumoniam cōuersam: alias intra septimum mensem, vt quartanam: alias intra nouem menses, vt morbum comitialem in infantibus: alias intra septimum annum, vt morbum comitialem in iuuenibus. Quæ enim his non finierint temporibus, cum ipsis consenescunt. quæ vsque in immutationem alterius ætatis perseuerāt, si puellæ fuerint, per menstrua soluentur: si iuuenes, per sanguinis fluxum. & mutatione ætatis aliquando iudicari solent.

APHORIS. XXXIII.

IVuenibus sanguinis screationes, tabes, febres acutæ, comitiales, & reliqui morbi, sed pręcipuè quę enumerauí.

Inde ad iuuenes transgreditur. Iuuenibus, inquiens, sanguinis screationes oboriuntur. Nam is potius ipsis abundat. Phthisis quæ cōsumptio dicitur, iuuenibus celeriter euenire solet. Febres acutæ ex bilioso humore fiunt. Morbus comitialis vitio alterius humoris est: & aliæ similiter ægritudines, quæ in istis eueniunt ætatibus.

APHORIS. XXXIIII.

QVi hanc ætatem excesserunt, ijs anhelationes, capitis dolores, costales, pulmoniæ, obliuiarij, deliria, ardores biliares, alui fluores longi, choleræ, difficultates intesti-

norum, læuitates inteſtinorũ, mariſcæ.

Hic exequitur ætatem quæ iuuẽtuti ſuccedit, atq; hæc ei dicit accidere. Cephalæa fit ex bile in ſtomacho contenta cum flatu, cuius fumus petit cerebrum, & dolorem capitis facit. Pleuritis & peripneumonia quammaximè ex pituita fiunt. Peripneumonia eſt affectus pulmonum peracutus. Lethargus & phrenitis affectus ſunt cerebri. Sed lethargus à phrenitide differt: quòd ille ex pituita fit, & cũ oppreſſione cerebri grauem ſomnum inducit: Hæc autem aliquando ex bile fit, vt dementia ſequatur, & exagitatio incõpoſita. Cauſon autem ardens febris ex bile naſcitur. Cardiogmus quoque dicitur ſtomachi vitium, licet nomen à corde habeat, quod nunquã afficitur, membrana autem ſeu inuolucrum ipſius & tumore & dolore afficitur. Cor autem ipſum nunquam patitur, quia duas aures habet, vnde egrediũtur duæ arteriæ. Illa quæ in ſiniſtram partem vadit plus ſanguinis habet, ideóque ex ipſa parte venam incidimus: illa verò quæ in dexteram, plus ſpiritus. Vnde & in dextera manu pulſum tãgimus. Alui fluores ex eadem cauſa proueniunt. Item cholera fit quum ſuprà infráq; bilis erumpit: & ab humore affectus nomen accepit. Difficultas inteſtinorum bilioſum quoq; humorem comitatur. Læuitas inteſtinorum, oritur ex glutinatione inteſtinorum, & debilitate contentiuæ virtutis. Mariſcæ ſunt venæ quæ egrediuntur ab hepate, & veniunt per dorſum deferentes melancholicũ ſanguinem. Ergo hæc in iſta ætate fiunt quammaximè, vbi melancholicus humor abundat.

APHORIS. XXXV.

MAioribus natu, difficultates ſpirandi, diſtillationes, tuſſes, ſtillicidia vrinæ, difficultates vrinæ, articulorũ dolores, renum dolores, vertigines, attoniti, mali habitus, aſpredines totius corporis, inſomniæ, alui, oculorũ, & aurium humiditates, hebetudines oculorum, glaucomata, grauitates aurium.

Hucuſque Hippocrates ætates videtur perſequi. Hæc enim quã modò ponit vltima eſt. Scien dum itaque calorem naturalem in ſenibus minimè vegetum eſſe, quum frigidam & humidam habeat materiam. Eóque tales in ipſis naſcuntur affectus, difficultas videlicet ſpirandi, quæ nimirum ex frigida materia conſtituitur: & ſicut araneæ intexunt telas, ita & intra arteriarum confinia fit obumbratio, vnde difficultas illa contrahitur. Diſtillatio & tuſſis eadẽ fiunt materia. Item ſtillicidia vrinæ, quæ guttatim emittitur, & difficultas vrinæ eodem modo gignuntur. Porrò articulorum dolores, & renum dolores ex pituita quoq; proueniunt. Vertigo autem quo modo fiat, aut ex qua materia, ſuperius dictum eſt. Apoplexiam etiam docuimus originem ex pituita habere, vnde & nunc fit. Malos habitus in ſenibus quammaximè reperimus. Tum aſpredines totius corporis, ex ſalſa pituita, quæ ſuperficiem petit, proficiſcuntur. Sed cur vigiliæ torquent hanc ætatem, quum ſomnus ex humectatione fiat, &

ſeniores humidi ſint natura? cur vigiliis, & non magis ſomno afficiuntur? Quibus reſpõdendum eſt: Seniores, vigilias propter indigentiam patiuntur: humidi quidẽ ſunt, ſed humectatio partium in ipſis iam diminuta eſt. Nam ex humiditate fit ſanguis, quando mediocris fuerit. Ventris autem ſolutio, aut qualitate fit, aut quantitate. Qualitate ciborum, quũ concoctio expedite obitur. Quãtitate humorum, quum ex ipſorum glutinatione fit. Hic autem ex ipſa conglutinatione humoris fit. Item oculorum & narium humiditas quammaximè in ſenibus eſt, quia quicquid humidum eſt ſemper decurrit. Hebetudo oculorum per ætatem accidit. Glaucomata accidũt, quoties quatuor tunicæ oculorum humectationem perpeſſæ fuerint, & opticus neruus apertior fuerit, & in tertia tunica infixus. Vnde procul nihil vident, propè autem vident. Grauitas quoq; aurium ex eadem fit materia.

LIBER QVARTVS.

APHORISMVS I.

MVlierem vtero gerentẽ purgabis medicamento, ſi materia turget, quarto mẽſe, & ad ſeptimum vſque, ſed eas minus: à recẽtiore autẽ & auctiore cauebis.

Huc vſque tertia particula durat, in qua Hippocrates tam ventorum, quàm temporum, ætatum, & ægritudinum nobis certam manifeſtauit rationem. Nunc incipiens quartam, de grauidis ſermonem inſtituit. Quum verò de purgationibus diceret, quæ ſunt tam virorũ quàm mulierum, bene mulieres grauidas introduxit. dicturus enim de earũ purgationibus eſt, quarũ corpora ſimiliter viris medicinæ ſubiecta ſunt. Et quia per omnia doctum voluit eſſe medicum, hoc addidit, vt dum repererit grauidas laborare acuta ægritudine, ipſis valeat ſuccurrere. Et præcipit à quatuor menſibus vſq; ad ſeptem fieri purgationem: à ſeptimo autem vſque ad nonũ, & donec enixa fuerit, non item. Quæras hic, cur à primo vſque ad quartum menſem, & à ſeptimo vſq; ad nonum, purgationem nolit dari, ſed in medio iubeat. Nimirum, quia ſubtilis eſt adhuc ipſa ſeminis coagulatio. In medio autem iubet fieri, quando iam veluti confirmatum eſt ſemen. In vltimo verò non iubet fieri, propter quãtitatem. quia & venæ & arterię plenæ ſunt, & matrix iam nimiũ

repleta eſt,adeò,vt ſi vel graues odores ſenſerint, ipſa ſubſtantia deponatur. Videamus quo modo fiat conceptus, aut quid prius in vtero fingatur. Conceptus autem fit ex ſemine viri & mulieris poſt purgationem conueniente ſimul in matrice. Sed matrix multa habet membra, habet labia, habet collum,habet pectus, habet latera, habet fundum. Quæ eſt ſimilis cucurbitæ medicinali. Nam non eſt ſimilis matrix matrici cæterorū ani malium,vnde aliquando genitale viri fugit adeò. Nam mulieres quæ volūt viros ſuos deludere,diaclyſmare ſe faciunt, & matrix ſuo calore & flatu, ad ſe illud trahit. Et tale quid naturæ ipſius accidit, quale ceruo, qui appoſita nare ad orificium foraminis vbi eſt ſerpens, flatu ſuo extrahit illum.In vtero autem fingūtur prius venæ & arteriæ.Sed quomodo,dum venæ ab hepate ſunt, arteriæ à corde,& principium per ſe non habēt, fieri poteſt,vt ea quæ à principio procedunt, antea ſint? Pone eſſe hortum vbi cupit paterfamiliâs holus procreari,conſiderat autem locum eſſe aridum,& æſtate ſuperueniēte ea quæ ibi ponūtur areſiunt.Et quid tunc?Pone eſſe foueam ante hortū,vnde aquam deducit per fiſtulas,ſed prius aquam colligit fouea in vnum, qua collecta dirigit eam per fiſtulas ad hortum.Sic itaq; & natura in conceptu prius arterias & venas molitur.at vbi venerit ad principia ſua, habet per quod deportari poſſit,in toto corpore ad vnumquemque locum. Nam in vtero venæ venis, arteriæ arterijs iunguntur. Vnde Hippocrates cautè purgari præcipit.

APHORIS. II.

IN medicamentorum vſu ſi talia ducuntur ex corpore qualia vel ſponte exeant, vtile eſt: ſi contrà, cohibendæ ſunt.

Spõte dicit, ex natura. Vult autem vt medicus conſideret, qualis in aliquo abũdet materies. Aut ſi antea ventris fluxũ pertulit, aut purgationem, vt ad ipſum humorem abundãtem offerat auxilium. Quod enim contrarium eſt, cohibere iubet, id eſt, non purgare.

APHORIS. III.

SI quale purgari oportet, tale purgatur, prodeſt, & facilè fertur. Si contrà, difficulter.

Id dicit, Si purges qualia dominantur naturæ, facilè fertur. Et quando ſciam facilè ferre, & tolerare? Nimirum vbi ceſſauerit affectus. Si autem aliud purges, quàm quod dominatur, congruum non eſt.

APHORIS. IIII.

ÆState potius ſuprà, hyeme infrà, ducendum medicamentis eſt.

Superiora dicit eſſe purganda æſtate, inferiora verò hyeme. quia æſtate bilioſus humor creſcit, qui leuior cæteris eſt, & ſuperna facilius petit duobus modis: vno, quia ad ſimilem ſibi cõfugit aërem: alio, quia leuior eſt, veluti oleum, quod ſi volueris in vinum mittere aut in aquam, ſemper ſupernatat. Sic & bilis æſtate ſuperiora

petit, Hyeme verò quum pituita abundat, inferius illa purgari iubet. quia omnis calor naturæ, hyeme inferius est. Deinde quia crassa, inferiora melius petunt. Nam sursum si volueris prouocare, multis modis lædit, vno, quia conturbatur natura: & alio, quia ad peregrina loca non venit: deinde, quia debilem reddit virtutem. Nomine verò hyemis significat etiam ver & autumnum.

APHORIS. V.

SVb cane & ante canem medicamentorum vsus difficilis est.

Videamus quid sint caniculares, aut quare Hippocrates ante ipsos & post dicit, non autem in medio. Canis est stella quę syrius dicitur, quę aduenies æstiuis mensibus, penè in medio centro cæli est. Sol verò ad eadem ascendens loca, super verticem nostrum est hoc tempore. Et tale quidem natura patitur tunc, quum est caniculæ subiectus, quale scuto supposita lucerna: quam si sub scuto posueris, siue ad labium, siue in medio, semper scutum super ipsam est. Canicula ergo quæ est pestifera, à sole subiecto inflammata, terram calore reuerberat, & suis vaporibus inficit. Nam terra cælo veluti punctum est. Ergo in eo tempore sol in ipsa lineamenta ascendens, id est, in quatuor, quæ sunt inter tria & tria, vnde oriũtur venti, & sol, solstitium facit, & canicula fricatur cum sole ipso, & calor eius eo duplicatur, quemadmodum æstus, & dissoluuntur corpora & euaporantur: quia calor ad similem sibi aërem confugit. Vnde eo tẽpore molestæ sunt purgationes. An-

tè & pòst dixit esse periculũ, duobus modis, vel vt subintelligas in medio mortẽ, vel quia philosophi extrema attingunt, vt media subintelligãtur.

APHORIS. VI.

MAcilentos ad vomitũ faciles purgandos suprà curabis, cauendo hyemem. Qui autem ad euomendum difficiles sunt, & corpore mediocriter cõstant, infrà purgabis, cauendo æstatem.

Macilentos dicit eos qui graciles sunt, qui bilioſa abundant materia. Et his si quando consuetudinem habuerunt antea vomere, quum causa exposcit purgationem æstate, tunc superiora iubet purgari, multis modis: vno, quia consuetudo fuit vomendi: alio, quia facilius hoc fuerit in æstate: tertio, quia sunt macilenti, qui bile scatẽt. Difficile autem vomentes, & qui mediocriter crassi fuerint, hyemis tempore expedit inferius purgari magis quàm superius: partim quia crassa materia inferiora bilis petit: partim quia non est cõsuetudo vomendi: tertio, quia nec tẽpus conuenit.

APHORIS. VII.

TAbidos cauevnquam ad supernas ducas euacuationes. At verò atra bile commotos plenius infra: eadémque ratione contraria afferes.

Tabidos dicit phthisicos, hoc est, tumorem habentes in pulmonibus: qui si purgationem exposcunt, inferius iubet purgari, sicut & melancholicum humorem qui propter frigiditatem suam

inferius vergit. Sed poterat ſuperius purgari, niſi frigiditas eum retraheret.

APHORIS. VIII.

IN valde acutis dieprimi vacuādum eſt, ſi materia turget. Superſedere enim in eiuſmodi, malo eſt.

In valde acutis quæ vſque in quartum diem durant, vt eſt angina, aut apoplexia, primo die purgatio debet fieri. Si morari volueris, malum eſt, quia morbus non expectat.

APHORIS. IX.

QVibus tormina circa vmbilicū fatigant, & labor atque lumborum dolor infeſtat, nec medicamento, aut vllo alio modo ſolui cruciatus poteſt, ijs in aquam infer cutem ſiccam decumbitur.

Hippocrates per omnia doctū voluit eſſe medicum, tanquam augurem. Hic enim niſi præſentia, præterita, & futura prænuntiauerit, non meretur laudem. Huiuſmodi ergo medicum voluit eſſe, vt affectus quos in tempore non poteſt purgare, prædicat in quas vertātur ipſi ægritudines, ſicut & nūc docet. Si quis dolorem patiatur vmbilici, & lumborum, & multo tempore non ſoluuntur, omnibus illis adhibitis præſidijs, & quæ legit, & quæ à magiſtro didicit, & nihil proficiatur, tunc prænuntiare debet hydropem. Interroges Hippocratem: Quū hydrops ſiccus nūquam fiat, niſi hepar pertulerit, aut affectum ſimul fue-

rit, adeò, vt nihil aliud sit hydrops siccus, nisi penuria sanguinis, qui per hepatis venas ministratur, quomodo per vmbilicum læsum possit fieri, qui sub diaphragmate est, & quomodo afficiatur hepar, aut condolescat. Hoc responsum habeto, quia flatus ipse redundat in iecore, fit eius consensus, vnde nascitur hydrops. Vt autem hydropem siccum dicat qui aquæ repletio est, intelligendum tres esse hydropicorum differentias: Ascitem, qui vtris modo aqua repletus est: alium hyposarca, qui totus tumet. Sarx enim græcè dicitur caro: Tertium tympanitem, cui venter tinnit, vt tympanum, qui minor est alijs: quem ideo siccum posuit, quia quammaximè ex flatibus contrahitur.

APHORIS. X.

QVorum alui læuitate intestinorũ infestãtur, hyberno tempore, eos suprà purgare malum est: infrà, bonum.

Læuitatem intestinorum dicimus ex glutinoso fieri humore: ergo dum iuuenẽ talis causa exigit purgari, purga inferius: quia glutinosa est materia, quæ infrà decurrit. Et hyemis tempore per inferiora iubet purgari. Nam si id per superiora tentes, malum est.

APHORIS. XI.

QVi nõ de facili suprà veratro purgantur, eorum corpora ante potionem humectanda sunt cibo pleniore, quietéque.

Impræſentiarũ Hippocrates veratri naturam oſtendit. Sunt autem duo eius genera, album & nigrum. Album enim magis vomitũ citat, quàm ventrem purget. Nigrum verò amplius vẽtrem purgat, quàm vomitum citet. vtraque tamen facit vtrumq; ſed hoc magis, illud minus. Videamus ergo, quare album vomitum moueat. Nempè quia leuius eſt, leuia purgat, & ſuperiora petit. Nigrum quum ſit grauius, inferiora petit. Natura autem ipſorum calida eſt & ſicca. Peſtiferum autem medicamentum eſt. Sciens autem Hippocrates affectus ex praua temperatura eſſe, vt in ruſticis, aut morbo comitiali, aut elephantiaſi, au xilium adducit eorum, aut ordinem, quomodo ſine læſione id detur. Aitq; antè humectari corpora debere cibo, & ſic dari medicamentum hoc. Dabimus ergo aquam, quæ eſt frigida & humida? Non. Quia neruos infirmat, & medicamentum occîdit potius quãm iuuet. Quid igitur? Vinũmne? Non, quia inebriat & diſſoluit. Quid tandem? Ea nimirum quæ partim humectant, partim nutriunt, & auxilium in ſe recipientia temperant: qualia ſunt, oua, lactucæ, ptiſana, & alia ſimilia. Vbi acceperint medicamentum hoc, exagitare eos iubet, id eſt, voluere in terra & releuare, & iterum reponere. Quòd ſi forſitan delicati ſunt, adhibeatur veluti nauigatio, vt cito cõcoquatur hoc præſidium. Nam motus exagitationem facit, & celerius concoquitur. Vnde qui nauigat, vomit, propter exagitationem, & auram maris.

APHORIS. XII.

EVm qui veratrum biberit, ad corporis motiones magis, ad ſomnos quietéſque minus, ducito. Motione corpus turbari, indicio eſt nauigatio.

Id ſibi vult Hippocrates, Si dimiſeris antea dormire, quàm egeratur, malum eſt, quia interius exulcerat.

APHORIS. XIII.

QVum libuerit, vt veratrum amplius ducat, corpus moueto. Cõtrà, quum ſiſtendum cenſueris, ſomnũ molitor, nec quicquam moueto.

Ordinem oſtendit, vt quum inſtitueris vomitũ, moueas corpus, at vbi concoxerit, & voluerit dormire, dimitte. Scito enim ſomnum requiem eſſe totius corporis.

APHORIS. XIIII.

VEratrum periculoſum ijs eſt, qui corpore integro ſunt. facit enim conuulſionem.

Hic vituperat, quod antea cautè offerendum iuſſit. Dicit enim illud carnes ſanas exulcerare, quando datũ fuerit, ijs maximè quibus non conuenit. Conuulſionem quare facit? Conuulſionem diximus, aut ex repletione, aut ex inanitione fieri. Nunc autẽ ex inanitione fit, quia deſiccat muſculos, & neruorum humectationem cõſumit. &

tale quid naturæ accidit, quale corio quod perfusum est, si ad solem vel ignem positum est, desiccatur & attrahitur.

APHORIS. XV.

SI quis non febriens inedia exigit, & cordis dolore, aut caliginosa vertigine infestatur, ac oris amaritudinẽ sentit, purgatione se egere parte superiore significat. Dolores qui supra præcordia infestant, purgationem suprà: qui infra, infrà requirunt.

Diuidit Hippocrates corpus nostrũ bifariam. Nẽpe in superdiaphragma, & subdiaphragma. Superdiaphragma superiora dicit, vbi est hepar, stomachus, cor, & alia similia. Subdiaphragma inferiora dicit. Diaphragma enim dicitur interseptum costarum, pectoris, & ventris. hoc diuidit nutritoria à vitalibus, & à medio corporis vsque ad dextram læuámq; inguina tenet. Atq; ita inquit Hippocrates, Si super diaphragma fuerit affectus, superiorem exposcit purgationem: Qui autẽ sub diaphragmate, inferiorem, id est, clysterem, vel purgans medicamentum, quod inferiorem purget ventrem.

APHORIS. XVI.

QVi in medicamẽtorum potione non sitiunt cũ purgãtur, ij non desinunt priùs, quàm sitiant.

Absoluẽs Hippocrates veratri rationem, nunc

ad consuetudinariã purgationem descẽdit. Qui cunque,inquiens,in medicamẽtorũ potione multum per ventrem eijciunt,et non sitiunt,malum est.Item,si quis accepto medicamẽto deijciat,sitiátque,malum est.Quæras,Si sitis accedens malum,& si nulla accedens malum est,quid bonum est?Respõdemus hoc pacto.Quatuor res in vnũ conueniunt,vt deijciat multum, & non sitiat,& malum sit.Item quatuor aliæ cõueniunt,vt deijciat,& sitiat, & malum sit. Quia quum sitiunt, significatur medicamentum calore suo interiora calefeciſſe.expectãdum est ergo donec calore ipsius calefactos humores deijciat,& sic incipiat sitis cessare.Quũ verò non sitiunt,significatur medicamentum necdum operari.Expectandum est ergo donec humores soluendos calore illius calefaciat,& sic eo calore calefacti sitim inferãt.Item dico si fuerit hyems,materia pituita,& senior qui accipit,& locus frigidus, & multum ex medicamento deiecerit, & non sitierit, malum est. quia crassa materia remansit, quæ sitim non faciat. Dandũ est ergo tandiu,donec crassa materia exeat,& sic sitiat.Item si fuerit bilioſus humor,iuuenis qui accipit,regio calida, tẽpus calidũ,ille antè quàm deijciat,sitit. Nam qualitas illum sitire facit,non purgatio. Tam diu ergo purgetur,donec humores deponãtur,& sitire ille desinat.ergo tunc facilè feret natura,quando proprium excreuerit humorem.In his ergo,sicut superius prędiximus, non desinas,hoc est,non dimittas,sed da denuo purgationem, donec aut sitiant, aut non sitiant,& superfluum purgent humorem.

APHORIS. XVII.

SI tormina acciderint nó febricitanti,& genuũ grauitas, & lumborum dolor, purgatione infrà opus eſſe ſignificatur.

Dicit,Si tormina,& genuum grauitas,& lumborũ dolores,non febricitanti acciderint,ſub diaphragmate,hoc eſt,infrà purgandi ſunt. Quum enim hæc ſine febribus patiuntur,ſine dubio noxijs humoribus abundant. quum verò cum febribus, potius ex his huiuſmodi tormenta accedunt. Nam febris calor eſt extra naturam, quæ totam apprehendit habitudinem.Ideo dixit,ſine febribus.Et ſi ita fuerit, inferius illũ purgari iubet,id eſt,per clyſterem,aut medicamẽ,aut purgationem quæ inferiorem purget vẽtrem. Nam ſi fuerit cum febribus, venæ ſectione vacuent ſe, quod eſt ſuper diaphragma. quia brachia ſuper diaphragma ſunt.

APHORIS. XVIII.

DEiectiones nigræ modo ſanguinis atri ſponte veniẽtes, ſiue cum febri,ſiue ſine febri peſſimæ ſunt.

Scito,quatuor eſſe elemẽta, & quatuor humores, & vnumquemq; ſuum elementum imitari. Sanguinem,aërem:bilem,ignem: melancholicũ, terram:pituitam,aquam. Ergo ſunt quatuor humores ſicut quatuor elementa, quæ conſeruant corpora noſtra.Queras,quintus ille humor quem deiectione ſignificauit,vnde,& vbi detinetur,quũ

ipſi quatuor humores in ſuis permaneant locis? Reſpondemus,eũ ex quatuor humoribus gigni, quem dicit nigras deiectiones. fit autem ex fæce ſanguinis, aut ex bile putrefacta. Sed cur mortem infert? Triplici ratione. Primùm,quòd incendat naturam,& loca vnde tranſit: deinde, quòd debilitat. Tertiò quoque,quia viſcoſitatem ipſius ferre non poteſt natura,adeò,vt vitalia feriat, & occîdat. qui dum egeſtus fuerit in terrã ebullit, nec ferri poteſt odore donec in interiorẽ partem terræ decurrat.

APHORIS. XIX.

QVicunq; in initio, vel augmento acutorum, aliorúmve morborũ melancholicũ vomuerint, eodem die moriuntur. Si verò in ſtatu,vel declinatione quicquã tale emiſerint,poſtridie morientur.

Interrogandus Hippocrates,quare ponat ipſo die vel poſtero morituros, quum Galenus dicat, infantes aliquos bile hac per vomitũ reddita euaſiſſe. Subijcitur:Si quocunque morbo incipiente, vel augeſcente,atra bilis infrà vel ſuprà redditur per vomitum,ipſo die moriuntur, quia humores & affectus vincunt naturam. Si in ſtatu aut declinatione, poſtero die, quia natura iam in ſtatu aliquo modo quieſcit, & magis tunc valida eſt, nec ſic incitantur humores, & ideo tardius, hoc eſt,poſtero die moriũtur. Finge caſtrum alios intus occupare,alios foris obſidere:melius eſt longo itinere occurrere,quàm propè pugnare. Sic & na

APHORIS. XVII.

SI tormina acciderint nó febricitanti,& genuũ grauitas, & lumborum dolor, purgatione infrà opus eſſe ſignificatur.

Dicit,Si tormina,& genuum grauitas,& lumborũ dolores,non febricitanti acciderint,ſub diaphragmate,hoc eſt,infrà purgandi ſunt. Quum enim hæc ſine febribus patiuntur,ſine dubio noxijs humoribus abundant. quum verò cum febribus, potius ex his huiuſmodi tormenta accedunt. Nam febris calor eſt extra naturam, quæ totam apprehendit habitudinem.Ideo dixit,ſine febribus.Et ſi ita fuerit, inferius illũ purgari iubet,id eſt,per clyſterem,aut medicamẽ,aut purgationem quæ inferiorem purget vẽtrem. Nam ſi fuerit cum febribus, venæ ſectione vacuent ſe, quod eſt ſuper diaphragma. quia brachia ſuper diaphragma ſunt.

APHORIS. XVIII.

DEiectiones nigræ modo ſanguinis atri ſponte veniẽtes, ſiue cum febri,ſiue ſine febri peſſimæ ſunt.

Scito,quatuor eſſe elemẽta, & quatuor humores, & vnumquemq; ſuum elementum imitari. Sanguinem,aërem:bilem,ignem: melancholicũ, terram:pituitam,aquam. Ergo ſunt quatuor humores ſicut quatuor elementa, quæ conſeruant corpora noſtra. Queras,quintus ille humor quem deiectione ſignificauit,vnde,& vbi detinetur,quũ

ſpſi quatuor humores in ſuis permaneant locis? Reſpondemus,eũ ex quatuor humoribus gigni, quem dicit nigras deiectiones. fit autem ex fæce ſanguinis, aut ex bile putrefacta. Sed cur mortem infert? Triplici ratione. Primùm,quòd incendat naturam,& loca vnde tranſit: deinde, quòd debilitat. Tertiò quoque,quia viſcoſitatem ipſius ferre non poteſt natura,adeò,vt vitalia feriat, & occîdat. qui dum egeſtus fuerit in terrã ebullit, nec ferri poteſt odore donec in interiorẽ partem terræ decurrat.

APHORIS. XIX.

QVicunq; in initio, vel augmento acutorum, aliorúmve morborũ melancholicũ vomuerint, eodem die moriuntur. Si verò in ſtatu,vel declinatione quicquã tale emiſerint,poſtridie morientur.

Interrogandus Hippocrates,quare ponat ipſo die vel poſtero morituros, quum Galenus dicat, infantes aliquos bile hac per vomitũ reddita euaſiſſe. Subijcitur:Si quocunque morbo incipiente, vel augeſcente,atra bilis infrà vel ſuprà redditur per vomitum,ipſo die moriuntur, quia humores & affectus vincunt naturam. Si in ſtatu aut declinatione, poſtero die, quia natura iam in ſtatu aliquo modo quieſcit, & magis tunc valida eſt, nec ſic incitantur humores, & ideo tardius, hoc eſt,poſtero die moriũtur. Finge caſtrum alios intus occupare,alios foris obſidere:melius eſt longo itinere occurrere,quàm propè pugnare. Sic & na

tura post declinationem habet spacium.

APHORIS. XX.

QVò plures sunt praui colores, eò peius: sed si ex medicamento tales egeruntur, bonum est.

Dicit, quando ex bile copiosa huiusmodi colores sponte euenĩũt, malum id esse. Si verò ex medicamento, bonũ: quia purgat inimicum naturæ.

APHORIS. XXI.

IN quocunq; morbo incipiente, si atra bilis, vel suprà, vel infrà exierit, letale est.

Quia diximus illã esse viscosam, pernicioſam, pessimam, acerrimam, adeò vt dysenteriam excitet, quando emanauerit, tunc significat naturam iam cũ vitalibus interius præfocari ab ipsis: quæ natura non vt superflua respuit, sed quòd iam retinere non valuit. Sed cur aliqui dicunt in stomacho bilem istam detineri? Nos in eo hoc dicimus non fieri, quia locus principalis alienum suscipere non potest. Sed occurrit non detineri à natura, quia continuò mortem infert, dum genita fuerit.

APHORIS. XXII.

QVicunq; ex morbis acutis, aut diuturnis, aut vulneribus, aut alio quouis modo extenuati, atram bilem sanguini atro similem emiserint, postridie moriuntur.

Scribit Hippocrates, quicunq; in ipsis acutis, vel longis ægritudinibus, vel quum discedũt ex-

tenuati,bilem nigram,vel ſanguinem nigrum,ſiue per os, ſiue per anum emiſerint, poſtero die eos morituros.Nam bilis nigra,quæ dicitur mater morborũ,ſignificat ipſius humoris ſuperfluitatem. Sanguis verò niger, ſignat ſui corruptelam.Nam venæ corruptæ,aut effluunt,aut continentur,& ſanguis concreſcit,vnde etiam niger eſt.Et tribus quoque modis moriuntur: hoc,quia laborat natura:altero,quia ipſe ſanguis vnde habuit alimentum natura,emanat: tertio,quòd locum vbi conſederit, occîdit & debilitat. Quare poſtero die moriuntur? Nam primò eſt fluctuoſus pulſus iuxta pollicem,qui eſt vehemens & frequens, poſtea vermiculans,qui etiam eſt debilior priore, deinde formicans, qui proximam oſtendit mortem.

APHORIS. XXIII.

DIfficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœpit, letalis eſt.

Sciendum,Hippocratem ſuperiore aphoriſmo de bile atra diſputaſſe, & quando mors exinde ſequeretur.Nũc ſi ex ea dyſenteria originem cœperit,mortale eſſe docet. Quia verò iam ſæpius diximus quid eſſet dyſenteria,aut quot eius differentiæ,nunc repetere idipſum non debemus.fit autem ex atra bile dyſenteria,quæ eſt adeò acris vt in perniciem quenquam agat:præcedit cauſa, & ſequitur affectus:præcedit bilis quæ adfert initium mortis,ergo poteſt facere dyſenteriam:quę ſi ab initio,ab ipſa nigra bile initium habuit,omnibus modis mortale eſt.Sed ſi prius fiat dyſen-

teria,& ſic ſubſequatur atra bilis,vtrum mortem inferet,an non? Dicimus id aliquando,non ſemper accidere. quia iam affectus debilis inuenitur, virtus autem fortior.

APHORIS. XXIIII.

SAnguis ſuprà emiſſus qualiſcũque eſt,malus eſt: infrà autem,bonus eſt.

Videtur ſibi non conſtare,dicens ſi ſuprà emanet ſanguis,malum eſſe.Nam ſæpe ſi ſurſum efſluxerit,bonum eſt.adeò,vt per narium fluorem multæ ægritudines determinentur, vt ſynochos, & continens febris,aliquãdo & cauſon.Idem anginam aliquando ſoluit,& id totum contra Hippocratem opponitur.Sed dicimus tantum ac talem virum & amicum naturæ,non eſſe mentitũ. Nam de naribus non dicit nunc, quod eſt particulare & conſuetum:verùm per os emittere ſanguinem malum ſignificat: aliquando enim mortale eſt, aliquando periculoſum: & ideo malum eſt,quia vniuerſalis eſt excretio.Nam ex ſanguine totum corpus nutritur:excretionem itaq; ſanguinis mors ſubſequitur. Inferius ideo bonũ eſt, quia hæmorrhoïdes aliquando elephanticos curant,aliquando quartanam:& meritò,vt quæ ex melancholico humore fiunt, & ex ſanguine hæmorrhoïdes.is ſanguis melancholicum auferꝛ humorem:diminuta materia,recedit affectus.

APHORIS. XXV.

SI ex difficultate inteſtinorum laboranti,carunculæ exeunt, aut excretiones nigræ, letale eſt.

Sæpius de dyſenteria loquutus eſt, quæ nihil aliud eſt quàm diuortium continui, id eſt, vlceratio inteſtini, ſed de hac nunquam loquutus eſt. Sciendum inteſtina noſtra alio, & alio modo poſita eſſe, neruoſa tamen eſſe. Sunt & alia membra neruoſa, vt eſt ſtomachus & veſica: & quicquid neruoſum eſt, tum carnē in ſe continet, tum ex ſanguine nutritur. Natura enim noſtra ſeorſum habet neruos, & intextas pulpas, & muſculos. Vnde febrientibus muſculos præcipimus, id eſt, crura porcorum, quia fortiorem in ſe habent virtutem, quàm aliæ carnes. Si quis nobis dicat, oſſa vnde oriuntur? Dicimus, ex humectatione. Nam amiſſa humectatione, in puluerem redigũtur, quomodo ligna ſicca quæ cariem ſentiũt. Ergo nullum membrum ſic poſitum eſt, quomodo inteſtina, quæ foris ſunt neruoſa, & intus carnoſa, & ſub carne glutinoſum habent humorem. idq; vt aſcendens acerrimus humor non raderet inteſtina: qui inde deſcendens excidit radendo, & ſic per naturā eijcitur: quod maximè in infantibus fit, vnde extenuantur. Ergo hoc Hippocrates innuit, Si velut ſanguis niger, aut quaſi caro eſt, mortale eſt. quia ſãguis effuſus de loco ſuo nigreſcit, & quãtò magis nigreſcit, tãtò periculoſior efficitur locus. Nam ex ipſo nõ nutritur ipſa ſubſtãtia carnis, ſed corrũpitur: & ſi ipſa corrumpitur, quę erit ſpes vitæ? Vnde dicit Galenus, q̃ cuidam ex iſta vlceratione, ipſum inteſtinũ deciderit, vnde mortuus eſt homo. Ideóq; mala eſt dyſenteria quæ ex atra bile naſcitur. At ſi ſuperius fuerit, hepatica dicitur dyſenteria: ſi verò inferius cruẽta.

APHORIS. XXVI.

QVibus per febres ſanguis alicunde largè exierit, iſs in recreatione alui humidæ redduntur.

In febribus, inquit, quum cibi quos acceperit quis, detinentur in ſtomacho, & non fit cõcoctio neque excretio, ſed tantum in ſubſtãtiam pituitę conuertuntur, & virtutes in his naturales tũc debiles, concoctionem obire nullo modo valent, quũ cibi tantum in pituitam conuertuntur. vnde ſunt vẽtres humecti. Ergo in febribus ſi ſanguinis fuerit fluxus, vtile erit. Quia peſſimi humorum vapores per eum ſoluuntur.

APHORIS. XXVII.

QVibus deiectiones bilioſæ exeũt, ſurditate ſuperueniente finiũtur. & quibus ſurditas præceſſerit, deſinit, ſi deiectiones ſequũtur bilioſæ.

Quid ſibi vult Hippocrates hoc ſermone, Surditas bile cõtracta, ſoluitur ſolutione vẽtris: & ſurditas nata ex ſolutione, retentione curatur? quod abſurdum videtur. Sed ita intelligi debet. Bilioſo humore ſtomachum occupante, aut vapor ipſius cerebrum tangit, aut ipſe humor ſuperiora petit & ſurditatem facit. ergo ſi ſolutio ventris infrà illum deijcit, ſuprà minimè aſcẽdit, & ſic ſoluitur affectus. Si verò ſolutione ventris ſurditas nata fuerit, vel nimia inanitione: conſtrictione curatur. Ipſe enim dicit contraria cõtrarijs eſſe remedia.

vnde imperiti medici quando ſolutio alui oboritur, quæ curat ſurditatē, conſtringunt eam: vnde affectus euadit auctior, & difficilius terminatur.

APHORIS. XXVIII.

QVibuſcunque febricitantibus die ſexto rigores accidūt, ijs difficulter iudicatur.

Superius nos docuit de veratro, & purgante medicamēto, vel dyſenteria, ſeu bile atra, & alijs humoribus, quíd ꝙ ſinguli efficerēt, addidit. Nūc autem venit ad dies criticos, de quibus Galenus libros ędidit, quos de diebus decretorijs inſcripſit. Sed quia totum hic dicere non poſſumus, partem oſtendemus. Sciēdum, tertiū diem incipere quintum: & quartum, ſextum. Quintus verò dies ſeptimi initium eſt. Ergo quia horum dierum alter alterius indicationem ſignificat (Nam tertius dies indicat quintum, & idem indicat ſeptimum, & ſeptimus indicat nonum) videamus nunc quando bona ſit iudicatio, & quando mala, ne omnibus modis intellectum nobis impediat. Tertius dies anginam iudicat. ſi verò illo die iudicata nō fuerit, in quarto die ægri moriuntur. Item febris tertiana ſi tertio die perturbationē habuerit, quinto die moriuntur. ſed ſi augmentū affectus quinto die venerit, ſexto die ſoluitur, & iudicationem habet. Sexto autē die cur rigorem facit? aut quot res in vnum cōueniunt, vt non ſit iudicatio bona, ſed ſit difficilis? Nimirum quia quatuor res in vnū conueniunt, quæ hoc faciunt, Si natura fuerit infirma, ſi non fuerit concoctio vrinarum vel ven-

tris,si fuerit vehemẽs affectus,si fuerit virtus debilitata die sexto,malum est.quippe hæc habitudo pessima est.Et quare pares dies mortiferi sunt? Quia fortiorem habent virtutẽ,& in diebus paribus morbus reficitur,dolet autem natura.Scien dúmque, si sexto die frigus obortum fuerit, hoc est,febri superuenerit,insolubilis morbus est.

APHORIS. XXIX.

SI conuulsioni quartana superuenerit,facilè curatur.at si quartanæ cõuulsio superueniat,non facilè curatur.

Hinc est quod dixit Hippocrates,morbũ morbo mederi, vt si prius fuerit conuulsio, & superuenerit quartana,curatur quartana.quia superius diximus,cõuulsionem fieri aut ex repletione,aut ex inanitione.Nunc ex repletione fit, quia motũ naturalẽ non facit.superueniens quartana adfert cõcussionem naturalem,motus calorẽ facit,calor aperire nouit meatus,apertio verò meatuum solutionem facit morbi neruorum. Sume in exemplum lagenam plenam melle,dum plena fuerit, non effluit aliquid:dũ verò ad solem aut ad prunas posita fuerit, crassus humor resoluitur,& destillat. quia calor mediocris relaxat mediocriter, & ad sudorem prouocat: maximus, desiccat.At si prius fuerint quartanæ,& superuenerit cõuulsio,non curat morbus morbũ. quia materia melancholici humoris maxima est, vel quia affectio pigra curare maximam non valet.

APHORIS. XXX.

QVi per febres lassantur,ijs in articu-

los & maxillas potissimum abscessus decumbunt. Si verò ex abscessibus febres fiunt, eruptione soluuntur.

Hoc dicit: Si quis in febribus laborauerit, maximè illi abscessus nascitur. Item dicit: Si quis ex abscessu febrierit, rupto illo, soluitur febris. Sed hoc quo modo accidit? Cur abscessus in articulos & maxillas decumbit? Quia natura humoris superfluitatem in debilem locum iactat: ergo in articulos propter frigiditatem, tum quia mouētur & humidi sunt. de maxillis similiter. Articulos talos dicit, qui calidi sunt, & humidi: ergo quod in articulos decurrit, in talos iactatur, propter humiditatem & calorem. Exempli gratia, cōmisce simul æs & plumbum, aurum & argentum viuum, & quid quò decurrit? Ad aurum, argētum viuum: ad æs, plumbum, quod illi aptum est. Itáque & humores, alij ad similia decurrūt, alij ad debilia. Si verò fuerit abscessus, & inde febris, rupto illo soluitur febris, quia diximus ægritudine ægritudinem solui, & iudicari. ergo qui in febre abscessum experiuntur, per illum ipsis soluitur febris. His verò qui per abscessum febriunt, eo rupto soluitur febris.

APHORIS. XXXI.

QVibus conualescentibus à quauis ægritudine pars aliqua corporis labore vexatur, ijs eam in partem absceditur.

Hic conatur ostendere: Si quibus remanserint

reliquiæ humoris,non perfectè ſanantur,ſed adhuc malè laborant,& malè comedũt.Continuò enim ad opus ſuũ reuerti vult hoc quod remanſit,& quotidie augetur.Et quia natura ipſum iactauit, vt diximus, in locum debilem, continuò abſceſſus oboritur.

APHORIS. XXXII.

QVin & ſi prius quàm ægrotaſſent, parte aliqua ſui corporis perdoluerint, eódẽ morbus decumbit.

Hoc eſt,quod docet: Si ante morbũ fuerit dolor, & poſtmodum illuc iactatus fuerit humor, malum:quia augmentatur in loco humor,& quic quid ſuperfluí habuerit natura,illuc proijcit.

APHORIS. XXXIII.

SI à febre detento,nullo tumore facium ſtrangulatio ſubitò accidit,letale eſt.

Vt hoc dicat,videamus quot ſint orificia, quæ talem ſtrangulationem faciant.Certè tria,vnum quod dicitur œſophagus, quod trahit cibum & potum,quod os ventriculi dicitur,vnde totũ corpus nutritur.Aliud dicitur aſpera arteria,per quã miniſtratur & nutritur ſpiritus naturalis.Tertiũ verò per ſpinæ medullam ad cerebrum pergit. Videamus vnumquodq; eorum quem ſitum habeat.Aſpera arteria ſubtilior eſt œſophago. Vnde qui ſubtilem habẽt vocem,aſperam arteriam ſubtilem habẽt:quare aliqui oua integra glutiũt, quia inter aſperam arteriam,& œſophagũ membrana eſt quæ aperit & claudit. Sed quod ex his

mortis periculum adfert? Nimirum aſpera arteria & non œſophagus. Nam ſi non comedit homo per triduum, viuit. at ſi vna hora non habet inſpirationem & reſpirationem aëris, eadem hora reddit ſpiritum. Et quomodo poſſumus cognoſcere iſtam ſtrangulationē? Quando tumor non fuerit in ceruice, neque in faucibus, ſed neque immiſſo digito tumorem inuenis, & ſubito facta fuerit ſtrangulatio, tunc crede factum eſſe tumorem in aſpera arteria, & mortē ſequuturam, eadémque hora ſtrangulatum, quando inſpirationem & reſpirationem aëris non habuerit.

APHORIS. XXXIIII.

SI febricitāti collum peruertitur, vt vix deuorare poſſit, ſine vllo tumore, mortiferum eſt.

Notandum, œſophagum & aſperam arteriam muſculos in ſe habere, intus & foris, quia in ceruice, vt diximus, ſex habemus ſpondylos, & eo ordine poſiti ſunt, vt deſeruiant naturæ. Si verò vltra naturam aliquis eorum exuberauerit, tunc aut intro recipitur, aut ſurſum, aut in dexteram, aut in læuam: quia natura ſic poſuit collum, vt ſiue ſurſum, ſiue deorſum, ſiue in dexteram, ſiue in læuam circunferatur. Quando autem circunferri non potuerit, ſine colli tumore, tunc ſiue ſurſum, ſiue deorſum muſculi pergant, proprijs nominibus faciunt morbos, id eſt, ſi foras petierint, lordoſin: ſi intrò cyrtoſin. Et quia ſuperius diximus aſperam arteriam & œſophagum muſculos habere intus & foris, tale quidem accidit naturę

in istis,quale accidit loculo,per quē si trahas corrigiam à foris,totum claudis.Nam in ipso etiam tanquā vertebræ subiunguntur.Ergo siue sursum ascendat vertebra,siue inferius,siue in dextram, siue in sinistram,strāgulat.Vnde mors sequitur.

APHORIS. XXXV.

SVdores febricitanti si cœperint in critico die tertio, quinto,septimo, nono,vndecimo,quartodecimo,decimo septimo,vigesimoprimo,& trigesimoprimo,hi morbos iudicant.Si aliter euenerint,mortem significant,vel dolores,vel longas ægritudines,vel recidiuas.

Quoniam docuit nos Hippocrates in superioribus aphorismis, ægritudines quo modo debeamus cognoscere , necesse habuit nunc iudicationem earum dicere.Quia verò quadrifariam diuiduntur,in acutam,peracutam,mediam,longam, sciendum de acutis & quæ acutis subiunguntur Hippocratē disputare. Quæras,cur à tertio die incipiat,& non à primo vel secundo.Secundùm Philosophiam talis est ratio.quia primus & secūdus numerari non possunt,tertius verò,numerus est,in quo inueniatur par & impar.Secūdùm medicinam verò huius rei hæc est ratio, Tertio die omnes typicæ ægritudines agnoscuntur , vt est tertiana:quæ si primo die cōmouetur, & habuerit diem interpolatum,& tertio die cōmota fuerit,significat tertianā. Sic & quotidiana quotidie demōstratur.Quartana verò quę vno die cōmo-

uetur,& duos dies interpolatos habet, ſignificat quo modo vnũ tempus finitur,alterum initiũ habet.Rurſus, Quare ſudores iſti per impares dies boni ſunt, & paribus mali aliquando & mortales? Nimirum,quia iſta ratio in aſtrologia continetur.Attamen particulatim dicimus: quia ſicut de impari numero gaudet,ſic & natura.Sed ſciẽdũ eſt,in iſto aphoriſmo, vbi dicitur tertius dies, illic inueniri ſcriptum, & quartum, & vbi ſeptimus,illic ſextum.Iterũ, Quare quartus dies non nominatur, & ſextus? Dicimus, ſcriptorem hic peccaſſe.dum enim inueniſſet tres & quinque,& ſeptem,non dixit quatuor.quartus enim dies hic non eſt.Aliud verò,Quia quartus & ſextus non prædicũtur. Sæpe enim tertius quintum indicat, quintus ſeptimum,ſeptimus nonum, nonus vndecimũ, vndecimus decimumquartum, & ſic ſe prænuntiant. Nam ſi fuerint aliqua ſigna tertio die,id eſt,aut parui ſudores, aut alia ſigna, quinto die adueniẽte iudicatur ægritudo.Eodem modo ſe ſubſequuntur dies critici.

APHORIS. XXXVI.

SVdores frigidi ſi cũ febre acuta accidunt,mortem ſignificant.

Quæſtio nobis oritur, Si regula eſt dialecticorũ,duo contraria, in vno tempore, in vno ſubiecto eſſe non poſſe, quomodo dicit Hippocrates, acutam febrem quæ eſt calida, frigidos ſudores emittere? Domnus,Pelops,Lycus,& Rufus philoſophi locum hunc relinquunt,quanquam dixerint frigidum ſudorẽ à natura iam ceu alienũ expelli.Galenus autem cui planè acquieſco,dicit ſe

brem aliunde non esse, q̃ aut ex habitudine corporis putrida, aut ex spiritu, aut humiditate, vt sunt humores. Febris ergo ista ex pituitoso fit humore, qui dum motũ agit in putredinẽ, febrem facit. Si parum putruerit, acutam facit febrem: si amplius, in frigiditatẽ conuertitur. Accipe in exẽplum cadauer: quod dum proijcitur nõ calet, nec fœtet. dum modicè putrefactum fuerit, calet & fœtet. sic itaq; & pituita. Ergo quamuis febris faciat sudorem, tamen ex frigida materia est. Mortem verò quare facit? Quia pituita partẽ corporis tenet, vt in apoplexia caput occupat, & mortem infert. quantò magis quãdo totam habitudinem corporis tenuerit, mortem inducet?

APHORIS. XXXVII.

SI cum mitiore febre, longitudinem morbi indicant.

Hoc de superiore sudore scribit, quem maximè in lipyria febre dicit fieri, quæ ex glutinoso est, & ideo non citius sudor euenit ipsis. Ergo tum prædicit longiorem fore ægritudinem.

APHORIS. XXXVIII.

ET qua parte corporis sudor est, ibi morbum esse significatur.

Nam si fuerit in pectore sudor, illic significat esse morbum. Sic & in quocunque alio membro. Sudor autem aut vniuersalis fit, aut particularis. Vniuersalis fit duobus modis: vno, quia est abundans materia: altero, quia non est virtus valida. Particularis item fit trifariam: Primùm, si est abundans aliqua materia: deinde, si est ibi virtus de-

bilis: Tertio, quia locus qui ſuſcipit, patitur. ſicut & nunc Hippocrates dicit, in quocunq; loco ſudor fuerit, illic morbum oſtendit.

APHORIS. XXXIX.

ET qua parte corporis frigor aut calor eſt, ibi morbus eſt.

Deſideratur hic commentarium.

APHORIS. XL.

VBi in toto corpore mutatio fit, & modò corpus frigeſcit, modò caleſcit, aut colorem alium ab alio recipit, longitudo morbi ſignificatur.

Item hic.

APHORIS. XLI.

SI per ſomnũ ſudoris copia ſine cauſa manifeſta euenit, vſus cibi pleniores ſignificatur. Sed ſi nõ per cibũ id accidit, inanitiõe corpus egere ſignificatur.

Sudor aut ex repletione, aut ex inanitione fit: Ex repletione, aut cibi, aut humoris. Id nunc dicit: Si per ſomnum aliquis ſudet, ſignum eſt, multum cibũ accepiſſe. Sed cauſam inſpiciamus. Dicimus ergo hominem quando laborat, ſudare: eóque magis quando virtutes operantur, exprimũt ſudorem. Si quis autem abſtineat, & ſic ſudet, abundantiam ſignificat materiei. Ideo inanitionem dixit poſtulare corpus.

APHORIS. XLII.

SVdor multus, modò frigidus, modò

calidus, assiduè fluens, frigidus magis, calidus minus, morbum significat.

Frigidus sudor ex pituita est, & ideo lõgiorem significat ægritudinem, propter ipsum humorẽ qui tardè extenuatur: calidus ex bilioso est, ideóque minorem ægritudinẽ significat, eò quòd celerius finitur. Sed frigidum & calidum generaliter de sudore dixit, quia aliter sudor non fit, nisi aut frigidus sit aut calidus.

APHORIS. XLIII.

QVæcũq; non intermittentes die tertij vehementiores redduntur, magis periculosæ existunt. sed si quouis modo intermittunt, securitatem inesse significatur.

Præsenti sermone ostendit Hippocrates, si tertio die febris non minuitur, periculosã fore, quia quãmaximè typicæ omnes in tertio die cognoscũtur. Diaria vno die cognoscitur, in quo finem & initium habet. Si enim non finierit ipso die, & sequente maneat, tunc cognoscitur esse quotidiana. Tertio die maximè cognoscitur tertiana, & quartana quarto die manifestatur, quo plus quoque febriunt. Sed hæ omnes si tertio die non minuuntur, periculosæ fiunt. Et vt quartanas, tertianas, quotidianas, difficiliores esse cognoscas, accipe mihi in exemplum hominem facientem iter caballo miliaria centũ, & si voluerit duobus diebus id facere iter, fatigat caballum. Si verò vno die fecerit quinquaginta, & alio die pausauerit,

tertio die validius iterat alia quinquaginta. Sic natura se habet in istis febribus, quæ die intermisso, aut intermissis aliquot pausauerint, tunc & natura quiescit, & ægrum nutrire magis potest, vt validior fiat & virtutes non deficiant. Vnde tertiana prolixior & sine periculo est. Quartana quoq; quamuis ex natura sit mala, tamẽ quia duos dies interpolatos habet, quò amplius protrahitur, eò magis sine periculo est.

APHORIS. XLIIII.

QVos febres longæ exercẽt, ijs vel absceſſus in articulo, vel labores decumbunt.

Hoc est, Si in febribus tumor apparuerit, tunc ostenditur ægritudinem absceſſu finituram.

APHORIS. XLV.

QVibus aut absceſſus in articulos, aut dolores decũbũt ex febribus lõgis, ij cibo pleniore vtuntur.

Si quis, inquit, febriens tumorem & dolorem articulorum patiatur, signum est, multo eum cibo vti, & cruditas humoris nutritur, quæ decurrit ad articulos & dolorem facit: sicut oleum in marmore decurrit, & vbi inuenerit cõcauitatem, retinet se: sic & hic crudi humores in articulis detinentur. Vnde podagricos & articularios arcemus à cibis.

APHORIS. XLVI.

SI rigor accidit per febrẽ non intermittentẽ, ægro iam debili, letale est.

Explicat ſigna quibus poſſit medicus prædicere vitam aut mortem. Quæras, cur, quum ſæpe videamus rigorem & in quotidiana, & in tertiana, non moriuntur ægri? Sed intelligas: Si febri ſu peruenerit rigor, & debilis fuerit æger, tunc mortale eſt. Nam bilioſus humor iam vitalia penetrauit & occîdit.

APHORIS. XLVII.

EXcreationes in febribus non interpellatis liuidæ, aut cruẽtæ, aut fœtidæ, aut bilioſæ, omnes ſunt malæ: ſed ſi bene excernuntur, ſalutares ſunt. Deiectiones etiam & vrinæ iuuant, quæ commodè exeunt. At ſi nihil commodè per ea loca excernitur, malo eſt.

Excreationes dicens, ſaliuam decurrere ſignificat. Nam aliud eſt excreatio, aliud tuſſis: aliud non excreare, & non tuſſire. Ergo ſi in febribus excreationes liuidæ fuerint, aut cruentæ, aut fœtidæ, aut bilioſæ, malum eſt. Quia vena aut corrumpitur, aut deſudat, aut vlceratur. Si rumpitur, & deſcendit in cõcauitates humor, & multo tempore illic detinetur, occîdit locum, & mortem infert, multis modis: In primis, quia ex ipſo ſanguine nutritur corpus: Deinde, quia occîdit locum: Tertio, quia mortificat ægrotũ. Liuidum ſignificat, ꝙ extra vas ſit: cruẽtum, quòd vena dirupta ſit: odor grauis, ſignum eſt, quia multo tempore locum putrefecit. Et ideo mortẽ operatur. Nam quando vena rumpitur, non eijcitur, ſed in loco

detinetur. Deiectiones & vrinas, significat, excrementa secundum se facere, quia naturalis calor interius copiosior est, & ipse locum putrefacit. sicut & in æstate carnes putrescunt. Nam si tenes citrum in manibus diutius, quod antea bene olebat, ipsum postmodum fœtet. Ergo si extra naturam immutatum fuerit, tunc malè est. quia infectionem habitudinis significat.

APHORIS. XLVIII.

IN febribus non interpellatis si partes exteriores inalgescunt, interiores vruntur & sitiunt, letale est.

Interrogare possis Hippocratem cur hoc dicat, dum sæpius vidimus in typicis febribus frigorē esse, sitim, & ardorem, attamen non fuit mortale neque malum. Sed aliud ante accessionem, aliud post accessionem Hippocrates dicit fieri: quod ei opponeretur si ignorasset aut quotidianam, aut tertianam. Nunc ergo regulariter loquitur, inquiens, & si antea fuerit febris & debilitas, istáque superuenerint, malum est, quòd signum sit mortis. quia in vitali loco adhuc natura luctatur cum humoribus, & naturalis calor per locum patientem decurrit: & dum natura quærit liberare, ipsa potius occîdit ægrotum, quàm liberet. Frigidæ ideo sunt partes exteriores, quia derelinquit calor superficiem, & interius (vt diximus) refugit. Et tale quidem tunc patitur corpus in istis, quale Constantinopolis, cuius ciues concurrentes ad palatium quotidie, vbi senserint domum ardere, currunt cum situlis vt liberent domum. Quum

ergo ceſſarit incendium, abeunt, & rurſus augeri permittunt. Sic & natura vult liberare, ſed potius occidit quàm liberet.

APHORIS. XLIX.

IN febre non interpellata ſi labrum, aut oculus, aut ſupercilium, aut naſus peruertitur, ſi viſus, ſi auditus defecerit, ægro iam debili, quicquid ex his accidit, mors in propinquo eſt.

Quanuis iſta ſigna in prognoſticis latius declarata ſint, tamen ad hunc locum quantum pertinet dicemus. Quæſtio autem optima ſuccurrit: Quum labrum dicat conuulſionem pati, ſæpius videmus in paralyſi labium torqueri & alia, non tamen mors ſequitur. Quomodo ergo dicit nunc mortale eſſe? Sed regulam nunc tene: Si minuitur febris, aut debilis fuerit, & labiũ torqueatur, aut oculus, vel alia ſigna fiant, principium patitur, vnde hæc effecta procedunt.

APHORIS. L.

QVibus in febre non interpellata difficultas ſpirandi cũ delirio accidit, letale eſt.

Quæras & hic forſan, quid delirium ad ſpirandi difficultatem, dum in diuerſo corporis loco fiant? Multi hic multa ſenſerunt, alia Pelops, alia Lycus. Sed exponens Galenus iſtum locum, anatomicam hic reddit rationem, inquiens, Prouida natura tres muſculos deſcẽdentes fecit à dextro iugulo, ad dextram coxam, & alios tres à ſiniſtro

iugulo ad ſiniſtram coxam,& duo qui in orbem circumeunt,circuli modo mittuntur:quorum alij aperiunt,alij claudunt, vt naturalem miniſtrent motum vel ſpiritum:nerui à cerebro procedunt, & communionem cum muſculis habent, & intexunt carnes. In his autem alienatio ſignificat iam muſculos â tumore præfocatos,& cerebrum eis compati. Et dum duo principia, id eſt,cor & cerebrum patiuntur,quæ erit ſpes vitæ?

APHORIS. LI.

PEr febres abſceſſus, niſi primis ſoluatur iudicationibus,morbi longitudinem indicat.

Si quis febricitans abſceſſum habuerit ante criticum diem,ſignum eſt, virtutem eſſe validam, quæ illũ expellit.Si eruperit,& à prima criſi non receſſerit ægritudo, abundantiam ſignificat humoris, & longam ægritudinem, quia tanta fuit copia humoris,vt abſceſſum moueret, quum ægritudo permaneret.

APHORIS. LII.

QVibus in febrib⁹,aut ĩ alijs morbis oculi volũtate illachrymãt, nullum eſt malum. Sed quibus nolentibus,periculoſius eſt.

Hic ex lachrymis Hippocrates ſumit indiciũ: quæ duobus accidunt modis, aut volentibus,aut inuitis. Cum voluntate, vt ſi quis viſitans hominem fingat ſibi dolorem, vt plangat ſponte: vel ſi affectus corde lachrymas emittat:& iſtud ma-

lum non est, quod voluntate accidit. Quibus autem inuitis fiunt, significant cerebrum esse infectum aliquando, & ideo malum est.

APHORIS. LIII.

QVibus lentore dentes opplentur, iis febres incidunt vehementes.

Cupit Hippocrates per omnia doctũ esse medicum, & tenere illum signa, quibus valeat mortiferarum ægritudinum euentum prædicere: tum earum quæ sint tẽpore breui finiẽdæ, aut quæ longi tẽporis habeant productionẽ. Ergo omnis cognitio habebitur tribus modis, aut enim signis comprehẽdemus, aut causa cognoscemus, aut interrogationibus apprehẽdemus. Signis, veluti his quæ ab Hippocrate dicuntur: Causa autem, veluti si aliqua præcedente satis manifesta, signa consideremus: Interrogationibus verò, vt puta dũ ingressus fuerit medicus & inuenerit aliquem laborantem febre, Quærit ergo, Nihil tibi sentitur in ore aut amarũ aut dulce? Respõdet æger. Non, sed potius instar saponis aliquid sentio. Tunc considerat medicus glutinosum humorem esse interius, qui facit lentorẽ in dentibus. ac tale quid naturæ accidit in his, veluti si quis nouiter cædat ligna è syluis, & apponat illis ignem, & dum hæc ligna faciãt fumum, habent humectationẽ: vbi consumpta fuerit humectatio, velociter flamma efficitur, & tamen fuliginem in superficie relinquit. Sic itaque & natura ex glutinoso humore facit febrem, & ex ipso humore quasi fumum in cerebro nostro emittit,

vnde & dentes noſtri inficiũtur. quia in extremitate cerebri poſiti ſunt. & dũ iſtud inuenerit medicus, tunc prædicit vehemẽtiorem & periculoſiorem febrem adhuc fore.

APHORIS. LIIII.

QVibus tuſſes aridæ plurimę & modicæ irritantur per ardores, ij nõ admodum ſiti afficiuntur.

Quæſtio nobis occurrit, Cur Hippocrates dicat, In febribus vrentibus tuſſientem non ſitire. Videamus in quib⁹ locis naſcitur tuſſis, & in quibus ſitis. Itaque ſitis duobus naſcitur locis, aut in pulmonibus, aut in ſtomacho: Quę in ſtomacho, potu tẽperatur: Quæ in pulmonibus, potũ incitatur. Febriẽtes verò homines ideo tuſſiũt, quia anhelant, & dũ quærũt trahere aërem, tũc frigor nimius ingreditur, & facit tuſſiculã, & ex ipſo aëre tẽperatur ſitis. Non q⁹ aër ſitim temperet, ſed q⁹ ipſa ſiccitas quæ tuſſim facit, tẽperat ſitim, quæ eſt in aſpera arteria, & in pulmonibus: quò non ingreditur potus, ſed aër. Illã verò ſitim quæ naſcitur in ſtomacho, potus temperat, quia fit exacerbatione hepatis vel vẽtris: quò ingreditur potus, qui ſitim tẽperat: idémq; ſitim facit. Quoties enim in pulmonibus tuſſis fuerit, & bibãt ægri, extenduntur viſcera, & opprimitur aſpera arteria, & aër qui ingredi debebat non ingreditur, & plus excitatur tuſſis & ſitis. Item quæras, Quare dicit plurimæ & modicæ tuſſiculæ? Plurimæ, eò quòd aſſiduæ ſint: Modicę, quia ex faucibus ſunt, & non ex altitudine corporis.

APHORIS. LV.

EX inguine febris, nisi diaria sit, mala est.

Inguinũ febris, aut ex qualitate est, aut ex humoribus, quoties putredo cum humoribus ad inguen descenderit, quia loca sunt subtilia & delicata. Mala ideo est huiusmodi febris, quia tribus modis lædituꝛ natura: vno, quòd fluxus sit humoris: aliò, quòd locus debilis: tertio, quòd febris. Diarias autem febres dixit, quæ sunt, aut ex percussu, aut ex ventositate, quæ inter diarias numerantur.

APHORIS. LVI.

FEbricitãti si sudor accidit, febre non intermittente, malo est. Morbus enim prorogatur, plúsq; humiditatis inesse significatur.

Febris principaliter tribus modis accidit, aut ex humoribus putridis, aut ex putredine, aut ex ventositate. Nunc ergo de humoribus loquitur, inquiens, Quòd si sit ex putredine humorum febris, & superueniat sudor, febrísque non iudicetur, signum est, crassos humores in altitudine remansisse, & tenues ad superficiem expulsos. Vnde prædicet medicus longiorem adhuc & periculosiorem fore febrem. Item si fuerit ex putrida materia, & superuenerit sudor, & non imminuerit febrem, adhuc longior erit ipsa. Nam sudor iudicationes ægritudinum moliri solet. Quia verò non iudicatur per sudorem, significat abundantem esse materiam.

APHORIS. LVII.

QVi conuulsione, aut distentione tenetur, si accidit febris, morbū leuat.

Quum sit conuulsio particularis, distentio vniuersalis, quare illam prius posuit? Nimirum, quia conuulsio genus est, distentio species. Conuulsio memoriā turbat & obumbrat, sic vt reliqua mē bra motum aliquem non habeant: & distentio di uiditur in opisthotonum & emprosthotonū, quæ accidunt conuulsioni. Necesse igitur fuit maius primùm explicari. Cæterum dictum est sæpius, conuulsionem aut ex inanitione fieri, aut ex repletione: distentionem verò, quoties extensum, vel incuruatum, totum rigidum corpus est. Nūc autem sicut distentio, conuulsio ex repletione fit. Generalis ergo affectus, generali indiget auxilio, quod est febris. Nam ipse superius docuit, febre superueniente conuulsionem finiri.

APHORIS. LVIII.

QVi ardore tenetur, si rigor accidit, soluitur eo malo.

Videamus quid sit ardor, aut vnde fiat, aut quid sit rigor. Ardor quem græci dicunt καῦσον, est febris sine interpolatione, quod apud antiquos incendium exponitur. Fit autem ex bilioso humore, sed sanguine vltra modum cōmixto. Est verò peracuta affectio, quæ vsque ad septem dies durat. Aliquando in septimo die iudicatur. Rigor aliud est à frigore: hoc enim ex frigido humore est, ille ex bilioso humore: quoties ad super-

ficiem venerit,& eroſionem moueat.Sed in febri ardente ſi ſuperuenerit rigor,ſoluit illam duobus modis:vno,quia ipſa bilis iam ad ſuperficiem venit & euaporat:alio,quòd frigus intro ingreditur, vnde calor euaporat.

APHORIS. LIX.

FEbres tertianę exquiſitę ſeptenis circuitibus iudicantur, quod longiſſimum ſit.

Quum febrem tertianã exquiſitam dicit, nos intelligimus & non exquiſitã.Sed videamus quot modis agnoſcamus exquiſitam tertianam. Sex: Nempè materia,natura,tempore,regione,copia ciborum, temperie. Hæc omnia exquiſitam denuntiant tertianam:quòd ſi aliquid ex his defuerit,iam non eſt exquiſita. Septem verò circuitus veniũt ad quatuordecim dies,quare eſt acuta affectio. Tantum ergo durat, quantum ardens febris,quæ durat ſeptem dies, tertiana quoque ſeptẽ.Nam ad quartũdecimum diem ſepties commouetur.Quæras forſan,ſi ardens febris ex bile, & tertiana ex bile fit,quare hæc interpellata eſt, illa non? Ideo,quòd vna materies ipſius humoris tribus modis ſubſiſtat,aut enim minima eſt, aut media,aut maxima,ſicut bilioſus humor.ex mediocri ergo ipſius humoris ſubſtantia, fit tertiana,& peruenit vſque ad minimum & euaporat, & fit diſſipatio.Vnde eſt dies interpolatus,& alia die remouetur.Ardens autem febris ex maxima fit materia:vel ſi vſque ad medium veniat ad minimum non pertinget. Et propterea non ha-

bet interpolationem. Deinde,quia bilis putrefacta ardentem febrem facit: adhuc,quia est intra vasa,non est interpolata.

APHORIS. LX.

QVibus per febres aures obsurduerint, ijs sanguis è naribus fusus,aut aluus perturbata,solvit morbum.

Si in febribus sit aurium surditas, bilis vapor ascēdit ad superficiem & facit surditatem.si verò sanguinis sit fluxus,siue ventris,resoluitur affectus, eò quòd ipsa materies decurrat, ex qua fiebat surditas.

APHORIS. LXI.

FEbris nisi die critico desierit,recidiuatio timenda est.

Galenus dicit,Sæpius vidi ac cognoui in critico die iudicatam febrem,postea recidiuasse.Item vidi in critico die iudicatam non repetijsse. quid ergo? Hippocratésne mentitus est?Non. Videamus ergo quare hoc dixerit Galenus,ac talis est ratio. Si antea non præcesserint signa concoctionis,id est, aut capitis dolor, aut concoctio vrinarum,aut virtus valida in pulsibus, & adueniente critico die,natura aliquid eiecerit, nō iudicat perfectè. nam certat natura & non valet expellere totam superfluitatem, vnde nō perfectè iudicat. quando verò supradicta signa præcesserint,& in die critico,bona crisis fit,& perfectè iudicatur.Si enim in die critico non decreuerit, & alio die iudicata fuerit,tunc erit recidiua ægritudinis.

APHORIS. LXII.

QVibus per febres morbus regius ante ſeptimum diem accidit, letale eſt.

Videamus quid eſt morbus regius, aut vnde fiat, aut quare fiat ante ſeptem dies. Icteros græcè dicitur cutis defœdata. fit autem ex melancholico humore, quoties exuberauerit aut qualitate, aut quantitate. Qualitate, quum per conſuetudinem habet acceſſus peruios, & per ſe excreuerit. Quantitate, quando tumet iecur, & exprimit illum, ſui ſuperfluitate redundans. ita, quia leuior eſt, ſuperna petit. Quæras, cur potius oculos tingat, quàm aliud membrum. Indubiè quatuor modis accidit: vno, quia humoribus opportuni ſunt, vt ab eis citò tangantur, & colorem acquirãt: deinde, quia lenes ſunt & delicati: tertio, quia ſubtiles & aquoſi, vnde & facilius huiuſmodi humore inficiuntur: quarto, quia citò apparet in ipſis quilibet color. Talis ergo color ante ſeptem dies, malum eſt. quia non natura ſuperfluitatem expulit, ſed quantitas vicit.

APHORIS. LXIII.

QVibus per febres quotidie frigus accidit, quotidie febres ſoluũtur.

Hic quammaximè de typicis & interpolatis loquitur, quia ſi quotidie rigores erũt, quotidie erit ſolutio, & diminutio caloris. Item ſi rigor aduenerit, ſignum eſt ad ſuperficiem venire humorem, & roſionem excitare, ac minuere febres, quia euaporatur materies.

APHORIS. LXIIII.

QVibus per febres morbus regius die ſeptimo, aut nono, aut quartodecimo acciderit, bono eſt: niſi ilia dextra obduruerint. Nam ſi hoc ita accidit, non bene eſt.

Nunc laudat morbum regium in febribus fieri, quia iam neutra eſt ægritudo, & natura validior eiecit ipſum humorem noxium ad ſuperficiem. vnde fit iudicatio febris. Morbus enim regius (qui & arquatus dicitur) aut ex qualitate fit aut ex quantitate. Ex qualitate fit, quoties abundans fuerit bilioſus humor, & ſurſum tetenderit, vnde & colores eorum tinguntur. Ex quantitate fit, quoties tumor fuerit in hepate. tumor nanque exprimit fel illud, iactátq; ad ſuperficiem. Vnde ſi ex duritia hepatis arquatus fiat, bonũ eſt, quia relaxatio eſt aliqua. Si enim non fuerit arquatus, maius malum eſt.

APHORIS. LXV.

IN febribus ſi circa aluum calor vehemens ac dolor viſcerum infeſtat, malè eſt.

In febribus ſi fortè calor vehemens fuerit, aut viſcerum dolor, malum ſignum eſt, bilem viciſſe naturam. Veniens enim ad ſtomachum, illic detinetur & excit mordicationẽ. Et quia ſtomachus vitioſus eſt, compatitur illi cerebrum, vbi eſt principium vitæ, & inde eſt malum totius corporis.

APHORIS. LXVI.

SI in febribus acutis, vẽtriculi morſus, & viſcerũ dolor infeſtarit, malũ eſt. Quòd ſi ſuperuenerit morbus acutus, mortale.

Acutam febrem dicit, vt cauſonem. dum ergo facit morſum bilioſa materies veniens ad ſtomachum, qui duas mẽbranas habet, neruoſas & carnoſas, in eum inter duas membranas ingreditur ipſa materies, & facit dolorem. & quum ventris & viſcerum dolor malum ſint, nulla ſpes vitæ, ſi acutæ febri acuta ſuperuenerit affectio.

APHORIS. LXVII.

IN febribus ſi pauores per ſomnum aut conuulſiones accidũt, malè eſt.

Conſideremus quot modis fiat pauor. Quippe multifariam accidit. Primùm euenit ijs quibus applicatur gladius, aut quibus ſubito perturbatio aliqua animi oboritur, aliiſque multis cauſis. Nunc pauorem vapor aliquis excitat, qui aſcendit ad cerebrum cuius ſubſtantia eſt alba. dum enim tincta fuerit ipſo vapore, & inde læſa, tunc ſenſus hominis quaſi in alienum ingrediũtur, nõ cognoſcentes ſe, alienatur mens, & fit pauor, & ideo malum eſt, quia patitur totius corporis principium. conuulſionem ſæpius dixit aut ex repletione aut ex inanitione fieri, hic ex repletione fit. & quia nerui à cerebro oriũtur, materia abũdans in cerebro facit cõſtrictionẽ ac retractionem neruorũ, & fit cõuulſio. Quid ergo aliud eſt cõuulſio niſi inuoluntarius motus, volũtaria obtinẽs loca?

APHORIS. LXVIII.

IN febribus ſpiritus ſubſiſtens, malo eſt, quoniam conuulſionē ſignificat.

Videndum quot modis ſpiritus ſubſiſtat. Tribus, aut ex nimia & acuta febre, aut ex abundante materia, aut ex debilitate virium. Cōuulſio verò ex debilitate nunc fit. Vnde malum dixit hoc eſſe Hippocrates. Aliquibus enim fit letale.

APHORIS. LXIX.

QVibus vrinæ craſſæ, grumoſæ, & paucæ ſunt, non ſine febri, ſi tenues & copioſæ prodierint, proderunt. Maximè verò tales exeunt ijs, qui ſtatim aut breui ſedimen habent.

Abſoluta ergo atq; digeſta ratione temporum & morborum, nunc vrinarum nobis profert rationē. Et quia vrinæ, totius corporis, vel ſanitatis, vel ægritudinis in ſpeculo demonſtrationes ſunt, neceſſariò eſt dicendum quid ſit vrina, aut quot modis inſpectio ipſa conſideretur. Vrina eſt colamentum ſanguinis, ex hepate veniens ad veſicam, vt ipſe in initio huius libri docuit. Videntur autem vrinæ tribus modis, aut ſubſtantia, aut colore, aut poſitione. Subſtantia, craſſæ an tenues: Colore, rubræ an nigræ, aut aliter coloratæ: Poſitione ſiue ſitu trifariam variat. aut ſurſum vergit, & dicitur ſuperior nebula, & oſtendit initiū ægritudinis: aut in medio conſiſtit, & dicitur ſuſpenſum, & oſtendit mediam ægritudinem, aut ven-

toſitatẽ totius corporis: aut in fundo matulæ reſidet,& dicitur ſubſidens.quod accidit trifariam, aut ex debilitate virium,aut non præſente materia, quando videlicet humor non contingit loca vrinalia,aut ex nimia cruditate & craſſitudine recidunt vrinæ præ pondere.Vnde vrinæ tales non ſunt bonę in initio.Sed omnes vrinæ craſſæ & grumoſæ ex craſſa fiũt materia:tales autẽ non excernuntur ſine febribus.Quòd ſi tenues & copioſæ prodierint vrinæ,aut per naturam, aut per artẽ, bonum eſt.

APHORIS. LXX.

QVibus vrina turbulenta,qualis iumentorum eſt, ijs dolor capitis vel adeſt,vel aderit.

Quæras hic:Quid ad vrinam capitis dolor?Nimirum,quia cruditas humoris reſidet in ſtomacho,& hepar ſecundum conſuetam concoctionẽ non valet concoquere & miniſtrare nutrimentũ. & ſic colamentum ſanguinis ad vrinam ex hepate venit:vrina totius corporis ſignificationẽ oſtẽdit.bene ergo dixit,quòd vrinæ capitis dolorem oſtendant.Nam reſidens cruditas materiei in ſtomacho,ſuo humore cerebrum tangit,& extendit arterias,doloremq; capitis facit.Bene item dixit, quòd capitis dolor vel adeſt,vel aderit.Dum igitur medicus tales vrinas inuenerit,prędicat,quòd ſi non adeſt capitis dolor,mox aderit.Iumentorum ideo dixit,quia tales ſunt,quales in equo aut mulo.Et quare tales vrinas excernit equus?Quia craſſa abundat materia,hæc autem à calore agi-

tata,vrinam turbulentam efficit.

APHORIS. LXXI.

QVibus ſeptimo die iudicatur ad ſalutem, ijs vrina quarto die nubeculam habet rubicūdam,& reliqua ex ratione.

In præſenti aphoriſmo docet Hippocrates, q; ſi ſeptimo die iudicari debet ægritudo,quarto die talia præcedunt ſigna, hoc eſt, vrina nubeculam habet rubicundam.Galenus tamen dicit non ſemper id fieri. Conſideremus ergo quando ſemper id fiat,quando non. Sunt enim aliqua ſigna quæ ſunt ſemper,ſunt etiã quæ non ſunt ſemper. Suprà autẽ docuit Hippocrates,quòd quartus dies indicet ſextũ:ſexto verò veniente præcedunt ſigna ſeptimi, vt eo veniente ſit iudicatio, ſicut & nunc docet. Si quarto die præceſſerint tales vrinæ,& adueniẽte ſexto die fuerit dolor capitis,& virtus valida,ſeptimo die iudicabitur ad ſalutem. Si autem ſexto die adueniente,iſta nõ acciderint, vel ſi quarto die non fuerint talia ſigna,nõ iudicabitur affectio ſeptimo die.

APHORIS. LXXII.

QVibus vrina candida,perlucida emittitur, malo eſt. deliris potiſſimùm talis euenit.

Nunc Hippocrates phreniticam vult oſtendere paſſionem.Aliqui autẽ interpretum dicebant, quòd illis viſum eſt, idem eſſe perlucidum & album.quoniam id quod perlucidum eſt,etiam al-

bum eſt. Sed hi conuincuntur ratione. Quia non continuo ſi quid eſt album, idem & perlucidum erit. Verbi gratia, aqua perlucida eſt & alba: lac verò album eſt, perlucidum tamen non eſt. Sed quo modo tales vrinæ phreniticã oſtendunt paſſionem? Sciendum, quòd qualis fuerit materia, talem ſignificat ægritudinis ſpeciem. & vt figulus tale effingit vas quale habuerit lutum: ſic etiam qualis fuerit materia, talem ſignificat vrinã. Hæc ergo vrina ex phlegmatica fit materia. Sanguis, ſandaraches modo coloratam efficit vrinam: cholera, rubram: atra bilis, nigram. Sed phlegmaticus humor ideo talem vrinam efficit, quia craſſitudo illa phlegmatica cerebrum tangens arterias extendit, & concauitates replens phreniticam inducit paſſionem. Vnde & in infantibus quammaximè iſtud contingere ſolet. quia dicimus phreniticam paſſionem fieri ex nimia ſiccitate, aut ex nimia humiditate. Si igitur ſanguis nimiũ abundans putruerit, inficit vrinam, quæ eſt ipſius ſanguinis colamentum. & ſic ſandaraches modo coloratam reddit. Cholera verò ideo rubram facit vrinam, quia ex procreati ſanguinis colore naſcitur. Atra bilis ideo nigram reddit, quia ex fellita corruptione naſcitur.

APHORIS. LXXIII.

QVibus præcordia ſuſpenſa murmurant, ſi lumborũ dolor acceſſerit, ijs alui admodum humectantur: niſi flatus erumpat, aut vrinæ copia prodeat, idq; in febribus.

Interrogãdus nobis hic Hippocrates, quare dixerit præcordia ſuſpenſa, per quod intelliguntur tumentia. Sed videamus quid vocet præcordia. Præcordia itaque hic dicuntur, quæ media cartilago, id eſt, diaphragma diuidit ab inteſtinis. At, quare præcordia dixit, & non inteſtina? Certum enim eſt, quòd ſpiritus flatulentus in ipſis inteſtinis ſit, & inteſtina extendat, faciátq; tumorem, & ſic dolorem. Culpandúſne ergo erit Hippocrates qui præcordia & non inteſtina dixerit? Minimè. Fieri nanq; poteſt, vt ſpiritus flatulentus in vtriſque ſit, & in præcordijs, & in inteſtinis. Magis autem excitat dolorem circa lumbos, quia inteſtina extenſa lumbos premunt, & ſignum eſt, q; ventris erit ſolutio, aut vrinæ copia. Alia item oboritur quæſtio: Si morbus eſt intra inteſtina, quomodo per vrinam egreditur? Reſpondemus: Quia ipſe ſpiritus flatulẽtus ex ſuperioribus partibus ad veſicam deſcẽdit, & illud quod tenue eſt per vrinam excernitur. Et vt breuiter dicam, illud quod ab hepate trahitur, per vrinam excernitur: illud autem quod in ventre remanet per ani meatum educitur. Deinde, à medicis poteſt fieri, vt ea quæ in inteſtinis ſunt, per inuiſibiles cauernas ad veſicã trahãtur: quod fit quoties medicamẽto fuerit excitat⁹ dolor, aut ſi fuerit febris, aut vt ſolẽt medici facere, ex arte calida adhibendo præſidia.

APHORIS. LXXIIII.

QVibus ſpes eſt in articulis abſceſſum futurum, liberantur per abſceſſum.

Hoc docet, Si cui fuerit ex ægritudinis vehementia abſceſſurum in articulos, verbi gratia, in genu, & fuerit abſceſſus factus in talũ, liberabitur corpus per abſceſſum. Sic itaq; quoties in arterijs fuerit, ex fluxu humoris è capite, locus ille per quẽ eruperit, liberat corpus à periculo. quia ſi ſuo loco erupiſſet, in faucibus eſſet abſceſſus.

APHORIS. LXXV.

VRina craſſa, copioſa & alba effecta, qualis in febribus laborioſis quarto die nõnullis exire incipit, leuat. Sed ſi ſanguis quoque è naribus eruperit, breui admodum leuabitur.

Sæpius diximus quædam eſſe naturalia, quædam non naturalia, & quædam contra naturam. Non naturalia ergo in medio conſtituta ſunt. fieri nanq; poteſt vt albam hanc vrinã febriens excernat, & item ſanus eodem modo. Sed ex vnáne materia fit, an ex multis? Indubiè non ex vna. nã de laborioſis febribus dicit, vt eſt Hemitritæus, aut duæ tertianæ, quæ ex cholera & phlegmate fiunt. Vrina ergo alba ex pituita fit, craſſa ex febre, quæ fit ex bilis abundante materia. Et quando fit? Quarto ſanè die, quando perturbatur natura, vt indicet ſeptimũ diem. Si autem ſanguis è naribus eruperit, breui admodũ leuabitur ægrotus. quia & hoc ſignum bonum eſt.

APHORIS. LXXVI.

SI ſanguis aut pus effluit per vrinã, exulcerationem aut renum aut ve-

ficæ significat.

In præsenti aphorismo, Hippocrates duo loca nominat, renes, & vesicam: duo item hepar videlicet & penē non nominauit, per quæ omnia vrina ministratur. non enim continuò in vesicā descendit. & quanuis naturæ datum sit, vt ex volūtate mingat, tamen ad continendum nō sufficeret virtus. Sed quia vrina colamentū est sanguinis, fertur ab hepate per duos meatus vrinarios (qui græcis dicuntur vreteres) ad renes, itémque à renibus in vesicam. Vesica enim duas membranas habet, in quarum medio positus est meatus qui vesicæ ministrat. quando ergo in vesica ministratur vrina, membrana illa interius tenditur & claudit meatū illum, retinetúrq; vrina. at vbi recesserit extēsio, emittitur vrina. Ideo autē Hippocrates media loca nominauit, vt extrema intelligas. Sed cur sanguis & pus effluit? Quia sicut in dysēteria sanguis & pus manāt, ita & hic. Sāguis ergo ex ruptura fit, pus autem ex exulceratione.

APHORIS. LXXVII.

QVibus cum vrina crassa carūculæ exiguæ, aut veluti capillamēta exeūt, ex renibus ijs excernitur.

Hoc ex duplici fit materia, ex sanguine videlicet & phlegmate. Nam quædam sunt animalia quæ ex humoribus fiunt in corpore nostro, propter loci qualitatem, vt lumbrici, & in arterijs & venis grumi: quia naturalis calor sanguinem constringens facit grumos. Sic etiam in istis calor su perueniens, ex phlegmate calculos, & ex sangui-

ne veluti capillamenta facit, in meatibus vrinarijs, propter qualitatem loci: quemadmodum figulus ex argilla humida facit figuram aliquam, & ponit ad ignem, & quod antè fuit lutum, lapis efficitur.

APHORIS. LXXVIII.

QVibus cum vrina craſſa furfurea quædam exeunt, ijs veſica ſcabie affecta eſt.

Dicunt hoc & in maraſmo, & in hectica febre ſimiliter fieri: ſed in illis tota corporis habitudo conſumitur, in ſcabie verò veſicæ, tantùm furfurea quædam ſunt in vrina: quia non ex alio loco poteſt vrina ducere furfures, quàm veſica.

APHORIS. LXXIX.

QVicunque repente & ſponte ſanguinem mingũt, ijs venulam ruptam eſſe in renibus ſignificatur.

Videamus quare in renibus venula rumpatur, & non in veſica. Nimirum, quia venæ quæ in renibus ſunt, tenuiores ſunt ijs quæ in veſica, & hæ ſe habent ſecundum loci qualitatem. Quæ enim ſunt in renibus, hoc eſt, quæ vreteres dicuntur, ali quando aperiuntur, aliquando clauduntur. Dum ergo clauſæ fuerint & incorruptæ, vrinam miniſtrant: dum apertæ & corruptæ, ſanguinem. vrina verò quanto tenuior eſt, tanto facilius per locum anguſtum excernitur. Sanguis autem quanto craſſior & glutinoſior eſt, tanto difficilius per anguſtum locum egreditur: ſanguis ergo iſte ex renibus fertur, non ex veſica. Aliud autẽ eſt quod

dicit repentè, aliud ſpontè. Repentè enim eſt ſubito, ſpontè autem ex natura.

APHORIS. LXXX.

QVibus in vrina deſident arenoſa, iis calculo veſica laborat, vel renes.

Nunc de calculo inſtituit dicere. Sed quia quibuſdam ætatibus eſt in veſica, quibuſdā verò in renibus, videamus quibus ſit in renibus, & quibus in veſica. Sciendum, aliud eſſe patiēs, aliud agēs. patiens eſt materia phlegmatica, in infantibus: agens verò, calor in maioribus. Infantes ergo in veſica habent, quòd in renibus venas paruas habeant. Maiores verò in renibus habent, & non in veſica, quòd maiores habeant venas. Deinde quia infantes qualitatem paſſiuā habent, actiuam non habent. Iuuenes autem actiuam habent qualitatem, paſſiuam non habent, quia exercentur. Deinde quia fortiores habēt venas in renibus, infantes verò in veſica.

APHORIS. LXXXI.

SI quis ſanguinē mingit, & grumos, & guttatim emittit vrinam, ac dolore ad ventrē imum, & pectinē, & femen vexatur, morbis circa veſicam laborat.

In hoc aphoriſmo oſtēdit Hippocrates, quomodo morbus morbum generat. Sciēdum verò, ſanguinē duobus modis erūpere, aut propter abundantiam, aut propter exaſperationē venæ. Nunc propter exaſperationē venæ erumpit. Paulatim

autem exiens, grumos facit: grumus autem ſtillicidium vrinæ. Multis verò modis vrinæ ſtillicidium accidit, aut ex debilitate expultricis virtutis, aut ex tumore meatuum, aut ex oppilatione craſſæ materiæ, aut ex frigore, aut ex grumis. vnde & nunc fit, quia obturant. Et quia grumus iſte in ſeminalibus vaſis, ac veſicæ ceruice ſe cõtinet, omnibus ſuprà dictis locis dolorẽ facit. Sed quomodo hoc cognoſcere poterimus? Quando ſanguis aut grumi cum vrina excernuntur.

APHORIS. LXXXII.

SI quis ſanguinem, aut pus, aut ſquamulas mingit, & cum graueolẽtia in vrina, exulceratio veſicæ ſignificatur.

Vnde cognoſcemus veſicæ eſſe iſtam exulcerationem, & non renũ? Duobus ſanè modis, Vno, quia ſanguis, vt ſuprà oſtendimus, ex veſica potius quàm ex renibus fluit: Altero, quia graueolentia vrinæ indicio eſt, non è renibus eſſe illum ſanguinem. ſi enim hoc eſſet, emiſſo ſanguine dolor mitior redderetur. Dum ergo hæc duo videris, ſcias ex veſica eſſe potius, quàm ex alio loco.

APHORIS. LXXXIII.

QVibus in vrinaria fiſtula tubercula oriũtur, ijs ſuppuratione facta & eruptione, leuatur dolor.

Tumor qui in iſtis fuerit locis ſemper in abſceſſum conuertitur, quia locus per ſe calidus eſt. vnde etiam fit vt citius fiat ſaniei eruptio. Non eſt ergo neceſſe calida illic præſidia adhibere. Quũ autem in fiſtula vrinaria tubercula fuerint, vrina

more consueto non excernitur: facta autem eruptione, continuo leuatur dolor. Inde igitur cognoscitur talis vrinę defectus, quòd secundum suam naturam postea excernatur vrina.

APHORIS. LXXXIIII.

MIctio noctu copiosè facta, exiguā fore deiectionem significat.

Quæstio hic nobis oboritur, cur, si copiosa sit vrina, exigua fit deiectio alui? Aut cur dicit nocte copiosam emitti vrinam? Sciendum, in corpore nostro quatuor esse virtutes naturæ inseruientes, hæ sunt assumptio, concoctio, nutrimentum & excretio. Prior ergo est concoctio nutrimēto. Sed si quantum assumimus, tantum in nutrimētum verteretur, noxium esset corpori. Prima ergo concoctio in ventriculo fit. Si autem magna fuerit concoctio, deiectio alui minor erit, & hepati subministratur maxima pars nutrimēti, ac plus descendit in vesicam quàm in ventrem. quia dictum est, vrinam esse colamentum sanguinis ex hepate venientis. Si verò minor fuerit concoctio in ventriculo, maxima erit excretio alui, & minus ministrabitur hepati, quāto autem minus habuerit hepar, tanto minus erit vrinæ. Noctem interpretes comparauerunt hyemi, & diem æstati, propter calorem in hoc maximum, in illa minimum. Sic & nunc dicimus calorem naturalem & virtutes operatiuas noctu intus detineri. calor autem naturalis concoctionem vel excretionem sic celerius facit.

APHORIS. LXXXV.

QVibus febricitãtibus in vrinis ſedimina ſimilę ſpeciem referentia fiunt, longam ægritudinem fore ſignificant.

Sedimina ſimilæ habentia ſpeciem multis modis fiunt, aut ex cruditate humoris, aut ex inflatione quæ corpus corrũpit, aut ex fluxu humorũ è capite, quem rheumatiſmum dicunt. Hæc autẽ de quibus hic ſermo eſt, ex craſſo fiunt humore. vnde longam ſignificant ægritudinem.

APHORIS. LXXXVI.

QVibus autẽ bilioſa ſedimina ſurſum, & vrinæ tenues, acutũ morbum ſignificant.

Tales vrinæ ex bilioſa fiunt materia. & quemadmodum humor bilioſus eſt acutus, ſic acutum generat morbum.

APHORIS. LXXXVII.

QVibus verò inſtabiles vrinæ videntur, his tumor ſolidus in corpore eſt.

Inſtabiles vrinę tribus modis fiũt, aut ex oppilatione meatuũ, aut ex craſſa materia, aut ex virtute debili, quæ non operatur cõcoctionem. Iſtæ maximè fiunt ex craſſa materia, & oppilatione meatuum, quia dicitur turbatio, hoc eſt, confuſio humorũ. Vnde videntes indocti medici tales vrinas, exiſtimant eſſe quaſi frigidas. dum enim vident, mox relaxationem corporis moliuntur, id

eſt,venæ ſectionem.

APHORIS. LXXXVIII.

QVibus in vrina ſupernatant bullæ,aut vrinæ ſpeciem habent ſaliuæ, phrenitidem oſtendunt, & longam ægritudinem futuram.

Iſtud ex phlegmate accidit in ſpiritum flatulentũ reſoluto,cuius qualitas ad cerebrũ aſcẽdẽs, phrenitidem facit. Lõgam verò ægritudinem ſignificat, quia craſſa materia,tardius attenuatur.

APHORIS. LXXXIX

QVibus ſedimen craſſum & multum,his nephriticam & acutam ægritudinem ſignificat.

Quibus craſſum & copioſum fuerit ſedimen, nephriticam affectionem ſignificat & acutam ægritudinem,quia quod craſſum eſt infrà decurrit, veniens autem ad renes exhalari non poteſt. vnde acutos excitat dolores.

APHORIS. XC.

QVibus nephriticis prædicta ſigna eueniũt,dolores autẽ acuti circa muſculos ſpinę fiunt,ſi quidẽ circa exteriora loca fiunt,abſceſſus magis expecta in interiore parte.

Si ſigna illa fuerint, hoc eſt, craſſum & multũ ſedimen, & dolores fiant circa muſculos ſpinæ, idq; loco exteriore,expectato abſceſſum parte in-

teriore.quatuor enim ſunt muſculi, quorum nomina in anatomicis habentur, duo videlicet qui per ſpinam deſcendunt, & corpus dirigunt, duo item qui intus ad inguina veniunt, qui vuluam mulieris continent, & oſſa illa quæ aperiuntur: quum mulieres pariunt. Vnde graues patiuntur dolores. Duo illi qui per ſpinam veniunt, à renibus deſcendunt, & ob hoc dicit, ſi fuerit nephritica affectio, & dolor muſculorum iſtorum, abſceſſum faciunt ex ipſo humore in parte interiore.

APHORIS. XCI.

QVibus pus eſt i articulis, eruptio liberat ab abſceſſu.

Hic oſtendit: Si cui fuerit dolor ac tumor ex ægritudine, & euaſerit ad talia loca, hoc eſt, ad articulos, verbi gratia, in genua, aut talos, & ibi fuerit facta eruptio, liberatur is locus per abſceſſum. Similiter, quoties in arterijs fuerit tumor ex fluxu humoris è capite, tunc locus is per quem facta fuerit eruptio, per abſceſſum liberatur à periculo. ſi autem non eruperit, in fauces deſcendit.

titur principiũ, quo modo nõ patietur hoc quod à principio procedit? Febrẽ verò dicit curare hũc affectum, quia reſoluit ea quæ infrigidata ſunt à nimio vino. & nunc per contrariam curari vult affectionem. Huiuſmodi enim conuulſionem ex frigore ortam, curat febris quæ motu ſuo excitat calorem. Horam dixit, vt conſideret medicus qua hora ſoleat crapula ſolui, vt puta ſeptima hora aut nona. Si ſoluta non fuerit crapula, malũ eſt, quia ſignificat totam habitudinem, & virtutes naturales eſſe infectas. Si autem loquutus fuerit qua hora ſolita eſt crapula ſolui, non eſt malum.

APHORIS. VI.

QVi à diſtentione prehendũtur, intra quartum diem intereunt. Si tamen hos euaſerint, cõualeſcũt.

Superius enim dictum eſt, peracutũ morbum intra dies quatuor iudicari. Peracutus enim morbus dicitur, qui quarto die iudicatur. Si autem quartũ diem tranſierit, iam nõ eſt peracutus morbus, neque periculum eſt mortis.

APHORIS. VII.

COmitiales quibus ante pubertatem accidunt, mutationẽ recipiũt: quibus anno viceſimoquinto, cõmoriũtur.

Hoc dicit, Si acciderit morbus comitialis ante pubertatẽ, id eſt, ante pubertatis ætatem, aut antè quàm ad iuuentam perueniatur, mutationem recipit, quia eſt immutatio tẽporis, ætatis, & humoris. Si autem vigeſimoquinto anno acciderit, iam non eſt ſpes immutationis.

APHORIS. VIII.

CONuulsioni aut distẽtioni febris acuta superueniẽs, soluit ęgritudinẽ.

Vtræque hæ affectiones ex vna fiunt materia. Vniuersalem verò affectionem vniuersale curat præsidium, quod est febris.

APHORIS. IX.

QVibus costales non repurgantur intra quartumdecimum diem, ij in suppurationem vertuntur.

In isto aphorismo ostendit, Si quis costali morbo laborauerit, quartodecimo die iudicatur. ibi enim crisis ipsius ægritudinis est, aut ad vitam, aut ad mortem. Videamus ergo quare tũc iudicatur. Pone, exempli causa, esse materiã tenuem, & virtutem calidam, veniente quartodecimo die iudicatur ægritudo. Si enim fuerit virtus debilis, & abundans materia, adueniente die quartodecimo certant humores cum virtute. Virtus ergo & natura non valentes expellere humores, in aliã mutant affectionem, id est, ex costali fit empyema, hoc est, suppuratio thoracis. hæc autem suppuratio nisi intra quadragesimũ diem purgetur, transit in phthisin quæ est exulceratio pulmonum, & totius corporis consumptio.

APHORIS. X.

TAbes maximè fit per ętates, ab anno decimooctauo, ad trigesimum quintum.

In hac nanq; ætate fit densitas, quia multum

exercitantur:tunc enim exercitijs apti ſunt. Vnde & Romanorum lex hanc ætatem probat: & quos antiqui volebant ad bellum educere,ab anno decimooctauo aſſumebant. Nam antè,à quar todecimo vſq; ad decimumoctauum leuioribus quibuſdam exercitijs exercebantur. ab anno autem decimooctauo vſq; ad trigeſimumquintum ad arma mittebantur: à trigeſimoquinto vſq; ad ſexageſimũ,tribuni erant:à ſexageſimo verò cõplebant militiam, & accipiebant honoris dignitatem,& rude donabantur, licebátque illis quod voluiſſent agere. Ab anno igitur decimooctauo vſq; ad trigeſimumquintum fit maximè tabes: quia qui huius ſunt ætatis,currunt,& iactant ſeſe, & incompoſitè comedunt. hæc autem omnia attenuãt. Tabes verò ſiue phthiſis nihil aliud eſt, quàm conſumptio totius corporis, quæ maximè in iſta ætate fit:poſt hanc,non item.

APHORIS. XI.

QVi anginam euaſerint, iſs in pulmonem abſceditur, & intra ſeptenos dies intereunt. Si tamen hos dies euaſerint,ſuppurantur.

Angina morbus eſt acutus, & locum ſubinde mutat,ac fit peracutus. Nam ex faucibus tranſit ad pulmones,vnde facit peripneumoniam,& intra ſeptimum diem moriuntur. aduenientes autem ignari medici credunt ſanos eſſe: docti verò cognoſcunt quòd ad pulmones deſcẽderit angina,& prædicũt ſeptimo die morituros. Sed quomodo cognoſcemus vtrum morientur? Dicimus,

id futurũ quando humores vincunt naturam. Vnde autem cognoſcemus deſcenderitne angina ad pulmones an non: ex vrinane? Non. Sed cognoſcetur ex loco vicino, ac proprio ſigno, id eſt, per pulſum: quia cor vicinum eſt pulmonibus, nec vlli membro ſic compatitur vt pulmonibus, & his ex quibus officium habẽt. per pulſum ergo optimè cognoſcemus, vtrum ad pulmones deſcenderit angina an non. Si autẽ ſeptimus dies tranſierit, è peripneumonia vertitur in ſuppurationem.

APHORIS. XII.

QVi tabe infeſtãtur, ſi quod deſpuunt & extuſſiunt grauiter olet in ignem impoſitũ, & capilli defluunt, letale eſt.

Vult oſtendere in præſenti aphoriſmo, quomodo cognoſcentes tabem, alicuius vitam vel mortem valeamus prænuntiare: & dat ſigna quibus mortem poſſit medicus prædicere, dicẽs: Si quod deſpuunt & extuſſiũt grauiter olet in ignem impoſitum, mortale eſt. Quòd grauiter olet, ſignificat craſſam eſſe materiam, & multo tempore in loco putrefactam. Videamus nũc quare ſputum in ignem impoſitum puteat. Id fit duobus modis, Primùm, quòd humectatione careat, vnde antea grauem odorem non reddebat: Deinde, quia craſſa calore reſoluta, odorem ſiue bonum, ſiue malum emittunt. Dat & aliud ſignum mortis, inquiens: Si capilli defluxerint, mortale eſt. Videamus quot modis in tabe capilli defluant. Tribus nimirum: vno, ex debilitate viriũ: Deinde, ex diminuta

materia: Tertio, quòd cerebrum ſimul patiatur. quæ autem erit vitæ ſpes, vbi ipſum principium patitur?

APHORIS. XIII.

QVibus per tabem capilli defluũt, ij ſuperueniẽte alui fluxione, moriuntur.

Ponit aliud ſignum de tabe: Si, inquiens, capilli defluant & ſuperuenerit ventris profluuiũ, mortale eſt: quia tria principia patiuntur: Cor, quod temperiem non accipit: cerebrum, quod ex imbecillitate relinquit capillos: & hepar, ex debilitate virtutis retentiuæ.

APHORIS. XIIII.

QVi ſpumantem ſanguinẽ deſpuunt, ijs de pulmone educitur.

Hepar noſtrum ſanguinem in ſe continet, & totum corpus per venarum meatus ſanguine replet: ſed indiget à corde ſpiritu, vt ſanguinem illum magis augeat & impleat: cor ergo ſpiritum hepati tranſmittit. Indiget enim ſanguine ab hepate, vt ab ipſo nutriatur. Et quia cor vitæ noſtræ eſt principium, defertur ab hepate ad pulmonem ſanguis: pulmones enim ſubtiles ſunt, arterijs pleni, & ſecernunt mundiſſimum ſanguinem & tradũt cordi, vt inde nutriatur, & naturalem conſeruet calorẽ atq; ſpiritũ. Illud ergo quod remanet in pulmonibus, leue eſt atque ſubtile. Et ideo ſpumoſum exit, propter loci qualitatem.

APHORIS. XV.

TAbe detentis fluxio alui accidẽs,

letalis est.

Si debilē virtutem subsequitur fluxio alui, quæ magis debilitat, quæ erit vitæ spes, dum hoc acciderit?

APHORIS. XVI.

COstalis morbus die quartodecimo aut soluitur, aut in suppurationem vertitur. Suppuratio autem quadragesimo die purgatur, aut in tabem transit.

In præsenti aphorismo Hippocrates trium ægritudinum tempora ostendit, dicens: Si quis costali morbo laborauerit, & quartodecimo die non iudicetur ægritudo, significat virtutem & humores esse æquales. Et quid facit natura? mutat acutum morbum in longum, & quartodecimo die iam non dicitur morbus costalis, sed suppuratio. quia antè dictum est, morbos acutos die decimoquarto iudicari. Vbi autē suppuratio ad quadragesimum diem peruenerit, si valida fuerit virtus, & materies minor, iudicatur ægritudo. Si verò æquales fuerint, vt paulo superius dicebamus, tunc transit suppuratio in aliam ægritudinem, hoc est, tabem. Tabes enim duobus modis dicitur, aut enim tumor est in pulmonibus, aut consumptio totius corporis: hic autem ex consumptione dicuntur tabidi.

APHORIS. XVII.

CAlida, detrimēta hæc infert, iis qui immodicè vtuntur, carnis effœminationem, neruorum incontinentiam,

mentis torpedinem, sanguinis profusionem, animæ defectionem: è quibus abolitio sequitur.

Absoluta atque digesta ratione de ægritudinibus, & de vrinis, nunc quoque vult Hippocrates quarundam qualitatum rationem ostendere: quid possit calida efficere, quidve frigida. Sed interrogandus est hic Hippocrates, qui dixerit, calorem esse naturæ amicum, frigus autem inimicū: Nūc autem qua ratione dicit calorem nocere & mortem inferre? Respondemus, Hippocratem nunc loqui de calore immodico. Dicit enim, Calidam ijs qui immodicè vtuntur, carnis effœminationē inferre, eò quòd dissoluat. & reliqua quæ prædicta sunt omnia infert, quæ etiam mortem aliquādo inferunt.

APHORIS. XVIII.

FRigida conuulsiones, distentiones, liuores, rigores febriles.

Nunc de frigida dicit, ostendens eā conuulsiones & distentiones inferre, quæ ex eadem materia, præcipuè frigida oriūtur. Liuores verò infert frigida, quia quæcunque à calore relinquuntur, liuida efficiuntur: quale est cadauer hominis mortui. Rigores item febriles facit, quia condensat superficiem, & cohibet calorem.

APHORIS. XIX.

FRigida, ossibus, dentibus, neruis, cerebro, medullæ dorsali, inimica est. calida verò amica est.

Conatur oſtendere quibus membris contraria & inimica ſit frigida, dicítque, oſſibus & dentibus aliíſque membris quæ ſua natura ſunt frigida, frigidam eſſe inimicam. Sed quomodo oſſa quæ inſenſibilia ſunt, habẽt inimicum? Dicimus, non ſolùm ſenſibilia, ſed etiam inſenſibilia habere inimicũ, vt eſt lapis qui ab igne corrumpitur, & reliqua eiuſmodi. Hac autem ratione dicit frigidam oſſibus, & neruis, dentibúſque ac reliquis quæ per ſe frigida ſunt, eſſe inimicam, quòd frigus frigori, augmento eſt. quæ autem nimis augentur, ſuperflua fiunt, ſuperflua verò ægritudines gignunt, atque ideo frigus frigori inimicum dixit. Dentes enim noſtri habent quandam vim inſitam vt ſentiãt quæ aſſumũt, adeò vt ſiue calidum ſit, ſiue frigidum quod aſſumitur, ſentiant, & quãuis oſſa ſint, habent tamen intus quiddam ſenſibile, ideóq; inimicam habẽt frigidã, & ab ea læduntur. Medulla autẽ dorſalis, cerebrum, aliáq; membra ſuperius poſita, frigida ſunt ſua natura. quare & ipſa, frigidam habẽt inimicam, propter cauſam videlicet antè dictam. Calidam verò his amicam dixit, quia temperies non fit niſi ex contrarijs qualitatibus.

APHORIS. XX.

QVæ perfrixerint, calefaciẽda ſunt, exceptis his quæ ſanguinem profundunt.

In præſenti aphoriſmo docet, quòd ea quæ nimis perfrixerunt, calefacienda ſunt. & nunc laudat calorem in his quæ perfrixerunt. Conſidere-

mus quid velit. Nã & illos affectus ſuprà dictos calefaciendos docet, ſi ex frigore acciderint: illos verò qui ſanguinem profundunt, præcipit nõ calefaciẽdos. Nimirum quia in illis ſuprà dictis, ſoluitur calore frigus: in his autem quibus ſanguis fluit, calor magis aperit & relaxat.

APHORIS. XXI.

FRigida vlceribus mordax eſt, cutem obdurat, dolorem inſuppurabilem mouet, liuorem trahit, rigores febriles, conuulſiones, diſtentiones inuehit.

Frigidam dicit vlceribus eſſe mordacem, quia ſuperficies noſtra neruoſa eſt, & celerius ſentit, ſiue frigus ſiue calorem. Cutem obdurat frigida, quia ſuperficiem conſtipat, & conſtringit. Dolorem inſuppurabilem, ideo facit, quia ſuppuratio ſiue ſanies non fit niſi ex calore & humectatione. Liuorem facit, quia abſente calore liuidũ redditur membrum. Rigores febriles, conuulſiones, & diſtentiones ex ipſo frigore fiunt.

APHORIS. XXII.

NOnnunquam per diſtentionem ſine vlcere, iuuene bene corporato, æſtate media, frigidæ larga perfuſio reuocat calorem. calor autem mala hæc tollit.

Quale id eſt, quod nũc facit Hippocrates? Antè vituperauit frigidam, nunc contrà laudat. Sed iſtud magnorum atq; ſapientum eſt, vt poſt lau-

dent,quod ante vituperauerint. quod Hippocrates nunc de frigida facit.loco ſuo illam vituperauit,nunc loco ſuo laudat.Sed interrogare Hippocratem libet,cur dicat diſtentionem frigida curari,quum ex frigore fiat. quomodo frigus frigore curabitur? & cur dicit diſtentionem ſine vlcere? Sciendũ quòd ſi fuerit vlcus in loco neruoſo,hoc facit diſtentionem,atq; ob id dicit,per diſtentionem ſine vlcere in iuuene bene corporato & carnoſo, (quia idem calidus eſt, & cito euaporationem patitur)media æſtate(quando videlicet caniculares ſunt dies, & euaporatio facilius fit)frigidæ larga perfuſio reuocat calorem,calor autem diſtentionẽ curat,& aufert. Quia omnia illa euaporationem faciebant, dum autem calor euaporatur,frigus magis dominatur,quod affectionem parit.Sed frigidæ perfuſio meatus conſtringit & claudit, qui clauſi ægritudinem & calorem adunãt,calor verò adunatus affectionem tollit.Nam omnis curatio duobus præcipuè modis fit, aut à contrario,aut à ſimili. Sic frigida ſuperfuſa curat frigus, quia frigus calorem conſtringit, calor autem ægritudinem curat.

APHORIS. XXIII.

CAlida,ſuppuratoria vlcerum omnium eſt, excepto vulnere recẽti, ſummum ſecuritatis præſtat indicium,cutem mollit & extenuat, doloré ſedat,rigores & cõuulſiones lenit,diſtentiones mitigat, capitis autem grauitatẽ

ſoluit,oſſibus fractis plurimum prodeſt, ſed præcipuè ijs quæ exuta ſunt:eorúmque maximè ijs quæ vlcera habent capitis, & quæ ab algore vel moriuntur, vel vlcerantur. Nec non repentibus comeſis,ſedi, genitali,vtero, veſicæ,opitulatur. His calida amica & decretoria eſt, frigida inimica atque interimens.

Oſtendere vult Hippocrates, quid efficiat calida,& quibus affectibus amica ſit, dicítq; quòd ſuppuratoria eſt. Suprà enim dictum eſt, omne quod putrefit,â calore putrefieri. Excepto vulnere recenti,dicit, quia in tali malũ eſt calidam adhibere:quum enim calor calori additur,maior fit putrefactio. Vulneratis recenter,ſi calidam adhibueris, vberius fluet ſanguis. Sed poſtquam ſteterit vulnus & doluerit, calida purgantur & reparantur. Cutem mollit & extenuat,& aliquando ſine dolore rumpit. Vnde etiam in abſceſſibus calida adhibemus præſidia. Dolorem ſedat,quia calor mediocris mitigat dolorẽ. Rigores,conuulſiones, & diſtentiones curat, quia contraria contrarijs remedio ſunt. Capitis grauitatem ſoluit, quia grauitas capitis ex craſſo humore fit, quem calor reſoluit. Oſſibus fractis plurimum prodeſt. Tripliciter autem contingit oſſa frangi: Aliquando enim rumpitur & cutis & os,ſed os non exit. Aliquando rumpitur cutis & ſimul os,ac medulla foras erumpit. Vnde ſpes nulla eſt. Aliquando verò non rupta cute,os frangitur. In iſtis ergo ſo

mentationes oportet adhibere. Maximè ijs quæ vlcera habent capitis, prodeſt calida, quòd cerebrum frigidum ſit & humidum. Et quæ ab algore moriuntur vel vlcerãtur curat calida. Item repentia comeſa (quæ græci herpetes dicunt) curat calida. Aliud verò eſt herpes, & aliud ignis ſacer. Eis ergo quę vlcerata ſunt iubet Hippocrates admouere calidam, vt magis putrefiant, quia ex bilioſo fiunt humore. His autem quæ ſine vlceratione ſunt, non præcipit adhibere calidam, quia ex calore & humectatione fit eruptio. Sedi, genitali, vtero, & veſicæ opitulatur calida. Sed paulatim adhibenda eſt, quia hæc loca neruoſa ſunt & frigidæ naturæ, & ob id frigida eſt inimica, calida verò amica, quia calore gaudent & reparantur. Atque ideo congaudẽt genitale & vterus calore, quia reparantur. & quò maior fuerit in eis concuſſio caloris, eò magis gaudent, adeò, vt aliquando triſtetur natura, non debilitetur.

APHORIS. XXIIII.

VSus frigidæ, vbi ſanguis profunditur aut profundetur: attamẽ non quà effluit, ſed iuxtà inijciẽda eſt. Quinetiam vbi inflammationes ſunt, vel inflammina, ad rubrum, cruentúmve tendentia, ſanguine recenti. Nam veteribus quidem nigredinem affert. Ignem etiam ſacrum non exulceratum, iuuat: exulceratum, lædit.

Si cui ſanguis è naribus fluat, illi frigidam a-

quam in nares immittamus,& ſi forſan non ſiſtatur ſanguis,iterum illi frigidam in faciem aut caput immittam. Sed timeo ne ad cerebrum perueniat,& lædat potius quàm iuuet. quidnam ergo faciendum? Conſiderabo locum vnde fluxus eſt:hoc eſt,ſi è dextera nare fluat,hepati adhibebo frigidam aquam. Si verò è ſiniſtra,ſpleni ſimiliter adhibebo. Sed illud conſiderandum eſt, ne forſitan tumor ſit, & lædat potius quàm iuuet. Et ſi ruborem fecerit in facie, ſuperfuſa frigida, deſinit rubor,vbi ſanguis effuſus fuerit. In vulnere verò nigro contraria eſt frigida. Ignem ſacrum (quem eryſipelas dicũt) non exulceratum iuuat. plus enim ſanguinis habet quàm choleræ:ſed vlceratum lædit:quia plus habet choleræ quàm ſanguinis. Et dum frigidam ſuperfundis,cohibes calorem,& celeriter putrefit.

APHORIS. XXV.

FRigida qualis nix,aut cryſtallus pectori inimica eſt,tuſſes mouet & ſanguinem,& deſtillationem. Tumores articulorum & dolores ſine vlcere, atque etiam podagricos dolores, & conuulſa, aqua frigida largè affuſa,magna ex parte leuat:ſoluit dolorẽ & extenuat. Torpor enim mediocris dolorem mitigat.

Ponit hic Hippocrates niuis & cryſtalli comparationem cum frigida. Cõſideremus ergo quid ſit nix,quid cryſtallus & quomodo fiant. Nix eſt aër in pluuiam reſolutus,glacialium vẽtorum fri-

gore, ſuperiora aëris perflantium cõſtrictus. Cryſtallus gemma eſt luciditſſima, quæ fit ex glacie multis annis in montibus concreta, hoc eſt, quum viginti aut triginta annos congelata eſt, vim liquoris amittit, vnde frigidiſſima eſt. Hanc ergo Hippocrates in exemplum ſumpſit. Dicitq; Si quis frigidam potauerit, vt ſolẽt nonnulli niuem comedere, inimica & contraria eſt, præcipuè pectori, quod ſua natura frigidum eſt: & hæc facit in eo qui eam biberit, tuſſes, ſanguinem & deſtillationem. Sed quomodo ſanguinem mouet frigida, quum multò magis conſtringere debeat? Nimirum quia tuſſis nimia venam rumpit. Item nimium frigus ex compreſſione deſtillationem generat, quæ ex frigore ferè ſolet oriri. Tumores articulorum & dolores ſine vlcere, & podagrici dolores, & conuulſiones, ſi frigidam largè ſuperfuderis, curãtur: cuius rei ratio iam ſuprà dicta eſt. Si enim affectiones ſint è frigido humore, adueniens feruor euaporationem caloris facit, frigida verò conſtringit & cohibet calorem, calor craſſitudinem ſoluit & extenuat. Item frigida ſuperfuſa torporem quendam facit, torpor dolorem mitigat.

APHORIS. XXVI.

AQua quæ citò caleſcit, & citò frigeſcit, leuiſſima eſt: quam oportet bibere eos qui noctu admodum ſitiunt. & ſi ſuperdormierint, bono eſt.

Nunc Hippocrates de virtutibus aquarũ agit. Sunt autem multæ aquarum differentiæ, quædã

enim ſunt marinæ,quædã ſulphureæ, aliæ nitroſæ,aliæ albæ. Sunt item puteales. Aliæ præterea ſunt aquarũ differẽtię,aliæ enim ſunt lucidæ,alię turbulentæ:aliæ itẽ leues,aliæ graues.Sic nũc dicit Hippocrates, Si alicui ſitienti volueris dare aquam,coques duas aquas, & quæ celerius calefacta fuerit, celerius item frigefacta, ea detur, quia leuior eſt.& quando dabis nocte,ſi ſuperdormierit is qui bibit,optimum eſt. quia calor ad vitalia confugit,& nihil aquæ frigus lædit.

LIBER SEXTVS.

APHORISMVS. I.

MEnſes ducuntur ſuffitu aromatorum. quæ ſæpe ad alios vſus reciperentur, niſi caput tentarent.

Abſoluta atque digeſta particula quinta, neceſſarium eſt ad ſextam tranſire. In quinta particula docuit nos Hippocrates, differentias vrinarum & veratri. Item qualitates calidæ & frigidæ. Nũc migrans ad ſextam particulam, de muliebribus affectibus vult tractare. Sunt tamen nõnulli, qui dixerunt Hippocratis non eſſe hunc ſextum librum, ſed adiectum ab alio quopiam, propterea q̃ in hoc libro dicatur, ex mulſo cognoſci vtrum mulier grauida ſit an non. Sed quare hoc dixerit Hippocrates, ratio infrà reddetur. Qui autem hoc dicunt, conuincuntur per Galenum, qui dixit librum hunc ſeptem habere particulas, neque plures, neque pauciores. Item hæc de mulierum affectibus particula, Hippocratis eſt. quia conueniebat eum etiam de mulieribus aliquid tradere, de quibus nullus tam aptè tractaſſet quàm Hippocrates hic tractauit. Manifeſtum eſt ergo hunc ſextum librũ Hippocratis eſſe. Sed videamus cur dicat menſes ſuffitu aromatum duci, dicamúſq; quid ſint mẽſtrua. Nihil ſanè aliud quàm cõſueta mulierum purgatio, quæ inuenit prouida natura, quia mulieres nimia putredine abundant.

menſtrua autē abundantis materiæ ſunt purgatio. Sūt autem quædam venæ quæ ab hepate ad matricē deſcēdunt, deferentes menſtrualem ſanguinem, quæ aliquando ex craſſa viſcoſáque materia, aut ex tumore occluduntur, & mēſtrua retinentur. Sed quæ ſint iſta aromata, aut quomodo iubeat fieri, nūc doceamus. Aromata ſunt, ſpica Indica, cardamomū, calamus aromaticus, ſtyrax. ex quibus iubet fieri trochiſcos, & mitti in vas fictile, in quo ſint carbones, cuius orificium vuluæ orificio apponatur, ne vapor foras exeat, ſed intus permaneat. Aromata enim calida ſunt, & conſtipata relaxant, craſſa extenuant. & conſtricta aperiunt, ac menſtrua prouocant. & ideo vtilia ſunt omnia aromata, ſed capitis grauedinē faciunt, quia calor ſemper ſuperiora petit.

APHORIS. II.

MVlier prægnans ſanguine miſſo ex vena, abortum facit: & magis, ſi fœtus auctior eſt.

Hoc docet, dum in vtero habet mulier ex ſanguine menſtruali nutritur in vtero infans, & ſi ſubtractum fuerit id ex quo nutritur, hoc eſt, ſanguis, quomodo non abortum facit mulier? Maximè verò ſi fœtus auctior fuerit, qui magis indiget nutrimento.

APHORIS. III.

MVlieri grauidæ capi ab aliquo morbo acuto, letale eſt.

Mulier multis modis propter acutam ægritudinem abortit. Primùm, quia nutrimētum infan

ti non miniſtratur. Deinde,quia ſæpius exagitatur mulier. Tertio,quia duas res ſimul ferre non poteſt, infantem videlicet, & acutam ægritudinem. Nam vtrumque debilitat.

APHORIS. IIII.

MVlieri ſanguinẽ euomenti,ſi mẽſtrua erumpunt, ſolutio accidit.

Si cui mulieri ſanguis è ſuperiore parte manauerit, id eſt, per vomitum: & menſtrua ſubſecuta fuerint, deriuatio fit à loco ſuperiore ad inferiorem,per menſtruorum fluxum.

APHORIS. V.

MVlieri menſtruis deficientibus,ſi ſãguis è naribus fluxit,bono eſt.

Mulieres ſingulis mẽſibus menſtrualem habẽt purgationem. Si autẽ non euenerint menſtrua,& ſanguis è naribus manauerit,bono eſt: quia quanuis ſecundũ naturam per menſtrua videlicet non euacuetur ſanguis,euacuatur tamen per nares.

APHORIS. VI.

MVlieri prægnãti ſi aluus nimium fluxit, periculum faciendi abortum imminet.

Multis modis abortit mulier prægnans ſi cucurrerit plurimum. Primum, quia matrix & inteſtina ſitu ſuo vicina ſunt & ſibi inuicem cõpatiũtur. Deinde,quia debilitas cõcutit fœtum. Tertiò ex ipſo loco,quia leuatio concuſſionem facit.

APHORIS. VII.

MVlieri quam vitia vteri infeſtant,

aut quę difficulter parit, ſi ſternutamentum ſuperuenit, bono eſt.

Videamus quot ſint vitia vteri, & de quibus Hippocrates hic loquatur. Multa nanq; ſunt vteri vitia, aut è fluxu ſanguinis, aut ex tumore, aut ex ſpiritu flatulento. Nunc Hippocrates de illo loquitur vitio quo vterus ex ſpiritu flatulẽto dolet, & ad ſtomachum trahitur. Tunc ergo ſi aut per artem, aut per ſe ſternutatio accidat, reſoluit dolorem, duabus de cauſis. Primum, quia motus calorem excitat, calor relaxat. Deinde, quia exagitatio repreſſionem facit. Quare autem ad facilitatem partus bona eſt ſtemutatio? Exemplo hoc diſcas & ſimilitudine. Sit arbor poma ferens, ſi illius ſumma partes concuſſeris, decident poma. Sic etiam & vterus, cuius nerui originem habẽt à cerebro, neruoſus eſt, vnde etiam infantem continet, ſi autem concutiatur, emittit id quod continet, id eſt, infantem.

APHORIS. VIII.

SI mulieri mẽſes decolores nec ſemper eodem tempore proueniũt, purgatione opus eſſe ſignificatur.

Conſideremus quid ſint menſtrua, aut quare per ſingulos menſes hæc purgatio fiat, aut quando ſecundum naturam. Menſtrua ſunt purgatio totius corporis muliebris. Prouida enim natura hæc inuẽnit, quia mulier ſuperfluis humoribꝰ plẽna eſt, & niſi menſtrua fluerent, mulieres ſanæ non eſſent. Vnde dicitur: Mulieres vnde gaudẽt, inde triſtantur: & vnde triſtantur, inde gaudent.

Itaq; per ſingulos menſes triſtantur, quod eſt vtile earum naturæ, & inde etiam gaudent, quia pulchræ fiunt. Triſtantur etiam ſi menſtrua non fluant, hoc eſt, ſi nulla eis fuerit humiditas. Quemadmodum tinctor acceptos rudes pannos, frigida aqua candidos facit, & qui antè arentes horrebant, bene loti nitent. Aliquæ mulieres ſingulis triginta diebus purgantur, & durat earum purgatio dies ſeptem. Aliquæ verò ſingulis viginti diebus, quarum purgatio quatuor diebus durat. Non autem eodem modo omnes, quædam enim, vt dictum eſt, citiùs, quædam verò tardiùs. Sed ad quotum vſque ætatis annum purgantur? Aliæ vſque ad annum quadrageſimumquintum, aliæ vſque ad quinquageſimum. Sed redeamus ad inſtitutum negotium, & inquiramus vnde cognoſcetur menſes eſſe decolores. Faciam ſupponi linteolum nouum in quo ſuſcipiatur ſanguis menſtrualis, & pòſt diluens aqua ſiccabo, & videbo vtrum ex bile ſit tinctum, aut melancholia, aut phlegmate: & ex quo videro infici menſtrua, congruentem dabo humorem, & purgabo ſecũdum rationem. Si verò non adhibuero purgans medicamentum, quoties non fluxerint menſes conſuetis diebus, venam incîdam.

APHORIS. IX.

SI mulieri vtero graui mammæ ſubito extenuantur & areſcunt, abortus ſequitur.

Dum mulier in vtero habet, vena quæ egreditur ab hepate & cõcaua vocatur, diuiditur in du-

as partes, vna ad mamillas fert ſanguinem, qui propter loci poſitionem in lac mutatur, altera ad vterũ. Nam antea non nutritur lacte infans dum adhuc in vtero eſt, vt dũ natus fuerit, habeat vnde ſuſtentetur. Et tale quid patitur in iſtis natura, quale paterfamiliâs dum vult egredi ciuitatẽ, prius ſibi cibũ tranſmittit, vt dum egreſſus fuerit, habeat vnde viuat. Sic & natura partem ſanguinis tranſmittit ad mamillas, & partẽ ad vterum. & quòd mamillæ areſcunt ac extenuantur, ſignificat eſſe indigentiã nutrimenti infantis, qui indigentiam non ferens, ſe voluendo rumpit mẽbranas, quibus in vtero continetur, & ſibi ad natiuitatem viam parat ac foras exit.

APHORIS. X.

MVlieri grauidæ geminis, ſi altera mamma extenuetur, alterũ, amittit. & ſi dextra mamma extenuata eſt, marem: ſi ſiniſtra, fœminã amittit.

Si altera mamilla extenuetur, hoc eſt, vtraque ſignificat, quòd geminos fert in vtero. & quæ harum mamillarum prima extenuata fuerit, ex ea parte amittitur infans mortuus, id eſt, ſi dextera, maſculum amittit mortuum, & fœminam parit. quia maſculus in dextera iacet parte, fœmina in ſiniſtra. Si verò extenuetur ſiniſtra, fœminã amittet mortuam, & marem pariet.

APHORIS. XI.

SI mulier non prægnãs, non puerpera, habet lac, mẽſtrua eius defecerũt.

Superius docuimus, venam eam quæ ab hepate egreditur, in duas diuidi partes. Nũc videamus quomodo sanguis in mamillas veniens, in lac cõuertitur. Sciendũ, quòd immutatur sanguis propter loci qualitatem vel positionem. sicut & nũc in mamillis lac fit, quæ eodem modo se habent vt spongia. & quemadmodum spõgiæ habẽt cauernas, sic & mamillæ tenues habent venas, quæ sanguinẽ recipiunt. & quia candidæ sunt & crassæ, mutatur sanguis in lac. verùm quum sine conceptu lac fit in mamillis, significatur, ꝙ propter aliquam operationẽ, pars sanguinis quæ ad vterum deferebatur, ad mamillas dirigitur.

APHORIS. XII.

QVibus mulierib⁹ sanguis in vbera colligitur, insaniam indicat.

Hoc docet, Si alicui mulieri sanguis in mamillis fuerit, & non valuerit illud in lac immutare, qualitas ipsius ascẽdit ad cerebrum, & infert insaniam, hoc est, mentis alienationem.

APHORIS. XIII.

SI nosse libuerit an mulier grauida sit, mulsum ei bibẽdum dato, quum itura cubitum est. Pòst si venter torquetur grauida est: Sin minus, non est.

Multi, vt suprà diximus, per hunc aphorismum decepti, dixerunt nõ esse Hippocratis hanc sextã particulam, sed ab alio quopiam adiectam, propterea quòd Hippocrates cuiusque naturam per interiora rimatus sit, hic autẽ contra morem suũ, adfert extrinsecus petita medicamenta, quũ per

mulſum aliquid probandū indicat. Nos verò hāc ſextā particulam Hippocratis eſſe aſſerimus, quia ab ipſius ſtilo non diſcrepat, & habet promptiſſimè diſtinctam aphoriſmorum ſeriem. Ergo inter ſeptem particulas hæc quoq; collocanda eſt. Sed reuertamur ad rem, & videam⁹ quare iubeat mulſum dare mulieri dormituræ &c. Sciendum itaq; vterum & inteſtina vicina & finitima eſſe. Mulſum autem bilem excitat, bilis verò ſpiritum flatulentum ſoluit. & quia, vt diximus, inteſtina, & collum vteri, atque veſicæ finitima ſunt, ſi in vtero habet mulier, mulſum premet meatus. ſpiritus ergo flatulentus egredi non poterit, qui faciet vt venter torqueatur. Si verò in vtero non habuerit mulier, ſpiritus ille egredietur.

APHORIS. XIIII.

MVlier ſi marem gerit, rubicunda eſt: ſi fœminam, pallet.

Bene rubicūda eſt, quæ marem vtero fert, quia magis calidus eſt mas, quàm fœmina.

APHORIS. XV.

SI mulieris prægnātis vterum ignis ſacer infeſtat, letale eſt.

Ignis ſacer acuti morbi ſpecies eſt, qui ſi mulieri in vtero habenti acciderit, mortem infert. quia duas res natura ferre non poteſt, morbum videlicet acutum, & infantem.

APHORIS. XVI.

QVæ præter naturam tenues vterum gerūt, abortū faciunt, priuſquam fœtus augeſcat.

Mulieres præter naturā tenues vterum habent marcidum & flaccidum, adeò, vt vteri latera laterib⁹ penè coniungantur. Vnde fit, vt fœtus vbi iam auctior redditur ab vtero angusto quodāmodo quasi exprimatur, & sic abortire videntur.

APHORIS. XVII.

QVæ præter naturam crassæ concipere nequeunt, ijs vteri os ab omento comprimitur. Itaque impleri donec extenuentur, non possunt.

Hoc dicit in præsenti aphorismo, quòd quæ nimis crassæ sunt, non possunt concipere, præ nimia crassitudine: quia obturatū & omento compressum est secundum orificium vteri, (duo enim sunt orificia) & non pertingit semen ad locum competentem, aut si fortè pertingat, præ nimia crassitudine expellitur.

APHORIS. XVIII.

MVlieres quæ mediocriter corpulentæ, abortum faciunt, secundo mense aut tertio, sine causa manifesta, ijs acetabula vteri plena mucoris sunt, ita, ne fœtum cōtinere possint: sed præ suo pondere prærumpat, elabatúrque partus necesse est.

Hoc docet in præsenti aphorismo Hippocrates: Si secundo vel tertio mense mulier abortiat sine causa manifesta, hoc est, casu qui solet eue-

nire, acetabula vteri plena mucoris ſunt, ex craſſitudine & pondere humoris. Nam acetabula ex illa ſunt vena quæ ab hepate ad vterum deſcendit: illa enim in multas diuiditur, quæ ad vterum perueniunt, & ſunt circa infantem intentæ. Vnde mulier dum parit tribus modis patitur dolorem: vno, quia iſtæ venæ rumpuntur: deinde, quia oſſa illa aperiuntur: tertio, quia cum vi deſcendit fœtus. Nam conceptus hoc modo fit. Conuenit ſemen viri in vuluam mulieris, ex quo & mundiſſimo ſanguine menſtruo, per purgationem fit quidam globus in vtero. Sed quid prius in vtero formatur? Dicimus, quòd venæ & arteriæ. Sed quomodo? Si venæ ab hepate habent originem, & arteriæ à corde, dum non eſt principium, quomodo id erit, quod à principio procedit? Reſpondemus, primùm hoc curare naturam, vt poſſit miniſtrare nutrimẽtum per totum corpus: prius ergo fit per quod miniſtratur alimentum, quàm id cui miniſtratur. Pone, exempli cauſa, eſſe patrem familiâs qui habet hortum in loco arido, qui cogitat & perpendit ſecum locum eſſe aridum, & quòd in eo adueniente æſtate non poterit naſci holus. quid ergo facit? pone eſſe foueam ante hortum vnde aquam diducet per fiſtulas, ſed prius aquam colligit fouea in vnum, qua collecta dirigit eam per fiſtulas ad hortũ. Sic & natura prius format venas & arterias, pòſt hepar & cor, vt dũ hæc facta fuerint, habeat per quod miniſtret nutrimentum toti corpori. Rectè ergo poſuit Hippocrates tres mulierum differentias, quum dicit præter naturam tenues cõcipere quidem, ſed ab-

ortire: præter naturam craſſas nullo modo concipere, & per hoc non abortire: mediocriter autem corpulentas concipere, & non abortire niſi aceta-bula vteri plena mucoris fiant.

APHORIS. XIX.

SI vterus in coxa poſitus ſuppuratur, linimẽtum recipiat neceſſe eſt. Fœtus qui mares ſunt, parte vteri dextra continentur: qui fœminæ, magis ſiniſtra.

Vterus in coxa poſitus ſi aut intus, aut foris ſuppuretur, ne fœtus, ſi forte habuerit, moueatur, thimiama ei adhibebis, cum lentiſco, aut aliquo ſimili. Multis autem de cauſis mares in dextera parte iacent: Primum, quia virtus ibi maior eſt: deinde, quia calor fortior. Sed quæras, quomodo calor in dextra eſt, quũ cor in ſiniſtra iaceat? Reſpondemus, licet in ſiniſtra iaceat cor, calorem tamen tam dextræ, quàm ſiniſtræ miniſtrat. Dextra enim dupliciter calida eſt, primo, ab hepate: deinde, à corde. Ideo maſculi in dextra, fœminæ autem in ſiniſtra iacent.

APHORIS. XX.

SI ſecũda procidit, ſternutatorio apposito nares & os apprehendimus.

Nunc procidẽtiam, præfocationem appellans, præcipit, vt quoties ſecunda prociderit, ſternutamenta naribus inijcias, & claudas os & nares, vt qualitas ipſa cerebrum attingens, celeriter poſſit extenſionem reprimere.

APHORIS. XXI.

MVlieri in vtero habenti, tenaſmus innatus, abortire facit.

Tenaſmus innatus dicitur laxitudo inteſtini: alij vocant conatum. fit verò ex acido humore. nemo autem ignorat inteſtinum & vterum vicina eſſe. & propter inteſtinorũ hanc eleuationem, ſæpe abortit mulier habens in vtero, patiendo hanc affectionem.

APHORIS. XXII.

SI menſtrua ſiſtere placeat, cucurbitulam grãdem appones ad mãmas.

Aliud eſt reuulſio, aliud deriuatio. Reuulſio eſt quoties è dextra ad ſiniſtrã trahitur ſanguis. Deriuatio quoties ex ſuperioribus ad inferiora, aut contrà. Nunc quoque deriuationem fieri iubet. & quoties fuerit fluxus menſtruorum vltra modũ, ad mammas præcipit poni cucurbitas, id eſt, ventoſas, vt poſſit ſanguis ex inferioribus ad ſuperiora trahi. Nam ſcimus mamillas cum vtero habere quandam communionem.

APHORIS. XXIII.

QVæ vterum gerunt, ijs vulua ſe comprimit, & orificiũ clauditur.

Notum eſt quo modo ſita ſit matrix. duo enim habet orificia, vnum interius, alterum exterius, in quod ingreditur viri veretrum. nam in illud interius non ingreditur, ſed matrix trahit ad ſe ſemen, quemadmodum ventoſa. matrix autem pòſt tam firmiter clauditur, vt dum in vtero habet mulier non concumbat cũ ipſa vir. oria

ficium ergo vuluæ tribus de cauſis clauditur. Primò, vt non ingrediatur ventus & corrumpat infantem. Secundò, vt non deſcendat fœtus, ante tempus. Tertiò, vt ſanguis mẽſtrualis in loco detineatur, vt dum enixa fuerit, habeat natura pondus quo deponat infantẽ. Nam ſi decurrant mẽſtrua, non habet vnde nutriatur infans, & diſcuſſus moritur. Tres enim ſunt membranæ, quibus detinetur in vtero infans libratim per vmbilicũ pendẽs. Prima ſubter infantem ἀμφιβεβλημένον, ſecũda ἐπιφυκὸς, tertia ὑποχώριον dicitur.

APHORIS. XXIIII.

MVlieri grauidæ ſi lac effluit è mãmis, fœtũ imbecillum eſſe ſignificat. at ſi mammæ ſint firmæ ac ſolidæ, fœtũ eſſe validiorẽ ſignificatur.

Bene dicit imbecillum fœtum. Nam propter nimiam lactis emiſſionem debilitatur, quia dum effluxerit ſanguis, non habet vnde nutriatur. Si autem firmæ ac ſolidæ fuerint mammæ, ſignificatur, quòd ad matricem ſecundum naturam defertur ſanguis. Vnde nutritur fœtus, & mamillæ ſunt ſecundum naturam duræ.

APHORIS. XXV.

QVæ abortũ facturæ ſunt, ijs mãmæ extenuantur.

Si mulieris vbera attenuentur, ſignificatur abortum fore. quia indigentia ſanguinis in illis eſt, ex ſanguine autem nutritur fœtus in vtero, quo deficiente, fœtus per abortum eijcitur.

APHORIS. XXVI.

SI mammæ denuo dureſcant, dolor in mãmis fatigabit, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus. Itáq; non facit abortum.

Hoc dicit, ſi mammæ extenuatæ denuo dureſcant, vbera dolẽt propter communionem venarum: oculi verò, propter affinitatem neruorum. & non abortit mulier, quia quanto duriores fuerint mãmæ, tanto arctius os matricis, de quo ante diximus, clauditur, & fœtũ continet vſq; ad tẽpus.

APHORIS. XXVII.

QVibus os vteri durũ eſt, iſs compreſſum id eſſe neceſſe eſt.

Hoc eſt quod ſuprà diximus. Quia quanto durius eſt vteri os, tanto magis concluditur, & ſimiliter prodeſt.

APHORIS. XXVIII.

QVæ vterum gerentes, à febribus capiuntur, valdéq; extenuantur ſine cauſa manifeſta, hæ difficulter pariunt, & cum periculo: aut abortum facientes periclitantur.

Mulieres in vtero habẽtes, ſi à febre acuta corripiuntur, aut periculoſè pariunt, aut abortiunt. Vno enim patiente, alius ſimul patitur. Totum enim corpus patitur propter febrem, patietur & matrix quæ ex ſe cauſam non habuit, patiente autem matrice, cũ periculo aut pariũt, aut abortiũt.

APHORIS. XXIX.

SI profluuio muliebri conuulsio aut animæ defectio superuenit, malè est.

Hoc dicit: Si fuerit sanguis menstrualis secundum naturam, totius corporis purgatio est: si verò præter naturam fuerit, cõuulsionem facit, aut animæ defectionem. Conuulsio enim hoc loco ex inanitione fit.

APHORIS. XXX.

SI menstrua immodicè fiunt, morbi accidunt: & si non fiunt, morbi matricarij accidunt.

Alio atque alio modo dicit ex menstruis fieri ægritudines, si immodicè fluxerint, & si non fluxerint. Nam si immodicè fiant, erunt ægritudines: quia multum debilitatur corpus. Si autẽ non fluxerint, ex matrice significat fore ægritudinẽ, cuius venæ clausæ sunt, aut ex crassa materia, aut ex tumore acetabulorum, quæ faciunt redundare sanguinem menstrualem per totum corpus, ex quo gignuntur ægritudines.

APHORIS. XXXI.

VTeri aut recti intestini inflammatione, vrinæ stillicidium accidit.

Sciendum, collum matricis, & collum vesicæ, & rectum intestinum sibi inuicem vicina esse. Inflãmata ergo matrice, vel recto intestino collum vesicæ angustum redditur, & vrina more consueto non egreditur. Quid verò aliud est vrinæ stillicidium, quàm angustia vesicæ, ex qua fit vt ho-

mo guttatim mingat?

APHORIS. XXXII.

REnibus purulentis vrinæ ſtillicidium accidit.

Hic ex proprietate & qualitate loci patientis, accidit ſtillicidium vrinæ.

APHORIS. XXXIII.

IEcoris inflammatione ſingultus ſequitur.

Singultum diximus duobus modis fieri, aut ex repletione, aut ex inanitione: nunc ex inanitione fit. Inflammato enim iecore, inflatio atque ſuperfluitas ad ſuperiorem partem redundat.

APHORIS. XXXIIII.

EIs quæ corruptæ ſunt, mamillæ ſiccæ fiunt.

Commẽtarium hic deſideratur. Et aphoriſmũ hunc alij libri non habent.

APHORIS. XXXV.

SI mulier non concipit, & ſcire placet an concipere poſſit, veſte obuolutã ſuffies infrà. Nam ſi odor trãſmitti per corpus ad os & nares videbitur, non eſſe ſua culpa ſterilẽ cognoſces.

Antiquis temporibus nullus procedebat ad altare, niſi ex leuitico genere aut regio. Cuius rei philoſophi & rationales medici hanc tradunt rationem, vt ſi mulier potuiſſet cõcipere & vir generare, coniugio iungerentur. Si verò coniuncti matrimonio non poſſent liberos procreare, volẽ-

tes cognoſcere vtrum viri culpa eſſet an mulieris faciebant tres trochiſcos ex aromatibus, cooperientes mulierem, fortiter conſtrictam in loco, & incendentes trochiſcos infrà ſuffiebant, vt odor per corpus tranſmitteretur ad nares. Et ſi confitebatur mulier & in os aut nares perueniret odor, duæ res ſignificabantur: vna, quòd non haberet in vtero: altera, quòd non ſua culpa, ſed viri eſſet ſterilis. Nam ſi matricis culpa fuiſſet, aut præfocatæ à tumore, aut ab humore oppreſſæ, odor ſuperiores partes pertingere non potuiſſet. Et tũc viro adhibenda eſt cura, non mulieri.

APHORIS. XXXVI.

SI mulieri grauidæ mẽſtruæ purgationes erumpunt, fieri non poteſt vt fœtus bene valeat.

Si mulieri dum in vtero habet, menſtruæ purgationes erumpũt, ſignificatur fœtum debilem, atque languidum eſſe. Nam ſanguis menſtruus fœtus eſt alimentum.

APHORIS. XXXVII.

SI mulieri mẽſtruæ purgationes nõ prodeunt, nec horror, aut febris ſuperuenit, & faſtidia accidunt, grauidam eſſe arbitrare.

Vult oſtẽdere Hippocrates, quibus ſignis poſſimus cognoſcere mulierẽ eſſe grauidam, dicitq́, Si ſine horrore & febre fuerit mulier, & mẽſtrua non prodierint, grauida eſt. Febris enim ex cõceptu ſedatur. Faſtidia verò nũc vocat appetitum

malũ. Nam aliquæ mulieres, in initio conceptus, appetitum malignũ habent. adeò, vt etiam terrã comedant. Sed vnde hoc fit? Nimirum, quia in initio recentis ipsius sanguinis qualitas repressa inficitur, & fit acida, ac titillat, & appetitum excitat: pòst verò vbi creuerit fœtus, ad nutrimen tũ descendit, vnde & fastidiũ patiuntur grauidę.

APHORIS. XXXVIII.

MVlieres quæ præhumidos habent vteros, concipere nequeunt. quæ etiam frigidos spissósque habẽt, nõ concipiunt, fœtus enim extinguitur. Necnon sicci & admodum calidi concipere nõ possunt, genitale enim semen corrumpitur ob inopiam alimenti. quæ autem ex vtrisq; modicè temperatos obtinent vteros, hæ valent fœcunditate.

In præsenti aphorismo triplicem mulierũ differentiam cupiens declarare Hippocrates, dicit, Mulieres præhumidos & frigidos spissósque habentes vteros, nõ concipiunt, donec extenuẽtur. quia ex nimia crassitudine nõ retinetur semẽ, sed expellitur. Item quæ siccos & calidos habuerint vteros, non concipiunt. quia humidum semen acceptũ, à siccitate vteri consumitur. Hæ verò quæ secundum mediocritatem vel æqualitatẽ temperatos habuerint vteros, illæ concipiũt. quia nihil est quod conceptui repugnet.

APHORIS. XXXIX.

QVæcunque in pubertate incumbe-

re meditantur, barbescunt: & quicunq; in pubertate succumbere meditãtur, nõ barbescunt.

Nouit naturæ sagaciſſimus inſpector Hippocrates, quòd mulier quum pubeſcit, ſi fœmineo nõ moueatur appetitu, ſed magis maſculino, hoc eſt, ſi non cupiat ſuccumbere vt mulier, ſed magis incumbere vt vir, ſine dubio inde barbeſcit. Maſculus autẽ quum pubeſcit, ſi maſculino non moueatur appetitu, ſed magis fœmineo, hoc eſt, ſi non cupiat incumbere, vt vir, ſed magis ſuccũbere, vt mulier, ſine dubio inde non barbeſcit.

APHORIS. XL.

MVlier ambidextra non fit.

Multi authores hic multa ſenſerũt. Galenus dicit Amazones dextram mamillam incidere aut exurere ſolitas, vt plurimo alimento ad manum vicinam veniẽte, maior ei ineſſet virtus, quæ alioqui debilis erat. Ambidextra ergo non inuenitur mulier, hoc eſt, tantum valens ſiniſtra manu, quantum dextra. Quod tamen aliquando viris contingit, qui calidi ſunt, mulieres autem frigidæ ſunt.

APHORIS. XLI.

PAri modo vel maribus euenit, aut enim ob corporis laxitatem diffla-tur euaneſcítque ſpiritus, ne ſemen genitale tranſmitti poſſit, aut ob ſpiſſitudinem humor foras non decedit, aut ob frigiditatẽ foueri non patitur, vt ad eum

colligatur locum: aut ob nimium calorem hoc idem accidit.

Absoluto sermone de mulieribus, necesse fuit ad viros migrare. Sed quia de triplici mulierum qualitate latius explicatum est, nunc quoq; de virili semine videamus, & quid hic locus contineat discutiamus. Dicit enim in viris similiter euenire, vt in mulieribus, vt aut ex nimia quãtitate ac spissitudine, aut nimia corporis laxitate, semine vuluę iniecto, non concipiat mulier: qui verò mediocriter temperato sunt corpore, hi possunt generare. Duæ autem superiores virorum species non generant: aut propter corporis laxitatem, quia tenue semen foras euaporatur ac euanescit, & non miscetur semini muliebri: aut propter spissitudinem humoris, quia non quantum oportet foras decedit: aut propter frigus, quod ex nimia tenuitate efficit, vt semen non eijciatur & congregetur in profundo matricis: aut propter spissitudinẽ humoris & vaporis qui efficit semen aquosum & nimis tenue, & non concipit ex eo mulier.

APHORIS. XLII.

VIri semen aquæ iectum si supernatat, aquosum & nimis tenue est, nec concipit ex eo mulier.

Antiquis temporibus, vt suprà diximus, certissimo indicio ostendebant medici, vtrum viri culpa an mulieris esset sterilitas in cõiugio. Sed quia de mulieribus illic dictum est, dicendum hic est de viris. Considerabit ergo medicus, vtrum antè susceperit filios, an non. Et si ante susceperit, aut

ex vxore,aut concubina,erit culpa mulieris:ſi verò antè non ſuſceperit, mittatur ſemen ipſius in aquã,& ſi ſupernatauerit,aquoſum & tenue eſt, nec aptum conceptui.Non enim concipit ex ſemine mulier, niſi fuerit mediocriter ſpiſſum, & craſſum,vt ſuperius de mulieribus dictũ eſt. Sed hoc quod ſpiſſum non eſt,craſſum & ſpiſſum reddetur,donec ad mediocritatem redigatur.

APHORIS. XLIII.

LAc febricitãti dari, aut caput dolenti,malum eſt:& quibus pręcordia ſuſpenſa murmurãt, & ijs qui ſitibũdi ſunt. nocet etiã quibus per febres acutas bilioſæ deiectiones prodeunt, & quibus ſanguinis multi facta deiectio eſt.

Videamus quot qualitates in ſe contineat lac, & vtrum de omni lacte loquatur Hippocrates. Sciẽdum,quòd lac in ſe tres habet qualitates. eſt enim calidum, humidum & frigidum. Sed quomodo poteſt fieri,vt duo cõtraria in vno eodémque corpore reperiantur? Dicimus,id fieri potentia,non actu. Diuerſis enim temporibus diuerſæ qualitates mutãtur. Nam butyrum calidum eſt. vnde in conſtipatione thoracis,quãmaximè pleuriticis ad maturandum atque purgandum rheumatiſmum offerimus.Caſeus frigidus eſt, Serum humidum.ergo in diuerſis ſunt hæ qualitates,nõ in eodem. Et lac dum mulgetur calidũ eſt, dum autem conſtiterit,frigidum efficitur, & grumos facit.vnde etiam aceſcit in ſtomacho bibentium. Hoc ergo dicit Hippocrates: Lac quod multum

habet butyri malũ eſt his de quibus ſuprà dixi-mus,quia facit grumos.Vnde multi bibentes lac, aut caſeum comedentes,non ſine ratione aquam bibunt.Hinc etiam tabidis nõ damus caprinum aut qualecunq; lac, quod multum habet ſeri aut butyri,ſed aſininum, quia ipſum melancholicum eſt, & quantò magis ſplen trahit nutrimentum, tantò minus ſtomachum lædit.Nunc videamus quibus lac malum ſit. Caput dolentibus ſine dubio addit dolorẽ dum recens fuerit in ſtomacho. quia vapor ad cerebrum perueniẽs extendit neruos.Febricitantibus verò contrariũ eſt,quia quãuis qualitatem temperare debuerat, tamen calor calorem auget.Item ijs quibus præcordia ſuſpenſa murmurant,malum eſt,quia vapor vbi detentus fuerit, tumorem facit.Sitibũdis etiam magis excitat ſitim. Item ijs malum eſt,quibus per febres acutas bilioſæ deiectiones prodeũt,quia maior fit relaxatio.In ſanguinis multi deiectione malum eſt,multis modis: primùm, quia debilitatur natura & non valet concoquere: deinde, quia vires reprimit,& vbi reſederit, magis aggrauat.

APHORIS. XLIIII.

LAc tabidis competit niſi admodũ febriãt.dandum etiam in febribus longis tuſſibundis, ſi nec vllum ex prædictis vrget,& præter rationem æger abſumitur.

Volens Hippocrates per omnia doctum eſſe medicum,docet quibus congruum ſit lac,quibus non:& quod antè vituperauit,nũc laudat. Tabi-

dis,inquit,nisi admodum febriãt, lac datur: vt ea quæ extenuata sunt, per lactis copiã reparentur. Item docet,vt medicus in aliquam regionem veniens,si repererit in aliquibus longam febrẽ,quia iam tabefacti sunt præter rationem, lac offerat. sed coquatur prius lac cum lente & farre,vt qualitas lactis cũ qualitate ægroti operando non lædat,sed potius reparatio fiat.

APHORIS. XLV.

QVibus tumores in vlceribus apparent, ij nõ maximè conuelluntur neque insaniunt,sed deletis tumoribus, alijs derepente conuulsiones à tergo,& distẽtiones accidunt:alijs antè insania,aut lateris dolor acutus.

Hoc dicit, Quibus tumores in saniem vertuntur,ij neque conuelluntur,neq; insaniunt.quia materies quæ sursum pergebat, & insaniã faciebat, per absceſſum egeritur, & conuulsio non potest fieri, quia repletio tumoris euacuatur. talis enim inanitio non est præter naturam. Si verò subitò euanescat tumor,à tergo accidet conuulsio & distentio, hoc est in toto corpore extensio. Si verò antè euanescat tumor,insaniam facit,& laterum dolorem ac saniem.

APHORIS. XLVI.

SI rubicũdi fuerint tumores,aut vomica accidet aut difficultas intestinorũ.immaturi,mali: molles,boni.

Si rubicundi fuerint tumores,celeriter aut eua-

porantur,aut in ſaniem verruntur.

APHORIS. XLVII.

SI in vulneribꝰ validis & prauis moles non apparet,magna eſt noxa.

Hoc dicit,ſi tumor fuerit ſolidus,hoc eſt, ſine ſanie, malum eſt, quia nec euaporari poteſt, nec in ſaniem verti.

APHORIS. XLVIII.

DOlenti partem capitis poſteriorē, frontis venam ſubreptam ſecuiſſe prodeſt.

Sciendum triplici materia cerebrum contextū eſſe,neruis videlicet,venis,& arterijs. & venarum quidem aliæ ſunt principales,aliæ non principales,aliæ minores.quarū ſi vna vadit ſurſum, tum altera deorſum perget.quemadmodum,exempli gratia,ruſticus vitem colēs,ſi vnam propaginem duxerit ad dextram, aliam ad ſiniſtrā ducet. ſic & natura venas conſtituit,vt ſi vna claudatur,altera miniſtret loco nutrimentum, vt non patiatur,ſed poſſit nutriri. hæ venæ ab hepate emergentes & cerebrum vallantes diuerſo modo dolorem inferunt nō ſolum occipitio,ſed & toti capiti. Ab hepate enim per venas humores ſuperiora petētes,neruos proximos vexant,& partes capitis lædunt. vnde ſi per membranulas læſio veniens anteriores capitis partes offendat, ſinciput dolet:Si verò poſteriores partes,occipitium. Vnde Hippocrates ſciens aliquādo inde occipitium dolere,curationem docet.Si,inquiēs,vena quæ in fronte eſt incidatur,dolorem,qui in poſteriore eſt

capitis parte, ſedat. Sed cur non tollitur ſanguis è loco patiente potius, quàm è fronte? Nimirum tribus de cauſis: Primùm, quia per reuulſionem, quam antiſpaſin Græci vocant, detractio ſanguinis facta, celerius euaporat: Deinde, quia poſteriore capitis parte non ſic apparet vena, vt in fronte: Tertiò, quia poſteriore parte venæ, nerui, & arteriæ in ceruice ſunt. Sed quare fluente rheumatiſmo in oculos, per cucurbitulam pòſt ſanguinem tollimus? Nimirum quia cucurbitula leuat carnem atque cutem, & arteriæ, ac nerui intus manent.

APHORIS. XLIX.

RIgores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorſum ad caput. Sed & viris parte corporis poſteriore magis, quàm anteriore, veluti femorum, cubiti. Sed & cutis rara. indicio autem eſt pilus.

In præſenti aphoriſmo oſtendit Hippocrates, ex quibus rebus, & quibus in locis tam in mulieribus, quàm viris rigores oriuntur, & dicit: Mulieribus ex lumbis & per dorſum ad caput oriri rigores, & quātò mulieres frigidiores ſunt viris, tantò eis citius oriuntur rigores. Viris verò vtpote calidioribus, parte corporis poſteriore, id eſt, à cubito & femore, quæ frigidam habent naturam. Huius rei ſignum eſt cutis raritas: & raræ cutis indicium eſt pilorum multitudo. Nam quātò denſior eſt cutis, vt in palma, tantò minus naſcuntur pili.

APHORIS. L.

QVi à quartanis capiũtur, non admodũ conuulsionibus capiũtur. Et si antea capiebãtur, quartana superueniente liberantur.

Commentarium hic desideratur.

APHORIS. LI.

QVorum cutis obtẽditur squalida & sicca, ij sine sudore moriuntur. Contrà, quorum cutis laxa solutáque est, ij obeunt cum sudore.

Nunc de conuulsione & distentione loquitur, & dicit: Qui siccus fuerit & duram habuerit cutem, præ nimia siccitate sine sudore moritur. Qui verò laxam habuerit cutem, & non fuerit siccus, cum sudore moritur.

APHORIS. LII.

QVi regio morbo laborant, ij non admodum inflantur.

Regius enim morbus ex bilioso fit humore, vt suprà dictum est: dum autem ille humor expulsus fuerit, inflationes non facit in corpore.

APHORISMVS I.

IN longis læuitatibus inteſtinorum, ructus acidus ſuperueniens, qui non extitit prius, ſignum eſt bonum.

Abſoluta ſexta particula in qua muliebres affectiones, & lactis qualitatem oſtendit, tranſit ad ſeptimam. In longis, inquiens, læuitatibus inteſtinorum ructus acidus ſuperueniens &c. Videamus quid ſit læuitas inteſtinorum, & quibus de cauſis fiat: deinde, quare acidus ructus ſuperueniens, ſignum bonum eſt. Læuitas inteſtinorum eſt ſine vlla alteratione cibi deiectio, vbi mox vt aſſumptus fuerit cibus, ſine vlla immutatione excernitur. Fit autem quoties longa ægritudo virtutes naturales alteratricem & retentiuam debilitat. Nam ſi alteratrix facultas debilis fuerit, non poteſt aſſumptum cibum alterare, nec retentiua virtus eundem retinere. Item aliquando ſit craſſus atque glutinoſus ex humoribus cibus. Quod autem glutinoſum eſt, virtus alteratrix cõcoquere non valet, nec retentiua retinere. Acidus ructus ſi ab initio fuerit, malum ſignum eſt: ſi autẽ pòſt euenerit, bonum. Duobus modis: Vno, quia materiam quæ intrò decurrebat, diſſoluit virtus, & ad exteriora pars aliqua deriuatur, & fit deriuatio de loco ad locum: Altero, quia ſignificat frigidam & viſcoſam materiam, iam à calore ſolu-

tam, vt fiat acidus ructus.

APHORIS. II.

QVibus nares humidæ, & genitale ſemen liquidum, ſanis malum eſt: ægrotis verò, vtile è cõtrario.

Mirum eſt, quod dicit Hippocrates, ſanis eſſe malum quod ægrotis ſit vtile. Sciendũ ergo quædam in nobis eſſe agentia, quædam item patientia. Nam calor & frigus actiua ſunt, ſiccum & humidum patientia ſunt. Si ergo ſanis ſint nares humidæ, & ſemen genitale liquidũ & aquoſum, malum eſt. quia non eſt ſecundum naturam, ſed ex contrario. Nam illud quidem ex abundantia pituitæ fit, hoc verò ex infecto ſanguine. Si autem ægrotans quis ex ſiccitate, humidas habuerit nares, & ſemen genitale liquidum, bonum eſt. quia ſiccitas eſt conſumpta, & ad temperiem reuertitur natura, quia humor humectauit arentes nares. Sanguis verò vnde ſemen genitale originẽ ducit, quod antè viſcoſum fuerat, calore ſuo iam reparauit.

APHORIS. III.

IN longis difficultatibus inteſtinorũ faſtidioſæ inediæ malæ ſunt: & peiores, ſi accidunt cum febre.

Difficultas inteſtinorum præcipuè fit ex diſtemperantiæ inæqualitate. Et ob id dicit Hippocrates, quòd faſtidioſæ inediæ in hoc affectu malæ ſunt. Quia duobus modis æger lædituꝛ: Primùm, quia maior fit diſtemperantia ſi non reſi-

ciatur cibo: Deinde, quia geminam debilitationem naturæ inferunt, vnam cibi, alteram excretionis. Tribus etiam locis fit difficultas inteſtinorum, hoc eſt, ſuprà, in medio, & inferiore loco. Suprà fit, quoties ipſa vlceratio ſanguinẽ miniſtrat: In medio, quando ſanguinolentum ſtercus deijcitur: Inferiore verò loco, quando craſſum inteſtinum quod longanon dicitur, mucoſa ſtrigmenta deponit. Et ideo ſi in febribus hæc cõtingant, peius eſt.

APHORIS. IIII.

DOlores aut pectoris aut coſtæ aut cuiuſuis membri, an multum infeſtent animaduertendum eſt.

Vult Hippocrates dare ſignum, atque cognoſcere medicum vnde fiant dolores in pectore aut latere, aut etiã in alijs membris. & dicit, hoc conſiderandum eſſe à medico, propter modum curationis adhibendæ. Nam poteſt fieri vt ſit quiſquam pleuriticus, & doleat illi pectus atq; latera, propter diaphragma quod vicinũ & coniũctum eſt epizocoti membranæ. & hunc curabimus eadem ratione qua pleuriticum. Item fieri poteſt, vt ſit tumor in concauitatibus pectoris & doleat pectus, & non ſit pleuriticus. debet ergo ſemper medicus affectionem cognoſcere, vt ſic poſſit peculiare præſidium adhibere.

APHORIS. V.

VItia renũ & veſicę ſenioribus difficulter ſanantur.

Siue in veſica ſit affectio, ſiue in renibus, diffi-

culter curatur, duabus de cauſis: Primùm, quia præſidia ex interiore parte admoueri nõ poſſunt: Deinde, quia illa quæ ab exteriore parte admouentur iam penè conſumpta ſunt, quum ad locum veniunt.

APHORIS. VI.

DOlores ventris ſi ſuperiores ſunt, leuius: ſi inferiores, grauius infeſtant.

Superiores ventris dolores naſcũtur, quum aut tantum ſuperficies dolet. & hi celeriter ſiccantur & euaporantur: aut quum dolor ſuprà in ſtomacho eſt, vbi eſt calor fortior, qui dolorem facilè euaporare poteſt. Hi ergo dolores leuius infeſtãt. Si autem fuerint infra vmbilicũ, grauiores erunt & diuturni. quia ex craſſa fiunt materia, & calor minor eſt, quàm vt poſſit eos facilè euaporare, aut ſoluere.

APHORIS. VII.

VLcera aquę inter cutẽ quæ in corpore fiunt, non facile ſanantur.

Tribus modis non ſanantur vlcera in ijs qui aqua inter cutem laborant: Primo, quia deeſt ſanguis qui poſſit nutrire carnes. Nã ſanguis in aquã cõuerſus eſt: Secundo, quia ipſa aqua ſalſa decurrens ad vlcera, magis exaſperat: Tertio, quia debilior eſt natura, quàm locus qui patitur.

APHORIS. VIII.

LAtæ puſtulæ & quæ non admodũ pruriunt, difficulter curantur.

Nunc de areis dicit. Quid eſt area? vlceratio cutis, cum profluuio & eradicatione capillorũ. Sed quia non ſemper eſt vlceratio, ſed aliquando ſola eradicatio, videamus quæ difficilius curatur. Illa quæ cum vlceratione eſt, curari facilè poteſt, quia in ſuperficie ſunt eradicati capilli, & non interiore parte. Hæc verò quæ in ſuperficie vlcerationẽ non habet neq; pruritum, à radicibus habet eradicatos capillos. vnde difficilius curatur.

APHORIS. IX.

DOlenti caput & circùm dolenti, pus, aut aqua, aut ſanguis effuſus per nares aut os, ægritudinem tollit.

Capitis dolor multis modis accidit. Aliquando tumor eſt in membranulis ſiue panniculis quos meningas Græci dicunt, Aliquando in ipſo pericranio quod ſuperinſternitur cerebro, Aliquando ex inferiore parte aſcendit ſpiritus flatulentus per arterias & venas, & dolorem excitat. Vnde ſe aperiunt ſuturæ capitis, & accedentes medici doctiſ faciũt ligaturam quæ cephalica nuncupatur. Reuertentibus verò ſuturis in ſuum locum, ceſſat dolor. Conſideremus, quare dixerit dolenti caput, & circùm dolenti. Dolenti caput, dolor in ipſo loco cõtinetur. ſed circùm dolenti, dolor circumquaque fit ex ſpiritu flatulento per arterias. Ergo ſiue dolenti caput, ſiue circùm dolẽti, pus, aut aqua, aut ſanguis per nares aut os manãs, ſoluit ægritudinem. Nares enim & palatum cerebri ſunt maximæ digeſtiones. Vicina verò ſunt ſibi inuicem nares & palatum. & quum mana-

uerit pus, vel aqua, vel ſanguis, tunc ſiue ſit tumor, relaxatur: ſiue humor, deponitur: ſiue ſpiritus flatulentus, extenuatur.

APHORIS. X.

VItijs atræ bilis & renum, ſi mariſcæ ſuperuenerint, bene erit.

Atra bilis affectio eſt cerebri, & ex melancholica fit materia. Mariſcæ autem ſunt venæ meatus, & ex vna multæ eædem venientes ab hepate per dorſum ad meatum deferunt melancholicum ſanguinem. Et ſicut mulieres per ſingulos menſes purgantur cõſueta purgatione menſtruorum, ita & viri qui iſta patiuntur. Quum ergo fuerit atra bilis, & ſuperuenerint mariſcæ, diſſoluunt atram bilem, quia diminuitur materia. Nephrites verò renum affectus tribus fiunt modis, aut tumore in renibus, aut tumore in veſica, aut ſpiritu flatulento in vtriſque. Inanitio contrà eſt. & in ipſis renibus triplex eſt poſitio membrorũ, aut enim vrinaria vaſa dolent, aut ſeminalia, aut ipſi renes. Quibus omnibus modis ſuprà dicta inanitio veniens, ſoluit eas affectiones.

APHORIS. XI.

A Mariſcis diutinis ſanato, niſi vna ſeruetur, periculum vel aquæ inter cutem, vel tabitudinis, vel inſaniæ imminet.

In præſenti aphoriſmo vult Hippocrates oſtendere, quòd ſi curatæ fuerint mariſcæ, malum ſit, niſi vna fuerit ſeruata. Nam, vt ſuperius diximus, Mariſca vena eſt quæ ab hepate egrediẽs defert

melancholicum ſanguinẽ,quæ veniens ad anum in multas alias diuiditur.Galenus dicit,quòd indocti medici ponunt cucurbitulam ad meatum & ipſa venarum capita abſcindunt & ligant,dicentes fiſtulam eſſe. Nos autẽ ſic non faciemus, ſed ſi plus emanet quàm cõueniat,ſic ligabimus, vt vna remaneat,& ſinemus vt natura habeat excretionem. Nam ſi hoc non fecerimus,euenient paſſiones de quibus ſuprà dictum eſt. Sed quomodo ſanguis retentus cauſa eſt aquæ inter cutem,quum aqua inter cutem nihil ſit aliud,quàm indigentia ſanguinis? Reſpõdemus,quòd ſanguis dum retentus fuerit,ad principiũ ſuum, hoc eſt, ad hepar redundat.Et tale quidem patitur natura,quale fiſtula accipiens aquã è fouea,quæ dum aquam in ſe receperit,per ſpiritum ſurſum redũdat aqua. Sic & ſanguis ad hepar ſe habet. Hepar autem toti corpori nutrimentum miniſtrat, cuius vena quum oppreſſa fuerit, ipſum hepar, aut per ſe patitur,aut propter vicinitatem,& ſanguis in aquam conuertitur,& fit hydrops.Si verò ſanguis ad cerebrum verſus fuerit,parit inſaniam:ſi ad pulmonem,tabem generat.

APHORIS. XII.

SIngultui ſi ſternutamenta ſuperuenerint,tollunt ſingultum.

Singultus duobus modis fit, quemadmodum & conuulſio,aut ex repletione,aut ex inanitione. Et quia ſtomachus neruoſus eſt, nerui autem à cerebro oriuntur,dũ ſternutatio ſingultui ſuperuenerit, ſoluitur ſingultus: quia motus calorem

facit,calor autem calorem euaporat. Si ex inanitione fuerit ſingultus,quicquid ad ipſam concuſſionem pertinet, ea excitatione facta naturæ,ſignificat virtutem reparari.

APHORIS. XIII.

AB aqua inter cutẽ detẽtus,ſi aqua per venas in ventrem defluxerit, morbo ſoluetur. At ſi tuſſis acceſſerit, nulla erit ſpes ſalutis.

Nam aqua inter cutem ex repletione accidit. ſi autem aquæ deriuatio fiat,& aqua ad ventrem per venas redeat, ſoluitur affectio. Si verò tuſſis aduenerit,multis modis malum eſt: Primò, quia ſignificat ipſam abundantiam ſuperiore loco redundare,quæ titillat & facit tuſſim: deinde,quia ipſa cõcuſſio magis inficit.exagitatur enim aqua: tuſſis ergo ſignum eſt mortis.

APHORIS. XIIII.

FLuore alui diutino detẽto,vomitus ſponte ſuperueniens,tollit fluorem.

Ventris fluorem ſi ſpontaneus ſequutus fuerit vomitus, ſoluit fluorem. quia illud quod inferius excernebatur,per ſuperiorem partem egreditur.

APHORIS. XV.

COſtali aut pulmonia detẽto,ſi alui fluor ſuperuenit, malo eſt.

Multis modis malum eſt, ſi coſtali morbo detento ſuperuenerit alui fluor,præcipuè initio: Primò, quia debilitat vires: Deinde ,quia dolor ingẽs eſt,& vigiliæ. Accedit autem & fluxus ven-

tris,quæ omnia debilitãt.Sed quare dolor eſt grauis in morbo coſtali? Nimirum,quòd hypezocos membrana confricatur,& cum coſta, pleura.vnde etiam pleuritici dicũtur,qui coſtali morbo detinẽtur.Deinde quia molle & ſenſibile à duro premitur,ideo maior eſt dolor.

APHORIS. XVI.

LIppiẽtem prehendi alui fluore,bene eſt.

Lippitudo,oculorũ dolor aut ex vapore aſcendente,aut ex humore fit.Si ergo vẽtris fluxus ſu peruenerit, ad inferiores partes prouocatur ipſa materies,quæ faciebat oculorum dolorem.

APHORIS. XVII.

SI veſica præciditur, aut cerebrum, aut cor,aut diaphragma,aut aliquid ex tenuioribus inteſtinis,aut venter,aut iecur, letale eſt.

Hippocrates de principijs corporis loquens dicit,ſi aliquid horum præciſum fuerit, letale eſt. Sed falſum videtur eſſe quod dicit Hippocrates. Scimus enim inteſtino inciſo,& ventre ſæpius euaſiſſe & ſuperuixiſſe hominem:vt ſæpe in bello accidit.Reſpondemus,aliud eſſe præciſionem,aliud inciſionem,atq; aliud percuſſionem.Percuſſio eſt,quando aliquid horũ pungitur,non tamen diuiditur,vt ſi aliquis in ventre pungatur & non in inteſtinis.Nam tria in ſe cõtinet venter,in medio eſt caro,intus & foris ſunt nerui.& hoc prouida natura facit vt caro illa calefaciat cibum,&

nerui extendantur quoties multum comedimus. Item caro illa adunata, tota se cõsolidat, quoties punctio huiusmodi fuerit. Incisio est, quoties mẽbrum inciditur, non tamen diuiditur. Præcisio verò dicitur quoties membri continuatio diuisa fuerit: quomodo nunc dicit Hippocrates, si quid ex his membris præcisum fuerit, letale est: quia sunt quædam principia sine quibus natura subsistere non potest.

APHORIS. XVIII.

QVum præcisum os est, aut cartilago, aut neruus, aut genæ particula tenuis, aut præputium, nec augeri, nec coalescere potest.

Membrorum nostri corporis alia sunt neruosa, alia musculosa, alia carnosa, alia ossea, alia venosa. Hippocrates ergo in omnibus verax, nũc vult ostendere, quæ sint in corpore nostro ea membra, quæ incisa non sanãtur, & dicit. Omne quod neruosum est, si præcidatur, difficilè ad integritatem reuocatur, nisi fortè locus ille circundatus fuerit carne, quæ carni adunetur. Illud tamen non simile est, quum videmus collum vesicæ incidi, vel ipsam etiam vesicam, quando calculi extrahuntur: tum enim in longũ finditur ea parte qua est caro: quia caro maximè adunat & conglutinat locum. quanquam id quoq; difficile fiat. Videamus ergo quid dicat Hippocrates. Os, inquit, si præcidatur, non crescit aut augetur. Cartilago etiam, quæ est narium positio, simili modo se habet: sic & genæ particula tenuis, vtpote iuxta labium,

quod magis eſt neruoſum quàm carnoſum. Præputium verò præciſum non augetur. ſimili enim modo neruoſum eſt, & non adeſt caro per quam poſſit nutriri. Hæc ergo omnia ſi præciſa fuerint, neque augeri, neque coaleſcere poſſunt.

APHORIS. XIX.

SI ſanguis præter naturam in vẽtriculum trãſfunditur, ſuppuretur neceſſe eſt.

Hippocrates in hoc aphoriſmo omnes concauitates ventris, ventriculum nuncupauit. Dicitq; Si extra vaſa exierit ſanguis, detentus in concauitate alia, tabefacit & inficit calorẽ naturalem: & quia præter naturam eſt, ſuppuratur, & in ſaniem conuertitur.

APHORIS. XX.

SI varices aut mariſcæ inſanienti ſuperuenerint, inſania ſoluetur.

Inſania & melãcholia cerebri ſunt affectiones, & cerebri obtinent principium. Dicit ergo Hippocrates: ſi inſanienti ſuperuenerint varices, ſoluetur inſania. Varices enim ſunt venæ latiores, quas ſæpius per genua ad pedes videmus deſcendere: & per has fit de ſuperiore parte ad inferiorem ſolutio morbi. Idem efficiũt mariſcæ, ſi inſanienti ſuperuenerint.

APHORIS. XXI.

QVæcunque rupta de dorſo ad cubitum deſcẽdunt, ſanguine detracto ſoluuntur.

Ex vertebris accipiunt officium ſuum manus: Si ergo dolor fuerit in cubito, ſignificatur ſpinalem eſſe affectionem, idq; aut ex conſtipatione, aut ex punctione, aut ex alio quouis morbo. Inciſa ergo vena in brachio ipſo, ſoluit dolorē. quia ſiue tumor ſit, relaxatur, qui antè opprimebat venas, & faciebat dolorem: ſiue humor, detrahitur: ſiue conſtipatio, relaxatur.

APHORIS. XXII.

SI mœſtitia & metus longo tempore tenet, atra bilis in vitio eſt.

Timor enim fit quoties tinctæ fuerint cerebri particulæ: & velut in tenebris ſe non cognoſcente natura, timores accidunt. Si ergo, inquit, longo tempore tenet mœſtitia & metus, atra bilis ſignificatur. quia maximè ex melancholica materia timores eueniunt.

APHORIS. XXIII.

IGnem ſacrū de foris verti introrſū, non bene eſt: interius foras, bene eſt.

Ignis ſacer ex cholera fit & ſanguine, ſed plus ſanguinis habet quàm choleræ. Si ergo apparuerit in aliquo membro, & ſubitò introrſum verſus fuerit, malum eſt: quia aliquando ad vitalia concurrit. Si verò ex interiore loco foras vertatur, bonum eſt: quia natura ad ſuperficiē educit humorem ſuperfluum.

APHORIS. XXIIII.

QVi per ardores cōtremiſcunt, iis delirium adfert ſolutionem.

Ardores enim ex bilioſo fiunt hu

more,& ſunt morbus peracutus.Si ergo tremor ſuperuenerit,ſoluitur morbus.Nam tremor accidit,quia materies ſenſibilia loca contingit,quæ aliquando ad ſuperficiem euaporatur.Ipſa quoque materia aut eius qualitas ad cerebrum aſcendit, & deliriũ facit,& ſoluit tremorem delirium:quic quid tamen ſenſibile fuerit,minus ſentit.

APHORIS. XXV.

QVi ſuppurati, aut aqua inter cutem laborãtes,vruntur aut ſecantur, omnes intereũt, ſi pus aut aqua vniuerſa effluxerit.

Hoc dicit:Quia maximè apud antiquos,ſi quis erat ſuppuratus,hoc eſt,haberet pus in ſpatio inter thoracem atq; pulmonem,aut alio tali membro, ferro candente vrebatur: & hoc fiebat propter venas & arterias.Si quis ergo,inquit,ſic fuerit affectus,& vniuerſum pus effluxerit,moritur: quia cũ inutilibus ſimul effluunt vtilia.Similiter dicendũ eſt de ijs qui aqua inter cutem laborant.

APHORIS. XXVI.

SPadones neque podagra laborant, neque calui efficiuntur.

Antiquis enim temporibus,& hi qui ſeruabãt palatium maximè eunuchi erant. Item eunuchi conſtituta habebant cibaria: vir verò exectis teſtibus, naturæ muliebris efficitur. Ergo tam ex ciborum abſtinẽtia,quàm ex temperie quam natura eunuchorum habet,neq; podagra laborant, neque calui efficiuntur.Nam podagra & caluities ex intẽperantia accidunt.Hac verò ætate eunu-

chi articularijs morbis afficiuntur: quod non absimile est podagræ, quia in otio & delicijs viuũt, & labore non exercentur, & incompositè viuũt, ac nutriunt crassum humorem, qui ad articulos decurrens, articularem morbum parit.

APHORIS. XXVII.

MVlier podagra non laborat, nisi menstrua defecerint.

Quoties mulieribus menstrua profluunt, purgatio est totius corporis. Si verò nõ fluxerint, recũdat materies humorum in toto corpore, & gignuntur morbi. Aliquando autem crassa ipsa materies, decurrit ad articulos & fit podagra.

APHORIS. XXVIII.

PVer podagra non laborat, antè q̃ concumbere incipiat.

Puer podagra non laborat antè q̃ cum muliere rem habeat. vbi autem cum muliere rem habuerit, calor subtrahitur & humores commouentur.

APHORIS. XXIX.

DOlores oculorum soluit aut meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut vena incisa, aut medicamẽtum epotum.

Quemadmodũ quatuor sunt humores, ita quadrifariam oculorum dolores fieri intelligit Hippocrates, qui suprà dictis auxilijs tolluntur.

COMMENTARIORVM ORIBASII in Hippocratis Aphorismos, Finis.